

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний університет»

Українська мова за професійним спрямуванням

навчальний посібник
для студентів технічних спеціальностей
освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр"

Рекомендовано Методичною радою НТУУ «КПІ»

Київ – 2014

Українська мова за професійним спрямуванням навчальний посібник для студентів технічних спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" / Укл. Ю.Л.Бондаренко. – К.: НТУУ “КПІ”, 2014. – 150 с.

Гриф надано Методичною радою НТУУ «КПІ»

(Протокол № 10 від 19 червня 2014 р.)

*Ухвалено на засіданні кафедри української мови,
літератури та культури ФЛ НТУУ «КПІ»*

(Протокол № 9 від 02 квітня 2014 р.)

Навчальне видання

Українська мова за професійним спрямуванням

навчальний посібник
для студентів технічних спеціальностей
освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр"

Укладач: Бондаренко Юлія Леонідівна

Відповідальний редактор: Г.Е. Міхненко

Рецензенти: А.Б. Гуляк, доктор філол. наук
С.М. Кривенко, канд. філол. наук
С.Ж. Піскун, генерал-майор Держспецзв’язку

Передмова

У час розбудови й модернізації нашої країни особлива увага приділяється повноцінному розвитку та функціонуванню державної мови. Якість трудової діяльності великою мірою залежить від мовної компетенції її учасників. Грамотне усне й писемне мовлення є ознакою кваліфікованого спеціаліста. Ось чому на сьогодні у вищих навчальних закладах для підготовки сучасних фахівців особливо важливою є дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням».

Навчальний посібник «Українська мова за професійним спрямуванням» розрахований на студентів 1 курсу технічних факультетів, проте може використовуватись і на заняттях зі студентами гуманітарних факультетів. Посібник складається з 6 практичних частин, містить російсько-український міні-словник найуживаніших виразів ділового мовлення та інформаційні додатки.

Зразки оформлення документів дадуть можливість наочно ознайомити студентів з елементами діловодства, необхідних як у процесі навчальної, так і трудової діяльності.

Вправи на дотримання мовних норм допоможуть студентам на практиці закріпити правила сучасного українського правопису та вимови, сприятимуть вдосконаленню навичок усного й писемного творення текстів в офіційно-діловому та науковому стилях.

Лексичні вправи зорієнтовані на розвиток і вдосконалення активного словникового запасу студентів, краще розуміння стилістичних і лексичних особливостей сучасної української мови.

Тексти для редагування і перекладу орієнтовані на те, щоб студенти на практиці могли перевірити свій рівень володіння українською мовою і творчо реалізувати набуті знання. Запропоновані тексти для перекладу взято з різних джерел, серед яких і навчально-методична література та популярні засоби масової інформації.

Завдання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» – навчити студентів чітко, логічно і грамотно викладати інформацію під час написання курсових, дипломних робіт, а також під час підготовки наукових виступів, статей, оформлення ділових паперів, а цей посібник допоможе викладачу зробити це максимально продуктивно.

Вступ

Літературна мова – це унормована, відшліфована форма загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей: державні і громадські установи, пресу, художню літературу, науку, театр, освіту, побут людей.

Норма літературної мови – це сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі суспільної комунікації.

Офіційно-діловий стиль – це мова ділових паперів, розпоряджень, постанов, програм, заяв, законів тощо. Мовні особливості стилю: переважають стилістично нейтральні мовні засоби, стандартна канцелярська лексика, складні речення, немає емоційно забарвлених слів; виклад гранично точний.

Документ – це матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у заведеному порядку і має відповідно до чинного законодавства юридичну силу.

Документи мають правове і господарче значення, тому за призначенням їх поділяють на декілька груп:

- 1) організаційні (положення, статuti, інструкції, правила);
- 2) розпорядчі (постанови, рішення, розпорядження, накази із загальних питань, вказівки);
- 3) довідково-інформаційні (довідки, протоколи, огляди, акти, доповідні, пояснювальні, службові листи, відгуки, звіти, плани робіт, телеграми, телефонограми та ін.);
- 4) з кадрових питань (заяви, накази, особові листки, трудові книжки, особові картки, характеристики);
- 5) особисті офіційні документи (автобіографії, розписки, доручення, заяви, скарги, пропозиції та ін.);
- 6) обліково-фінансові (акти, відомості, гарантійні листи, заяви-зобов'язання, квитанції, накладні, платіжні доручення та ін.);
- 7) господарсько-договірні (договори, трудові угоди, контракти).

Зразки документів

Автобіографія

Автобіографія – це документ, у якому особа, яка складає його, подає опис свого життя та діяльності. Усі відомості подають у хронологічному порядку. Текст викладають від першої особи.

Реквізити:

- 1) назва виду документа;
- 2) текст документа в якому зазначають:
 - прізвище, ім'я, по батькові;
 - дата і місце народження;
 - відомості про навчання (повне найменування всіх навчальних закладів, у яких довелося вчитись);
 - відомості про трудову діяльність (коротко, в хронологічному порядку назви місць роботи і посад);
 - відомості про громадську роботу (усі її види);
 - короткі відомості про склад сім'ї (батько, мати, брат, сестра; дружина/чоловік, діти);
 - домашня адреса;
- 3) дата написання й підпис автора.

Зразок автобіографії:

Автобіографія

Я, Білик Андрій Вадимович, народився 7 грудня 1993 року в м. Києві.

У 2001 році пішов у перший клас середньої школи № 171 м. Києва. Після закінчення 9 класів у 2010 році вступив до Технічного ліцею № 3 м. Києва, який у 2012 році закінчив із золотою медаллю.

У 2012 році вступив на хіміко-технологічний факультет Національного технічного університету України “КПІ”, де зараз і навчаюсь.

Склад сім'ї:

батько – Білик Вадим Іванович, 1969 року народження, вчитель фізики київської середньої школи № 80;

мати – Білик Людмила Кирилівна, 1970 року народження, старший науковий співробітник Інституту проблем міцності.

Домашня адреса: 01103, Київ-103, вул. Анрі Барбюса, 3, кв. 27.

10.12.2013

(підпис)

Резюме

Резюме – це документ, у якому особа коротко подає відомості про себе, свою освітню та професійну діяльність.

Реквізити:

- 1) назва виду документа;
- 2) текст з такою інформацією:
 - домашня адреса, телефон (факс);
 - прізвище, ім'я, по батькові;
 - мета з якою написано документ;
 - особисті дані (дата народження, сімейний стан);
 - відомості про освіту (повна назва всіх навчальних закладів, у яких довелося вчитися; ступінь володіння іноземними мовами, вміння працювати з комп'ютером (за потреби);
 - відомості про професійний досвід (яку посаду обіймає зараз, попередні посади із зазначенням стажу роботи);
 - відомості про публікації (якщо є);
 - інша інформація на вимогу роботодавця;
- 3) дата;
- 4) підпис.

Зразок документа:

Резюме

Вулиця Бориса Грінченка, 4, кв. 29,
м. Київ-103,
01103

тел. 067 290 37 20

Тарасенко Андрій Сергійович

Мета: Заміщення вакантної посади програміста з умовою професійного вдосконалення і росту.

Особисті дані: українець; 1972 року народження; одружений; маю доньку дванадцяти років.

Освіта: 1989-1994 рр. – Факультет інформатики та обчислювальної техніки НТУУ “КПІ; вільно володію англійською мовою; розробник аналогових та мікропроцесорних схем, програміст на ASM.

Досвід: 2005 р. – до цього часу – ПАТ «Укртелеком», провідний програміст.

1994-2004 рр. – Інститут кібернетики НАН України, програміст.

Характеристика

Характеристика – це документ, в якому дають оцінку ділових і моральних якостей працівника за підписами представників адміністрації.

Реквізити:

- 1) назва виду документа;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові того, кому дають характеристику;
- 3) рік народження, освіта;
- 4) текст, де зазначено, з якого часу працює чи вчиться особа, як ставиться до своїх службових обов'язків, який має рівень професійної майстерності, авторитет у колективі;
- 5) висновки (зазначають призначення характеристики);
- 6) дата складання характеристики;
- 7) підпис відповідальної службової особи й гербова печатка організації, яка видала характеристику.

Зразок характеристики:

Характеристика

Василенка Ігоря Ілліча
студента радіотехнічного
факультету, 1993 року
народження, освіта середня.

Василенко І.І. вчиться на 2 курсі радіотехнічного факультету Національного технічного університету України “КПІ”. До навчання ставиться сумлінно, постійно підвищує свій професійний рівень. Особливий інтерес виявляє до фахових дисциплін. Має здібності до аналітичної та практичної роботи.

Василенко І.І. активний у громадській роботі, успішно виконує обов'язки старости групи РБ-22. Вимогливий до себе, користується заслуженою повагою та авторитетом у студентському колективі.

Характеристика видана для подання у військкомат Печерського району м. Києва.

09.04.20014

Декан радіотехнічного
факультету

(підпис)

Л.Б.Головко

Заява

Заява – це офіційне повідомлення в усній або письмовій формі, в якому викладають певне прохання.

У заяві реквізити розташовані так:

- 1) праворуч пишуть назву організації чи установи, куди подають заяву;
- 2) нижче у стовпчик – назва професії, місце роботи, прізвище, ім'я, по батькові, адреса того, хто подає заяву (якщо заяву адресують до тієї організації, де працює (або вчиться) автор, не потрібно зазначати домашню адресу, а достатньо назвати посаду і місце роботи (структурний підрозділ);
- 3) посередині – назва виду документа;
- 4) з великої літери і з абзацу починається текст заяви, де чітко викладають прохання з коротким його обґрунтуванням;
- 5) перелік додатків із зазначенням кількості сторінок;
- 6) дата заяви (ліворуч);
- 7) підпис автора (праворуч).

Зразки заяв:

Деканові факультету
електроніки НТУУ «КПІ»
Писаренку Л.Д.
студента 1 курсу
групи ДК-32
Макаренка О.О.

Заява

Прошу перевести мене з денної на заочну форму навчання у зв'язку з сімейними обставинами.

20 вересня 2013 р.

підпис

Директорові київської
середньої школи № 27
Кучеренку Д. В.
Іванова Віктора Павловича,
що мешкає за адресою:
Київ-133, вул. Щорса, 32, кв. 40

Заява

Прошу зарахувати мене на посаду вчителя фізики.

Додаток:

- 1) копія диплома про вищу освіту на 1 арк. в 1 прим.;
- 2) трудова книжка.

12.08.2013

підпис

Доповідна записка

Доповідна записка – це документ, адресований керівникові даної або вищої установи з інформацією про ситуацію, що склалася, про наявні факти, про виконану роботу з висновками та пропозиціями автора.

Реквізити:

- 1) посада, прізвище та ініціали керівника, якому подають документ;
- 2) назва документа;
- 3) текст;
- 4) посада, прізвище та ініціали особи, яка подає доповідну записку (можна розташувати після адресата);
- 5) дата складання;
- 6) підпис.

Зразок доповідної записки:

Деканові приладобудівного
факультету НТУУ «КПІ»
проф. Руденку Д.П.
викладача кафедри
філософії
Гаврилишина О.І.

Доповідна записка

Доводжу до Вашого відома, що 26.03.2014 з невідомих причин групи ПО-01 та ПО-02 не з'явилися на практичні заняття з філософії.

Прошу з'ясувати причину і вжити відповідних заходів.

26.03.2014

підпис

Пояснювальна записка

Пояснювальна записка – це письмове пояснення ситуації, що склалася, фактів, дій або вчинків працівників на вимогу керівника.

Реквізити:

- 1) посада, прізвище та ініціали керівника, якому подають пояснювальну записку;
- 2) назва документа;
- 3) зміст записки;
- 4) посада, прізвище та ініціали особи, яка подає записку (можна розташувати після адресата);
- 5) дата складання записки;
- 6) підпис.

Зразок пояснювальної записки:

Деканові приладобудівного
Факультету НТУУ «КПІ»
проф. Руденку Д.П.
старости групи ПО-82
Письменка І.А.

Пояснювальна записка

Студенти групи ПО-02 не з'явилися 26.03.2014 на практичні заняття з філософії, оскільки у це день з 10:00 до 14:00 були як учасники на студентській конференції «Сучасні ІТ-технології», яку організувала корпорація Intel.

27.03.2014

підпис

Доручення

Доручення – це письмове повноваження, за яким організація чи окрема особа надає право іншій особі від її імені здійснювати якісь юридичні дії або отримувати матеріальні цінності.

Доручення видають на розпорядження майном, отримання грошових і матеріальних цінностей. Доручення бувають особисті й службові.

Основні реквізити доручення:

- 1) назва виду документа;
- 2) прізвище, ім'я та по батькові довірителя, а також особи, якій видають доручення;
- 3) зміст дій;
- 4) назва установи, де виконують операції;
- 5) строк дії доручення;
- 6) підпис довірителя;
- 7) дата написання документа;
- 8) підписи службових осіб, які видали доручення;
- 9) дата засвідчення підпису;
- 10) печатка організації, що видала доручення.

Зразок доручення:

Доручення

Я, Поліщук Петро Іванович доручаю Поліщук Олені Миколаївні отримати в касі НТУУ “КПІ” належну мені заробітну плату за квітень 2014 року.

Доручення дійсне до 1 червня 1914 р.

2 квітня 2014 р.

підпис

Підпис викладача Поліщука П.І. засвідчую:

Декан зварювального факультету (підпис)

О.В. Петренко

2 квітня 2014 р.

Розписка

Розписка – це письмовий документ, який підтверджує якусь дію, що відбулася, найчастіше одержання грошей або матеріальних цінностей від установи (організації, підприємства) або приватної особи.

Реквізити:

- 1) назва виду документа;
- 2) прізвище, ім'я, по-батькові (іноді посада) того, хто дає розписку;
- 3) у чому конкретно дано розписку (обов'язково слід вказати точне найменування матеріальних цінностей, предметів);
- 4) дата і підпис того, хто отримує цінності;
- 5) засвідчення підпису.

Якщо передають сума грошей, у розписці вказують адресу, номер і серію паспорта того, хто її отримує, а також термін повернення зазначеної суми. Грошові суми пишуть цифрами, а в дужках – словами. Підпис особи, що дає розписку, засвідчують у нотаріальній конторі. Розписку пишуть в одному примірнику.

Зразки розписок:

Розписка

Я, Коротченко Сергій Васильович, отримав від Костенка Ігоря Івановича гроші в сумі 560 (п'ятсот шістдесят) гривень. Зобов'язуюсь повернути всю суму до 01.12.2014.

Домашня адреса: Київ-54, вул. Голосіївська, 27, кв. 20. Паспорт серія СН № 680176.

01.03.2014

підпис

Розписка

Я, доцент кафедри української мови Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка Коваленко Марія Петрівна, одержала від заступника декана з навчальної роботи Василенка Сергія Павловича 3 (три) комп'ютери "Master" для роботи в лабораторії.

Підстава: наказ декана факультету журналістики від 11.03.2014 №103 .

13.03.2014.

підпис

Протокол

Протокол - документ, що фіксує хід обговорення питань і ухвали рішень на зборах, нарадах, конференціях і засіданнях колегіальних органів.

Основні реквізити:

- 1) назва виду документа;
- 2) порядковий номер протоколу;
- 3) назва зборів (загальні збори, виборча нарада, розширена нарада);
- 4) назва установи, підприємства чи організації, де відбуваються збори;
- 5) дата та місце проведення зборів;
- 6) кількісний склад учасників;
- 7) ініціали і прізвища секретаря і голови зборів;
- 8) порядок денний;
- 9) текст протоколу;
- 10) перелік додатків до протоколу (якщо вони є) із зазначенням кількості;
- 11) підписи керівників зборів.

Зразок протоколу:

Протокол № 3
зборів студентів академгрупи ЕТ-01 факультету
електроенерготехніки та автоматики НТУУ “КПІ”

16.04.2014

м. Київ

Голова: Шклярук В.М.

Секретар: Виноградова К.Л.

Присутні: студенти групи ЕТ-011 в кількості 19 осіб (список додається).

Порядок денний

1. Призначення виплат студентам групи на проїзд у міжміському транспорті з фонду цільової допомоги факультету.
2. Про організацію екскурсії в місто Канів

1. СЛУХАЛИ:

Моргаєнко О.А. запропонувала виділити грошову допомогу студентам, що проживають за межами міста Києва.

УХВАЛИЛИ:

1. Призначити виплату в сумі 300 гривень з фонду цільової соціальної допомоги факультету в травні 2014 року таким студентам: Мазур Л.І., Крамарову Н.П., Лук'яненко З.С., Сміяну Є.О., Павлову В.М., Петренку В.К.

2. СЛУХАЛИ:

Клименко В.О. Інформацію про організацію екскурсії в місто Канів.

ВИСТУПИЛИ:

Петренко В.К. запропонував організувати екскурсію 25 травня 2014 року.

Виноградова К.Л. внесла пропозицію створити групу для організації екскурсії у кількості трьох осіб.

УХВАЛИЛИ:

1. Організувати екскурсію в місто Канів 25 травня 2014 року.

2. Створити групу для організації екскурсії у складі трьох осіб, до якої увійшли: Петренко В.К., Васильєв А.С., Павлов В.М.

Голова зборів
Секретар

(підпис)
(підпис)

М.Шклярук
К.Л.Виноградова

Витяг з протоколу

Витяг з протоколу – це коротка форма протоколу, де відображено окреме конкретне питання порядку денного.

Основні реквізити:

- 1) назва і номер відповідного документа;
- 2) назва зборів і назва установи де вони відбуваються;
- 3) дата та місце проведення зборів;
- 4) кількісний склад учасників;
- 5) порядок денний;
- 6) текст з окремого питання;
- 7) підписи керівників зборів.

Зразок витягу з протоколу:

Витяг з протоколу №3
зборів студентів академгрупи ЕТ-01 факультету
електроенерготехніки та автоматики НТУУ “КПІ”

від 16 квітня 2014 року

м. Київ

Присутні: студенти групи ЕТ-01 у кількості 19 осіб.

Відсутні: Мазур Л.І., Антонов К.А., Котенко О.А.

СЛУХАЛИ:

Шклярук В.М. Інформація про призначення виплат студентам групи на проїзд у міжміському транспорті з фонду цільової соціальної допомоги факультету.

УХВАЛИЛИ:

Призначити виплату в сумі 300 гривень з фонду цільової соціальної допомоги факультету в травні 2014 року таким студентам: Мазур Л.І., Крамарову Н.П., Лук’яненко З.С., Сміяну Є.О., Павлову В.М., Петренку Н.К.

Голова зборів

(підпис)

В.М.Шклярук

Секретар

(підпис)

К.Л.Виноградова

Наказ

Наказ - розпорядчий документ, який видають за підписом керівника організації (установи, підприємства) на правах єдиначальності та в межах його компетенції, обов'язковий для виконання кількома або всіма структурними підрозділами чи посадовими особами (працівниками).

Залежно від змісту накази поділяються на такі види:

- наказ із основної діяльності;
- наказ з особового складу;
- наказ з адміністративно-господарських питань.

Наказ зазвичай друкують на бланку організації (установи, підприємства).

Текст наказу складається з констатуючої та розпорядчої частин. У констатуючій частині викладають факти, які є підставою для видання наказу, та його мета; у розпорядчій частині – пропонують конкретні дії (у разі необхідності вказують термін виконання цієї дії та відповідальна особа). Ключовим словом у наказі є – НАКАЗУЮ.

Реквізити наказу:

1. Зображення Державного герба України або зображення емблеми організації
2. Повна назва організації (установи, підприємства), де видають наказ.
3. Назва документа (великими буквами).
4. Дата.
5. Місце видання наказу.
6. Номер.
7. Назва (заголовок) наказу (про що наказ).
8. Текст наказу.
9. Підпис (посада керівника, підпис, ініціали, прізвище).

Зразок наказу:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

27 03 2014 р.

м. Київ

№ 241

Про скасування наказів
Міністерства освіти і науки України

Відповідно до пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого Указом Президента України від 25 квітня 2013 року № 240, та пункту 11¹ Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731,

НАКАЗУЮ:

1. Скасувати:
наказ Міністерства освіти і науки України від 14 лютого 2014 року № 148 «Про затвердження Порядку оформлення атестаційної справи здобувача вченого звання старшого наукового співробітника»;
наказ Міністерства освіти і науки України від 14 лютого 2014 року № 149 «Про затвердження Положення про експертну раду Міністерства освіти і науки України з питань проведення експертизи дисертацій».
2. Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення і взаємодії із засобами масової інформації та громадськими об'єднаннями (Марченко А. В.) забезпечити внесення відповідних відміток у справи архіву.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Міністр

С. М. Квіт

Розпорядження

Розпорядження – внутрішній розпорядчий документ, який видає керівник організації (установи, підприємства) для оперативного вирішення будь-яких конкретних питань, має обмежений термін дії (до завершення виконання) і стосується, як правило, конкретних структурних підрозділів чи посадових осіб (працівників).

Ключовими словами у розпорядженні можуть бути – ЗОБОВ'ЯЗУЮ, ПРОПОНУЮ, ДОРУЧАЮ, ДОЗВОЛИТИ ін. Послідовність і види реквізитів розпорядження такі самі, як і для наказу.

Зразок розпорядження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Розпорядження

16.02.2009

м. Київ

№ 26-р

***Про проведення Всеукраїнської
наради з питань викладання дисципліни
„Українська мова (за професійним
спрямуванням)” у вищих навчальних закладах***

З метою вдосконалення викладання дисципліни „Українська мова (за професійним спрямуванням)” у вищих навчальних закладах:

1. Провести 17 березня 2009 року Всеукраїнську нараду з питань викладання дисципліни „Українська мова (за професійним спрямуванням)” у вищих навчальних закладах.

2. Затвердити склад робочої групи з підготовки та проведення наради, що додається.

3. Робочій групі до 10 березня 2009 року підготувати пропозиції щодо вдосконалення викладання дисципліни „Українська мова (за професійним спрямуванням)” у вищих навчальних закладах.

4. Департаменту вищої освіти (Болюбаш Я.Я.) спільно з

Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти (Удод О.А.) провести організаційну роботу щодо проведення наради.

5. Контроль за виконанням даного розпорядження покласти на заступника Міністра Полянського П.Б.

Міністр

І.О. Вакарчук

Вправи
на дотримання орфоепічних, орфографічних, граматичних
мовних норм

1. Із наведених пар виберіть слова з правильно визначеним наголосом і запишіть їх, підкреслюючи букву під наголосом:

ЗмОвчати – змовчАти, кабАнячий – кабанЯчий, нИтковий – нитковИЙ, одинАдцять – одИнадцять, водоочисНИЙ – водоочИСний, відмінковий – відмінкОвий, іскровИЙ – Іскровий, калинОвий – калИновий, кабалИти -- каБАлити, квасолЕвий – квасОлевий, катАлог – каталОг, піддобрИтися – піддОбритися, тЕсляр – тесляР, тонкИЙ – тОнкий, товчЕний – тОвчений, уперек – уперЕк, цікавЕнький – цікавЕНЬкий, чергОвий – черговИЙ, чорнОслив – чорнослИв, шовкОвий – шОвковий, яскравІший – яскравИший, жадОба – жАдоба, житлО- житло, живОпис – жИвопис, завЕршити – завершИти, звУковий – звуковИЙ, мерЕжа - мережА, запальнИк – запАльник, збутОвий – збутовИЙ, алфавІт – алфАвіт, багаточарОвий - багаточАровий, БарбадОс – БарбАдос, бджолянИЙ – бджолЯний, безстрОковий – безстрокОвий, борОдавка – бородАвка, вірменИн – вірмЕнин.

2. Послідовно випишіть слова з правильно визначеним наголосом. Якщо ви не помилились, то за другими буквами кожного слова прочитаєте вислів, що належить Григорію Сковороді

ОбхідНИЙ, металУргія, ґрунтовИЙ, кулінарІя, низина, однакОвий, двійНЯ, веселЕнький, проміле, зшивНИЙ, корисний, чималЕнький, товстий, індустрія, гусячий, різновид, смоляр, наВхрест, укрАїнський, столяр, довіднИк, чистЕнький, смітєпровід, верблюдиця, ошУрка, осетЕр, бензопровід, бджолЯний, проШарок, платівка, рекрутський, одинАдцять, кип'ячЕний, випадок, інкОгніто, чИтання, гуртОжиток.

3. Випишіть слова, у яких, на вашу думку, правильно визначено наголос. Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно підкресливши другу букву кожного слова, прочитаєте вислів Марка Твена.

СкорОпис, поєднАння, відгрЕбти, алкогОль, жирнЕнький, псевдонІм, лунатИчка, рОзлам, змОвчати, кАучук, індУстрія, підлЕнький, двошарОвий, машинОпис, з'Єднання, мІлкий, жИрненський, страйковИЙ, ненАвисть, усерЕдині, Оптовий, дядькІвський, скромнЕнький, радіомЕтрія, джентльмЕн, зірковИЙ, отАман, льодянИк, вподОбання, іржАвіти, католИцький, квітковИЙ, злодІйка, одинАдцять, зубАстий, іржавІти.

4. Погрупуйте слова за їх написанням відповідно до основних принципів українського правопису (фонетичним, морфологічним, історичним (традиційним), розрізнявальним).

Серце, студентський, левада, кременчуцький, обласний, веселий, ближчий, шістсот, Кривий Ріг, нагору, випускний, Ніцца, назустріч, розчин, бароко, Надія, вмивається, бульйон, суббота, келих.

5. Запишіть слова у дві колонки: у першу – слова, що пишуться з апострофом, у другу, що пишуться без апострофа.

Аль/янс, б/юджет, контр/ярус, хом/як, мавп/ячі під/яремні, контр/адмірал, п/єдестал, від/ємність, миш/як, вестиб/юль, р/юкзак, відсв/яткувати, різьб/яр, роз/єднати, моркв/яна, кур/йоз, подвір/ям, тьм/яні, дев/яносто, Лук/янів, ад/ютант, Солов/йов, підв/язати, б/ювет, вузлов/яз, бур/ян, прем/єра, дзв/якати, м/юзкл, прес-пап/є, мен/ю, зар/яд, відр/яджати, зів/янеш, помор/янин, присв/ята.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то за останніми буквами кожного слова прочитаєте вислів з китайської мудрості.

6. Запишіть слова у дві колонки: у першу, що пишуться з апострофом, у другу, що пишуться без апострофа.

Ослов/янювати, ст/юардеса, камен/яр, твердокам/яний, зім/яти, знест/ямки, старослов/янський, безчес/тя, глином/ялка, осв/ячений, поголів/я, спр/ягання, відщкр/ябати, зв/язаний, з/йомка, вив/язаний, ув/язнути, зм/якшення, безслав/я, смітт/яр, зневір/я, галузз/я, аван/юра, безпам/ятство.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву в кожному слові, прочитаєте слова, написані на могилі українського філософа Григорія Сковороди.

7. Запишіть слова у дві колонки: у першу слова, що пишуться з апострофом, у другу, що пишуться без апострофа.

Стикозвар/ювальний, здоров/я, дев/ятнадцять, вар/яг, п/єдестал, змір/ювати, Р/єпін, відр/ядження, сп/янїлий, ар/єргард, вз/ятий, манік/юр, охвіст/я, мар/яж, зв/язок, вибр/язкувати, комп/ютер, осв/ячений, атель/є.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву в кожному слові, прочитаєте латинський вислів.

7. Запишіть слова у дві колонки: у першу слова, що пишуться з м'яким знаком, у другу, що пишуться без м'якого знака.

Ущіл..нювати, змен..шувати, домен..щик, вжар..те, чотир..ох, всесил..ний, стіл..чик, мален..кий, переніс..ся, абаж..ур, лл..єт..ся, пол..с..кий, астрахан..с..кий, судд..я, уман..с..кий, стеблин..ці, щіл..ний, лицар.., книж..ці, пшеничен..ка, снігурон..ка, ремін..чик, облиш.., виховател..ка, чест..ю, узбіч..чя, емал..ований, внучен..ці, співач..ка, пекар.., зеленен..кий, очеретин..ці, знахар.., мис..ці, смач..ний.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву в кожному слові, прочитаєте вислів Вольтера.

8. Запишіть слова у дві колонки: у першу слова, що пишуться без м'якого знака, у другу, що пишуться з м'яким знаком.

Ллет..ся, вжар..те, рибал..ці, Люс..єн, здаєт..ся, Степан..чук, стеблин..ці, виріз..блений, цвірін..кати, нянеч..ка, знос..те, л..вів'янин, оціноч..ний, мен..ше, дон..чин, уман..с..кий, стан..ція, землян..ці, гуцул..с..кий, пас..янс, пташеч..ка, скрин..ці, стан..те, красун..чик, тан..цювати, монгол..с..кий, пробрин..чати, винян..чити.

9. Поставте слова у родовому відмінку і запишіть у дві колонки: слова

із закінченням -у, -ю у першу колонку, слова із закінченням -а, -я у другу колонку.

Атрибут, аналіз, дебет, взаємовплив, автограф, долар, баланс, орендар, рядок, взаємозв'язок, здобуток, атестат, львів'янин, протокол, видаток, абонемент, сертифікат, дзвоник, статут, виріб, імпорт, озонатор, заставник, аксесуар, акорд, борг, статус, доктор, знаменник, присмак, анонім, тягар, лізинг.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву у кожному слові, прочитаєте слова, що належать князю Володимирові Мономаху.

10. Поставте слова у родовому відмінку однини і запишіть у дві колонки. Слова із закінченням -а,-я запишіть у першу колонку, із закінченням - у,-ю у другу колонку.

Свідок, кілограм, успіх, одинак, автомобіль, сміх, вік, ешелон, вектор, слюсар, ансамбль, том, Київ, огляд, колір, скіф, момент, мотор, удар, агностик, вид, товариш, університет, актив, удав, домкрат, край, розум, скарб.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву кожного слова, прочитаєте вислів, який приписують Наполеону.

11. Поставте іменники у родовому відмінку однини.

Студент, пароплав, бригадир, вітер, парк, лісок, квадрат, Вільнюс, буревій, сюжет, підмет, сум, Урал, сміх, вівторок, Байкал, гаманець, долар, сумнів, телефон, Кавказ, хор, коридор, гараж, Крим, поверх, міліціонер, простір, рух.

12. Подані словосполучення поставте у давальному відмінку однини.

Президент Дорошенко Микола Михайлович, ректор Романенко Олег Ігорович, бригадир Коломієць Сергій Віталійович, начальник планового відділу Слободян Федір Вадимович, головний бухгалтер Кучер Ростислав Семенович.

13. Поставте імена по-батькові у формі давального, орудного,

місцевого та кличного відмінків.

Тимур Олегович, Алла Іллівна, Степан Васильович, Мирослав Володимирович, Георгій Григорович, Юрій Ростиславович, Андрій Йосипович.

14. Розкриваючи дужки, узгодьте відмінкові форми іменників:

Ми пишаємось знайомством з (Ілля Мирославович), список запрошених закінчився на (Віктор Павлович), шановний (Олег Назарович), до складу комісії пропонуємо включити (Ігор Ростиславович), вчора відбулось вшанування (Георгія Лук'янович), раджу Вам звернутись до (Лев Сергійович), (Вадим Леонідович) надали допомогу, все тримається на (Андрій Васильович), дорогий наш (Михайло Степанович), запитайте (Віталій Іванович), розкажіть про це (Мирослав Максимович), домовтесь спочатку з (Сергій Людвігович), який чудовий костюм сьогодні на (Нестор Олегович). запитайте (Василь Львович), передайте вітання (Анатолій Борисович), вельмишановний (Володимир Вікторович).

15. Від поданих слів утворіть прикметники.

Чикаго, Сиваш, Париж, Прилуки, Кобеляки, Страсбург, латиш, Овруч, Калуга, Кременчук, Виборг, Сан-Франциско, Золотоноша, Прага, Кагарлик, Оренбург, Славутич, Калуш, Луцьк, Острог, Путивль, П'ятихатки, Бахмач, Запоріжжя, Моршин, Опішня, Гнівань, Дрогобич, Березань, чех.

16. Запишіть слова, розкриваючи дужки, в дві колонки. У першу – ті, в яких букви не подвоюються, в другу – ті, в яких вони подвоюються.

Кла(с)овий, спі(в)ітчизник, розчи(н)ик, змі(н)иця, людя(н)ість, Оде(с)а, кипі(н)я, рихтова(н)ий, пла(т)ячко, анагра(м)а, в'яза(н)я, підготовле(н)ий, свяще(н)ик, олов'я(н)ий, стражде(н)ий, загітова(н)ий, ми(т)євість, осі(н)ій, усвідомле(н)ий, стривоже(н)ість, няньче(н)я, дискредитова(н)ий, звеличе(н)ий, добросер(д)я.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то, послідовно

виділивши другу букву в кожному слові, прочитаєте відомий латинський вислів .

17. Запишіть слова, розкриваючи дужки, в дві колонки. У першу – ті, в яких букви не подвоюються, у другу – ті, в яких вони подвоюються.

Уярмле(н)ий, стажува(н)я, навма(н)я, округле(н)я, невблага(н)ий, а(к)умулятор, царстве(н)ий, відсуне(н)я, вдосконале(н)ий, букве(н)ий, вжива(н)я, охопле(н)ий, молодіс(т)ю, свяще(н)ик, числе(н)ість, стара(н)о, онімече(н)ий, О(т)ава, рятува(н)я, підгрун(т)я, а(с)орті, утворе(н)ий, льня(н)ий.

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то, послідовно виділяючи другу букву у кожному слові, прочитаєте слова, що належать видатному українському філософу ХІХ століття П.Юркевичу.

18. Провідмініайте числівники:

а) 126, 234, 456, 2440.

б) 345, 672, 789, 1053,

в) 190, 567. 752, 1194,

19. Запишіть числівники, узгодивши їх з відмінком іменника.

125 учням, 3440 гривнями, 876 студентам, на 675 ділянках, 1616 шкіл, на 70325 кілометрах, 445 особам, 822 болгар, 98 селянам.

20. Узгодьте числівник з іменником у відмінкових формах.

420 (киянин), 61 (собака), 15 (торт), 89 (директор), 167 (сантиметр), 128 (ампер), 33 (вагон), 4 (селянин), 102 (особа), 550 (гривня).

21. Узгодьте числівники з іменниками і запишіть словами:

43 студентів, 450 депутатам, 1001 працівника, 106 кілограмами, у 102 метрах, 22 аспірантам, о 8 годині, 92 курсантам, 175 гривнями, 1085 кандидатами, 44 випускникам, 311 робітникам, на 234 гектарах, до 58 замовлень, 60 дипломами, 7 директорам, щодо 75 заяв, 541 киянина.

22. Запишіть словами числівники, узгоджуючи їх з іменниками:

43 (документ), $\frac{3}{5}$ (квадрат), 1,5 (година), 15 (наказ), 105 (киянин), 19 (рік), 98 (комп'ютер), 3 (наказ), 0,7 (літр), 41 (учень), 2 (болгарин), 3 (дівчина), 17 (аспірантка), 24 (лікар), 32 (рік), 1034 (мешканець), 310 (заявник), 73 (співробітник), 150 (гривня), 72 (протокол).

23. Запишіть слова у дві колонки: у першу колонку складні слова, що пишуться разом, у другу колонку складні слова, що пишуться через дефіс.

Спільно/кореневий,
військово/зобов'язаний,
аграрно/промисловий,
російсько/український,
одно/голосний,
адміністративно/господарський,
кисло/солоний,
юшко/подібний,
інженерно/фізичний,
сто/двадцяти/п'яти/кілометровий,
сніжно/білий,
синьо/зелений,
жовто/гарячий,
автомобіле/будування,
східно/європейський,
вугле/видобуток,
школа/інтернат,
навчально/виховний,
людино/ненависний,
квадратно/гніздовий,
синьо/жовтий,
англо/американський,
уч/ком,
хитро/мудрий,
зелено/жовтий,
психо/гігієна,
опукло/вигнутий,

**крито/мікенський,
римо/католицький,
історико/літературний,
стерео/система,
криво/лінійний,
південно/український,
екс/президент,
контр/адмірал,
аргентино/бразильський,
люмпен/пролетаріат,
зло/ворожий,
україно/мовний,
в'єтнамсько/корейський,
стримано/холодний,
республікансько/селянський,
учений/енциклопедист,
культуро/логічний,
паливно/енергетичний,
осінньо/зимовий.**

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву кожного слова, прочитаєте вислів Віктора Гюго.

24. Запишіть складні слова у дві колонки: у першу, що пишуться через дефіс, у другу, що пишуться разом.

**Енерго/система,
гірчично/олійний,
скільки/небудь,
креп/жоржет,
вальтно/фінансовий,
їжачо/голівкові,
ощадно/позичковий,
генерал/майор,
юрис/консульство,
кокса/хімічний,
аби/куди,
янтарно/жовтий,**

**гичко/різ,
генно/інженерний,
штрейк/брехер,
вино/розливний,
спектро/скоп,
кредитно/грошовий,
компакт/касета,
моно/теїстичний,
агіт/кампанія,
абхазько/адигейський,
питально/відповідний,
макро/район,
інтер/бригада,
штаб/квартира,
комахо/запилення,
винно/коньячний.**

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то послідовно виділяючи другу букву у кожному слові, прочитаєте народну приказку.

25. Запишіть складні слова у дві колонки: у першу, що пишуться разом, у другу, що пишуться через дефіс.

**Індо/китайський,
акордно/преміальний,
форс/мажорний,
без/готівковий,
планово/організаційний,
житлово/комунальний,
авіа/пасажир,
інформаційно/довідковий,
середньо/місячний,
псевдо/конституційний,
десяти/денний,
прекладач/секретар,
слов'яно/знавство,
умовно/достроковий,
навчально/виховний,**

**зовнішньо/торговельний,
анти/бюрократичний,
народно/господарський,
акустико/артикуляційний,
довідково/інформаційний,
агітаційно/ пропагандистський,
асфальто/завод,
квартиро/наймач,
господарсько/договірний,
альбом/буклет,
бюджетно/фінансовий,
військово/зобов'язаний,
студ/містечко,
обліково/фінансовий,
виробничо/технічний,
місце/перебування,
структурно/організаційний,
лже/свідчення,
вище/згаданий,
утиль/сировина,
льоно/ткацтво,
льотчик/космонавт.**

Увага! Якщо ви правильно виконали завдання, то, послідовно виділяючи другу букву у кожному слові, прочитаєте рядки з поезії Тараса Шевченка.

26. Поясніть яким способом утворені слова-терміни:

порох, гелікоптер, водень, мільйон, гептагон, трикутник, лексикографія, прикметник, бібліотека, модернізація, комп'ютер, біологія, бойкот, рентген, баскетбол, алгоритм, пароплав, гама-промінь.

27. Розшифруйте скорочення:

ЖЕК, ВПК, ЛТЕК, ТОВ, ОЦ, ВКВ, ЛЕП, смт, ЕОМ, ВАТ.

28. Запишіть подані слова та словосполучення у формі

загальноприйнятих скорочень.

Заробітна плата, інше, місце печатки, роки, аркуш, селище міського типу, технічний, філологічний, філософський, телефон-факс, примірник, торгівля, приклад, бульвар, під'їзд, наступний, партійний, оригінал, те, що було у вжитку, виробництво, завод, індекс, канцелярія, корпус, провулок, примірник, село, проспект, селищна рада, сучасний, товариство, особовий склад, література.

29. На місці пропусків вставте необхідний прийменник

1) Забороняється залучення (...) роботи в нічний час вагітних жінок, що мають дітей до трьох років, осіб, молодших вісімнадцяти років, інших категорій працівників, передбачених законодавством.

2) Щоб дитина виявляла креативність, слід насамперед з довірою поставитись до її природної схильності діяти (...) власний розсуд, сприймати життєві враження покладаючись на власний досвід.

3) (...) необхідності розроблені та затверджені форми документів чи нові положення вводять до застосування одночасно з внесенням доповнення до розпорядчого документа.

4) При цьому заборонено приймати (...) виконання та оформлення первинні документи за операціями, які суперечать законодавству і встановленому порядку приймання, зберігання та використання активів і зобов'язань.

5) Підключення можливе лише (...) наявності технічної можливості.

6) У 1919 створена Комісія (...) складання історичного словника української мови (при УАН) на чолі з Тимченком.

7) Відсторонення (...) роботи або іншої діяльності здійснює власник підприємства або уповноважений ним орган шляхом видання наказу.

8) Євросоюз витратив 14 мільйонів євро (...) доказ користі фруктів.

9) (...) непорозуміння виникла назва «орангутанг» — буквально «лісова людина» (так тубільці йменували тих, хто мешкав у хащах на острові Борнео, а європейці, які висадилися тут, вирішили, що йдеться про великих людиноподібних мавп).

10) В Індії звичайний шкільний вчитель став мільярдером (...) помилку банку.

11) Відповідачем (...) справі про оспорювання виконавчого напису є кредитор, а не нотаріус.

12) (...) Ваших послуг цілодобово працює по всій Україні телефон сервісної підтримки.

13) Під час Євро-2012 митниця пропустить (...) мільйона туристів.

14) Марш (...) честь героїв Крут розпочався з центру міста.

Лексичні вправи.

1. Прочитайте тексти й за загальними назвами осіб визначте, в якій країні відбувається дія.

1. «— Будьте так ласкаві, сеньйоре, призначте мене губернатором острова, щойно завойованого вами. Хоч би яким великим був цей острів, я зможу керувати ним не гірше будь-якого іншого острівного губернатора на землі.»

2. «Пробачте все, що я скажу, синьйоре:

Відвертість ваша до душі мені.

Це щира правда, що ваш син Люченцо

Дочку мою кохає, і вона

Його влюбила - якщо вони

Закоханих не удають прехитро.»

3. « — Тисячу разів дякую і тисячу разів перепрошую. Ви любите старовинні монети? Так? Дуже радий, що наші з вами смаки збігаються ще в одному, окрім мистецтва. Ну, а щодо умов нашої грошової угоди — як, вони вас задовольняють?

— Цілком, містере Ферлі.»

4. « — Алло?

— Месьє Ленгдон? — запитав чоловічий голос. — Сподіваюся, я вас не розбудив?

Ленгдон подивився ошелешеним поглядом на годинника, який стояв на нічному столику біля ліжка. 12-32 ночі. Він спав лише годину, але почував себе як мертвий.

— Це консьєрж, месьє. Пробачте мені за те, що я вас потривожив, але до вас гість. Він прагне зустрітися з вами негайно.»

5. «— Капітани, потисніть руки! — звеліла мадам Гуч. Флінт і Вуд щосили стиснули один одному руки. Збоку здавалося, ніби кожен намагається зламати суперникові пальці.

— Сідлайте мітли! — вигукнула мадам Гуч. — Три... два... один...»

6. «Влада містечка Сессон-Севіньє заборонила вживання слова мадемуазель у всіх офіційних документах, аргументуючи це тим, що, так само як і чоловіки, жінки мають право на те, щоб до них зверталися, не згадуючи при цьому їхнього сімейного статусу.»

7. «Тим часом Фуміко встигла підпудрити щоки. Коли Кікудзі сів, вона спитала:

— А що, власне, сказала Курімото-сан?

— Просто сказала: «Фуміко-сан вийшла заміж».

— І ви, Мітані-сан, повірили?

— Такій брехні важко не повірити.

— У вас не закралося жодного сумніву? В чорних очах Фуміко забриніли сльози.»

2. З'ясуйте з якої мови запозичені до української наведені нижче слова:

Бібліотека, мольберт, штатив, трактор, монах, арсенал, шланг, танк, Арсен, тролейбус, галактика, огірок, Василь, офіцер, Сергій, кавун, кар'єра, батальйон, ковбаса, конструкція, Ігор, бюджет, логіка, мінус, ромб, бухгалтерія, прокурор, декламація, валюта, студент, інженер, Ольга, чавун, матч, бульвар, клімат, бізнес, базар, морфологія, тютюн, батіг, Марина, штраф, тренер, синтаксис, піраміда, економія, тапчан, поштамт, плед, авантюра, Марія, автор, апаратура, документ, гарнір, бутерброд, календар, арешт, парашут, окуляри, математика.

3. З'ясуйте походження і дайте визначення таким загальноживаним іншомовним словам:

Ретроград, сибарит, волонтарист, гедоніст, адепт, фарисей, маргінал, апологет, перфекціоніст, радикал, філантроп, демагог, мізантроп, конформіст, опортуніст.

4. З'ясуйте історію походження слів:

Реглан, вокзал, саксофон, алгоритм, галіфе, хуліган, тариф, ватман, магнолія, силует, бойкот, шовінізм.

5. До поданих іншомовних слів підберіть українські відповідники.

Маркетинг, валюта, дилер, консенсус, імміграція, пай, емісія, реєстр, міграція, паритет, табу, субсидія, метрика, компенсація, контракт, ліцензія, номінальний, протекція.

6. З допомогою словника іншомовних слів з'ясуйте значення слів:

Амбівалентність, атракція, аспект, волюнтаризм, девіантність, рефлекс, емпіричний, епігонство, казуїстика, контроверсійний, моветон, онтологія, синергія, стратифікація, перцепція, профанація.

7. До поданих іншомовних слів підберіть українські синоніми і запишіть їх парами.

Аналогічний, імпортований, фактичний, дидактичний, індіферентний, адекватний, експортований, ідентичний, лаконічний, легітимний, елементарний, паритетний, латентний, автентичний, гіпотетичний, локальний, конфіденційний, активний, гомогенний, рентабельний, стимул, компенсація.

Увага! (для довідки: *справжній, відшкодування, наявний, можливий, тотожний, короткий, вивезений, найпростіший, місцевий, захоочення, таємний, подібний, діяльний, відповідний, однорідний, байдужий, ввезений, рівноправний, повчальний, прихований, прибутковий, законний*).

8. Підберіть українські відповідники до вказаних іншомовних слів.

Аберація, перверсія, дисперсія, дефініція, конфуз, преференція, гіпотеза, диверсифікація

Увага! (для довідки: *розмаїття, збочення, припущення, помилка, визначення, розсіювання, пільга, зниклоість*)

9. Підберіть українські відповідники до вказаних іншомовних слів.

Релятивний, латеральний, іманентний, субтильний, комплементарний, адвентивний, консеквентний, екзальтований

Увага! (для довідки: *тендітний, послідовний, відносний, бічний,*

чужий, притаманний, взаємодоповнювальний, захоплений)

10. Підберіть українські відповідники до вказаних іншомовних слів..

Контроверсійний, кореляція, прецизійний, перманентний, репресивний, іпотека, атракція, адорація

Увага! (для довідки: (поклоніння, суперечливий, високоточний, каральний, застава, постійний, ваємозв'язок, притягування,)

11. Підберіть правильне визначення для таких понять:
диверсифікація колізія, дилема, індукція, прецедент, інцидент, концепція

– випадок, який стався в минулому і є виправданням або прикладом для наступних подібних випадків

– необхідність вибору між двома (звичайно небажаними або важко здійсненими) можливостями.

– один із методів математичних доведень і визначень

– неприємний випадок, непорозуміння

– ситуація, за якої відбувається зіткнення протилежних поглядів, бажань та зацікавлень.

– система поглядів, розуміння певних явищ, процесів, набір доказів при побудові наукової теорії.

– створення декількох різних виробничих напрямів у межах одного підприємства.

12. Яке із запропонованих визначень пояснює значення слів: **фоліант, інкунабула, палімпсест, хартія**

– стародавній рукопис, а також матеріал, на якому його написано

– книга раннього періоду книгодрукування;

– товста книжка великого формату;

– давній рукопис, написаний здебільшого на пергаменті після того, як з нього було стерто первинний текст.

13. Яке із запропонованих визначень пояснює значення слів:
пертурбація, пароксизм, евентуальний, паліатив, евфемізм.

– слово чи вислів, що за певних умов служить для заміни тих позначень, що видаються мовцеві непристойними чи небажаними, неввічливими надто різкими;

– можливий за відповідних умов, за певних обставин;

– захід, що не забезпечує повного вирішення якоїсь проблеми;

– раптовий, сильний напад чого-небудь;

– раптова зміна, ускладнення під час звичайного перебігу чого-небудь.

14. Прочитайте текст, поясніть значення виділених слів.

Про Епікура

Уважають, що Епікур народився на острові Самос 341 р. до н.е. Він учився і працював в інших містах, перш ніж 308 року до н.е. перебрався до Афін, де й помер бл. 270 р. до н. е. Він був відносно пізнім серед античних грецьких філософів, тож імпліцитно далі розвивав теорії Демокріта, Платона, Арістотеля та інших і відповідав на них. Епікур заснував школу за назвою «Сад», бо його учні вирощували собі харчі на околиці міста. Уся громада вчилася, оприлюднювала свої думки, спала і їла в недалекому будинку в межах міських мурів у респектабельному районі, відомому як Меліте. Епікур став чимсь на кшталт культового лідера, а його школа уславилася егалітарним ставленням до жінок і рабів, що були членами громади. Через два століття після Епікура Цицерон був вражений, що в тому будинку й досі збирається ціле товариство друзів, об'єднаних найтіснішою симпатією і приязню».

Епікур намагався дати відповіді на всі життєві проблеми, і нині загально визнано, що його система була далекосяжна і внутрішньо

послідовна. Серед його наукових теорій були моделі атомної фізики і природної та соціальної еволюції. Епікур дотримувався система емпіричного підходу до знань, вимагаючи не просто спостережень, а будування гіпотез і практичних спроб. Моральна система Епікура походила від його гедонізму, тож він вважав, що слухне і хибне не дане нам згори, а виявляється таким завдяки щоденному задоволенню. Епікур був деїстом у том розумінні, що його боги не переймалися людським справами. Серед його численних взаємопов'язаних здогадів була й думка про повсюдність меж, тож смерть була краєм, а отже, «нічим для нас». Пошуки багатства і влади марні й призводять радше до клопоту, ніж до щастя, тож Епікур радив задля безпеки жити несвідомим. (Майкл Саймонс «Епікур, філософ ласунів»)

15. Підберіть синоніми до слів: **швидко, давно, зараз, затишно**

16. Підберіть синоніми до дієслів: **іти, мовчати, працювати.**

17. Прочитайте уривок з “Кайдашевої сім’ї” , випишіть антонімічні пари слів, фразеологічних сполук.

– Карпе! - тихо почав Лаврін, дуже охочий до гарних дівчат.
- Скажи-бо, кого ти будеш сватать?

– Ат! Одчепись од мене, - тихо промовив Карпо.

– Сватай Олену Головківну. Олена кругла, як цибулька, повновида, як повний місяць; в неї щоки, мов яблука, зуби, як біла ріпа. Коса, як праник, сама дівка здорова, як тур: як іде, то під нею аж земля стугонить.

– Гарна... мордою хоч пацюки бий; сама товста, як бодня, а шия, хоч обіддя гни.

– Ну, то сватай Одарку Ходаківну: ця тоненька, як очеретина, гнучка станом, як тополя; личко маленьке й тоненьке, мов шовкова нитка; губи маленькі, як рутяний лист. З маленького личка хоч води напийся, а сама пишна, як у саду вишня, а тиха, наче вода в криниці.

– Вже й знайшов красуню! Та в неї лице, як тріска, стан, наче копістка, руки, як кочерги, сама, як дошка, а як іде, то аж кістки торохтять.

18. Підберіть антоніми до слів

а) Штучний, гармонія, спокій, лагідний, прекрасний, хоробрий, убогий, банальний, моно, будні, розкидати.

б) Ранковий, визволитель, кріпосний, ганьба, засинати, відмінник, егоїст, блондин.

в) Рідний, розпочинати, кіт наплакав, другорядний, прокидатися, відповідати, руйнувати, знайти, розпалити

г) Байдужий, щедрий, яскравий, гострий, спокійний, балакучий, прозорий, мікро, мілкий.

д) Вологий, розмаїття, епілог, охайний, будувати, примітивний, зневажати, притягання, підлеглий.

е) Приватний, любити, мовчазний, шторм, воєнний, працьовитий, емігрант, типовий.

є) Серйозний, боягуз, опівдні, негатив, трагічний, закомплексований, солодкий, відомий.

ж) Початковий, бурхливий, південний, короткочасний, голодний, вузький, черствий, прибирати.

з) Кольоровий, засушений, випрасуваний, конкретний, пісний, гіркий, засуха, загальний, ендотермічний, подяка.

і) Морозний, весна, миролюбний, буденний, прямий, засмаглий, зрадливий, тупий, кінокомедія, легковажний.

19. Прочитайте опис зовнішності. Замініть, де це можливо, нейтральні слова синонімічними фразеологічними зворотами, які б у першому випадку передавали ваше прихильне ставлення до особи, а в другому – негативне.

А. Він був високий, худий. У нього був великий ніс і маленькі очі. Обличчя було видовжене і скуласте. Мовчазний. Говорив неголосно, але чітко.

Б. Він був невисокий на зріст, трохи повний. Обличчя мав округле і все в ластовинні. Очі великі, ніс кирпатий. Розмовляв голосно і часто сміявся.

20. Прочитайте текст і, підбираючи антоніми, зробіть протилежним його зміст.

Був прекрасний весняний сонячний ранок. На небі не було жодної хмаринки. Дерева шелестіли молодим смарагдовим листям. У саду натхненно співали пташки. Усміхнені й щасливі люди поспішали на роботу.

21. Підберіть антоніми до слів, що часто зустрічаються у діловому мовленні.

Ревальвація; концентрація; відмовитись; дебет; ухвалити; конфіденційний; зростання; поодинокий; аматор; дебітор; накопичення; догана; прибутки.

22. Замініть фразеологічні звороти одним словом.

Тримати язик за зубами; показати де раки зимують; кури не клюють; кирпу гнути; кіт наплакав; мотати на вус; вивчився на собак брехати; дати гарбуза; два чоботи пара; у Сірка очі позичити; курям на сміх; з'їв пуд солі; як горохом об стіну; що круть верть, що верть круть; скалити зуби; варити воду; пекти раків; придавити комара; камінь спотикання; канцелярська душа; кидати на зуб; копилити губу; сісти на голову; лишити з носом; чухати потилицю; гнути шию; без тижня день; бистрий на слово; на совість; не з руки.

23. Зробіть опис зовнішності більш поширеним, вводячи по можливості фразеологічні звороти та порівняння.

А. Вона була вже не молода, але й не стара, висока, рівна, з довгастим лицем, з сірими очима, з тонкими губами та блідим лицем.

Б. Широке лице було сухорляве й бліде. На сухому високому лобі набігали густі дрібні зморшки. Кучеряве посічене волосся стирчало на голові, як пух, і блищало сивиною.

(І. Нечуй-Левицький "Кайдашева сім'я")

24. Зясуйте значення слів-паронімів і введіть їх у речення.

**Конвенція – конверсія;
маніфестація – демонстрація;
евристика – еристика;
комплемент – комплімент;
резидент – президент;
тактильний - тактичний.**

25. Визначте, яке із визначень пояснює значення слів-паронімів.

Ароматизований, ароматичний

– здобрений ароматичними речовинами,
– який надає пахощів, аромату.

Винахідливий, винахідницький

– здатний вигадати що-небудь, знайти вихід із скрутного становища,
– який стосується винахідника та його діяльності.

Гарантований, гарантійний

– який стосується гарантії, пов'язаний з нею,
– сталий, постійний, забезпечений; підтриманий законом.

Депресійний, депресивний

– пов'язаний із хворобливим станом пригніченості, відчаю, скорботи,
– який стосується застою в економіці.

Інструктивний, інструкційний

– який інструктує або містить у собі керівні вказівки, настанови,
– який належить до інструкції, міститься в інструкції.

Мимохідь, мимохіть

– побіжно, не зосереджуючись спеціально на чомусь; проходячи повз кого-, чого- небадь,
– без певного наміру, мимоволі, несвідомо.

Інженерський, інженерний

- пов'язаний з діяльністю, спеціальністю інженера,
- який стосується інженера, належний йому.

Пальне, паливо

- горюча тверда, рідка або газоподібна речовина, яка служить джерелом теплової енергії, тепла,
- паливо для двигунів внутрішнього згорання.

Туристський, туристичний

- який стосується туризму, подорожей,
- який стосується туриста, призначений для туриста.

26. Завершіть правильно речення, вибравши одне із слів, поданих у дужках.

1). Звичка перекусу (*мимохідь, мимохіть*) призводить до жахливих результатів. Повітря було таке п'яне й повне щебетання, що (*мимохідь, мимохіть*) бажалося руху, крику, реготу (*М.Коцюбинський*).

2). (*Лексикологія, Лексикографія*) – розділ мовознавства, наука про словниковий склад мови. (*Лексикологія, Лексикографія*) – теорія і практика створення словників.

3). (*Лікарняний, Лікувальний, Лікарський*) препарат або фармацевтичний препарат — продукт фармацевтичної діяльності, що має певний склад, певну лікарську форму, упаковку, термін придатності. (*Лікарняний, Лікувальний, Лікарський*) режим – це науково обґрунтована система правил, які регулюють спосіб життя і поведінку хворого з метою найефективнішого лікування і швидкого відновлення сил, здоров'я та працездатності (як фізичної так і ментальної). (*Лікарняна, Лікувальна, Лікарська*) фізкультура – це цілий комплекс різноманітних вправ, які проводяться з лікувально-профілактичною метою при хворобах опорно-рухового апарату, нервової системи та внутрішніх органів.

4) Светр – це такий теплий (*бавовняний, вовняний*) одяг, який одягає дитина, коли холодно його мамі ☺. (*Бавовняна, вовняна*) промисловість України працює на привізній сировині, тому найбільші підприємства розташовані насамперед у великих містах, через які проходять транспортні шляхи.

5). Вночі та вранці слабка (*ожеледь, ожеледиця*) на дорогах (*ожеледь, ожеледиця*), в горах подекуди слабка хуртовина.

б) (*М'язи, В'язи*) шиї утримують голову в рівновазі, беруть участь в русі голови і шиї, також в процесах ковтання і вимовляння звуків. Аби голова на (*м'язах, в'язах*), а розум буде.

27. Визначте, з яким із запропонованих слів можливе поєднання поданих у дужках слів.

Ароматизований – ароматичний (напій, сіль, властивості, мило, ліки, коріння, есенція).

Виборний – виборчий (закон, особа, комісія, бюлетень, голос, актив, орган, агітація);

Винахідливий – винахідницький (чоловік, хист, ідея, студент, талант, воїн);

Виплати – оплата – плата (велика, гонорару, праці, заробітна, погодинна, процентів, квартирна);

Відтинок – відтінок (п'ятирічний, великий, неповторний емоційний, стилістичний);

Гарантійний – гарантований (паспорт, лист, оплата, договір, свобода, дохід, виплата);

Громадський – громадянський (осуд, гідність, активіст, обов'язок, совість, обвинувачував, бібліотека, пафос, думка, лірика);

Декваліфікація – дискваліфікація (інженера, часткова, судді, тренера, спеціаліста, команди, повна, гравця);

Дружний – дружній (група, усмішка, взаємини, країна, сміх, виступ, тон, порада);

Інженерний – інженерський (талант, споруда, диплом, задум, справа, війська, досвід);

Переконаний – переконливий (холостяк, цифри, ідеаліст, доказ, приклад, романтик, образ, жест);

Поверхневий – поверховий (людина, інтеграл, шар, проект, судження, дихання, споруда, відповідь);

Професійний – професіональний (орієнтація, театр, футболіст, майстерність, диктор, шпигун, обов'язок, захворювання, лексика, виконання);

Кваліфікаційний – кваліфікований (мінімум праця, довідник, нагляд, характеристика, робітник, категорія);

Сільський – селянський (обряд, музей, борщ, вбрання, рух, магазин, повстання, пейзаж, середовище);

Сусідній – сусідський (підприємство, хата, держава, сад, станція, кімната, община);

Туристичний – туристський (круїз, спорядження, мандрівка, судно, путівка, табір, товар, спорт, обмін, база);

Чисельний – численний (перевага, перевірки, факти, запитання, спостереження, більшість, склад, народи).

Вправи для редагування.

1.

Недавно Петро Семенович отримав нову трьохкомнатну квартиру. Тепер він буде жити на п'ятому етажі. Після того, як перевезли мебелі і обладнали житло, квартира стала дуже уютною. Товариш Петра Семеновича живе у квартирі з подібною плануванням, але у нього набагато менша площа, нижчі стелі і на паркетній підлозі.

2.

– Іване Сидоровичу, я до вас по ділу.

– Заходьте. У мене є п'ятнадцять хвилин вільного часу.

– Я по приводу наших постачальників. Діло в тому, що у нас була угода про постачання ними двадцяти тонн комплектуючих кожного місяця, а вони прислали тільки десять тисяч. Через це порушується план виробництва і під загрозою наші домовленості з партнерами.

3.

Чи знаєте ви історію про царя Мідаса, у якого виростилися ослині вухи? Він завжди ходив з покритою головою щоб ніхто не розкрити його таємниці. Лише його парикмахер знав про це але йому було наказано мовчати. Однак останній не міг витримати, щоб нікому не сказати, і от якось увечері прошептав таємницю. З землі виріс камінь. Повіяв вітер, і камінь зашептав: “ У царя Мідаса ослині вухи...”

Якщо бажаєте зберегти щось у таємниці не робіть так як парикмахер царя Мідаса, який не витримав, щоб не зрадити таємницю.

Не розкривайте “по секрету” таємниць нікому з своїх знайомих. Хіба можете ви встояти від них збереження таємниці якщо самі не змогли її зберегти? Чи не означає це що ви більше довіряєте іншим людям, ніж самому собі?

4.

До кімнати, де працювало троє співробітників і сиділо двоє відвідувачів вбіг розсержений начальник і перед усіма присутніми грубо виругав одну з співробітниць, та вона не заплакала, тоді коли начальник пішов, сказала: “Це вже занадто. Треба шукати іншу

роботу”. Пізніше я узнав, що такі сцени відбувалися тут повсякчас. У даному случаї керівник нарушив першу засаду , якої треба додержуватись, вказуючи на помилки й хиби слід указувати, як правило, з глазу на глаз.

5.

Декану факультета
Іваненку О.В.
від студента
Петренка Юрія

Заявлення

Шановний декан, прошу дозволити мені поїхати до дому 1 квітня, бо мій двоюрідний брат жениться.

Петренко

6.

Доручення

Доручаю моєму другу Коваленку А.Б. получить мою зарплату за май місяць.

Корнієнко

7.

Туди можете доїхати любим трамваєм. Де справочне бюро. Каса працює круглодобово. Магазин закритий. Два кілограма муки. Підписка на газети. До востребованія. Тут нема печаті.

8.

Вулиці пересікаються. Бережись автомобіля. Випадковий прохожий. Трамвай перегружений. Автобус по заказу. Пенсіонери мають льготи. Яка слідує остановка? За вимогою пасажирів.

9.

Смачне кофе. Співставити факти. Справа рухається повільно. Ставити акцент на чомусь. Творче лице. У заключення сказав. Прийшло в голову. Моя собака.

10.

Прийняти участь у чому. Прийшли всі без виключення. Продовження буде. Протирічні чутки. Роздався телефонний дзвінок. Розробити міроприємства. Сказано на мій адрес.

11.

Поговорити по душах. На повістці дня одне запитання. Поступило в продаж. Біля двох тисяч карбованців. Буду через пару хвилин. Виключно гарний настрій. Малочисельні народи. Пригощати вишуканими делікатесами.

14.

Ремонт по заказу. Чекайте майстра на протязі дня. Ви відповідаєте за свій участок роботи. Він працює на залізній дорозі. Нанести збитки. Відіти нитку в голку. Привести приклад. Написав дві строчки.

15.

По причині заборгованості. Інформація по прибутках. Вияснити проблему. Сама остання інформація. Написати відзив. Заказати по телефону. Заставити взяти от пуск. Вмішуватись у суперечку.

16.

Не дивлячись на погодні умави. Привести невірний приклад. Із-за дощу. Попросити преїскурант цін. Між тим. Ліфт перевозить не більше десяти чоловік. Приготувати вишукані блюда. Підїзди не прибираються.

17.

Крапка зору

Шановні депутати, многошановний пане голово!

Користуючись випадком, я торкнуся питання, яке ми ніяким образом не можемо вирішити. І пробачте за вираження товчемо його як воду в ступі. Це питання нашого язика. Тобто, як ми говоримо. А

ще точніше, по-якому ми балакаємо. Ну, нехай десь за стінами цього залу. Там простительно. Говори, як можеш, хоч і по блатному. Але туточки-и! Звиніть і посуньтесь! Раніше всього, ми на виду і на слуху наших виборців. Ми повинні подавати примір і тримати вушка на макушці, щоб не стати дурним прикладом. До чого я нахиляю? До того, що тут, у законодавальному органі, ми повинні говорити державною мовою. У даному випадку українською, поскільки вона на сьогоднішній день іще вважається державною. А яка то держава без язика, як би це виглядало, коли б депутат у французькому парламенті віщав іспанською мовою? Або в англійській палаті лордів заговорили по-китайському? Та ні до села на до міста! А в нас це в порядку речей. Український депутат, як ні в чому не бувало, без зазріння совісті говорить зарубіжною мовою. Язиком близького сусіда. І таке поспіль і поруч. Я не з тремтливого десятка, але таке відношення до рідного язика приводить мене до здригання і хочеться ревіти білугою. Чому це наша мова прийшлася нам не до двору? Чому це мовне запитання стало у нас каменем претконовіння, коли повинно бути краскутовою каменюкою? І ніякого просвітку! Навпаки, попереду кромішній морок і ні зги не видно. По крайній мірі, в найближчому майбутньому. Пора корінним способом міняти цю тенденцію і перевернути питання угору тормашками. Любою ціною! Поставити його в голову кута. Я так рахую і закликаю колег підтримати мене.

Чув від декотрих і таке виправдання. Мовляв, йому легше висловлюватися російською мовою, а українська йому не дається... Я, ік прикладу, був також руськомовним, але поставив перед собою задачу розбитися в перепічку, а вивчити українську. І тепер, як бачите, вільно володію рідним язиком. Звичайно, не всім це відразу вдається. Як кажуть, перший млинець клубком. Але ніззя пасувати перед труднощами, бо, як відомо, сміливість міста бере. Отож ні на що не глядячи, треба вивчати свою мову. Рівняйтесь на мене. Я вже починаю губити терпіння, коли на трибуну виходить мій колега і зверх всього чекання чеше по-руському. Знов двадцять п'ять! Пора перейти від слів до діла, бо від балаканини мало товку. Пора приймати круті міри, пора знайти нам спільний язик і так повернути діло, щоб у кінці кінців вирішити мовне запитання. Давайте ж не пропустимо зручного випадку, аби потім не довелося нам їсти гіркі плоди своєї праці і не опинилися ми в негарному положенні. Бо як аукнеться, так і відкличеться. Це підтверджує історія і ми повинні

пам'ятати. Чи, може, в нас пам'ять коротша гороб'ячого носа? Надіюсь, що довша.

Отака моя крапка зору. Я рахую, що вона єдиноправильна. Користуючись випадковістю, прошу всіх підтримати її. Всіх, не взираючи на обличчя! Благодарствую за увагу.

(Григорій Шиян "Крапка зору" Літературна Україна N 46 1998 року).

18.

1). За час роботи на підприємстві він проявив себе як грамотна, здібна, цілеспрямована, наполеглива людина, яка вміє вчасно приймати вірні, виважені рішення в екстремальних ситуаціях, справляється з складними обставинами і досягає конкретних результатів.

2). Петренко А.В. володіє гарними моральними якостями, має високорозвинене почуття відповідальності. Звертає увагу на покращення методів роботи.

3). В спілкуванні з колегами Коваленко М. комунікабельна, врівноважена, уважна та тактовна.

4). Надзвичайно коректна при роботі з споживачами. На протязі багатьох років була обрана головою цехового профспілкового комітету. Юрченко Т. приймає активну участь в громадському житті колективу.

19.

1). Поруч із базою знаходиться Чорне море, пляж та лиман. 2). Комісією було запропоновано провести сумісну нараду з участю представників товариства. 3). Згідно з наданих пояснень, було встановлено слідуєчі факти. 4). Воєнний статут — документ, який регламентує функціонування збройних сил. 5). У день виборів на виборній ділянці було досить людяно. 6). Університет був оснований у 1834 році. 7). Звільнення підприємств, реалізуючих інвестиційні програми, від податків на прибуток — це таке міроприємство, яке призведе до створення додаткового навантаження на державний бюджет. 8). Копірувальні апарати по вигідним цінам представлені у нашому інтернет-магазині. 9). В даний час при стрімкому розвитку інформаційних технологій особливу популярність одержує цифрова форма представлення інформації: цифрова фотографія, цифрове відео і ін. 10). Згідно англо-російському словнику, слово instructional переводиться як «освітній», «виховний», «учбовий». 11). В

нижченаведеній таблиці приведені приклади вдалих і невдалих звернень до учня.

20.

1). Відкрито кримінальне провадження, попередньо кваліфіковане, як погроза чи насильство судді. 2). 15 жовтня 2008 року в Києві розпочав працювати ще один Центр обслуговування абонентів мобільного зв'язку. 3) Приводом для позову до президента в окружний адміністративний суд Києва послужив указ про виведення Кирилюка зі складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів. 4) При перевірці регіонального центру наведені факти не мали підтвердження. 5) При цьому начальнику відділу звернуто увагу на посилення контролю за дотриманням працівниками відділу трудової дисципліни. 6) Під час перевірки факти, викладені у скарзі, не підтвердились.

21.

На сьогоднішній день вагоме значення в Україні займає проблема безробіття. Кабінетом міністрів вже зроблено один з кроків по її подоланню – прийняття ряду змін до закону України «Про зайнятість населення». Але цього замало, бракує єдиного національного, контрольованого з боку держави, діючого проекту працевлаштування всіх, потребуючих цього, верств населення. І цей проект потрібно вибудувати з урахуванням розвитку сучасних інформаційних технологій.

Основною ціллю проекту є розробка та запровадження нової магістерської програми з управління земельними ресурсами відповідно до Балонського процесу (яка розрахована на два навчальних роки) в двох Македонських та чотирьох українських університетах. Проект запропонує нову навчальну програму за допомогою нового інноваційного (міждисциплінарного) учбового плану магістерської програми. Через те, що до проекту залучені різні країни, в ньому розробляються дві частково схожі, але такі що враховують індивідуальні особливості, учбові програми.

22.

Електротехніка являється наукою про технічне використання електроенергії і магнетизму в народному господарстві. Без значного глибокого знання електротехніки неможливо уявити собі інженерів – винахідників і керівників сучасного високо розвинутого виробництва.

Інтенсивне використання електроенергії зв'язане з наступними її особливостями: можливість достатньо легкого перетворення в наступні види енергії (механічну, теплову, хімічну, світлову, променеву і т.д.); можливістю централізованого і економічного одержання на різних електростанціях; простотою передачі за допомогою ліній електропередачі з допомогою ліній електропередачі з малими втратами на великі віддалі до споживачів.

Крім того, електричну енергію широко використовують в електричних установках для нагрівання виробів, плавлення металів, зварки, електролізу, для отримання плазми нових матеріалів з допомогою електрохімії, для очистки матеріалів і газів. З допомогою електричної енергії працює телеграф, телебачення, радіо, без неї неможливо уявити кібернетику, космічну техніку.

Електрична енергія служить також для штучного освітлення. Одним словом без електроенергії неможливе нормальне життя сучасного суспільства.

23.

Невпізнаний об'єкт круглої форми на дні Балтійського моря, який розбурхав уми вчених у всьому світі, зовсім не інопланетний космічний корабель.

За останні кілька днів, водолази змогли сфотографувати незвичайну аномалію на дні моря, розташовану на глибині близько 90 метрів.

Спочатку вчені думали, що це просто каміння чи скеля, але після проведення подальших спостережень з'ясувалося, що це величезний гриб заввишки близько 4 метрів з округлими сторонами і краями. Об'єкт має зверху яйцеподібні отвори. У верхній частині об'єкту також були виявлені дивні кам'яні утворення, які були покриті чимсь схожим на сажу.

В ході одного із занурень для того, щоб краще розібратися у знахідці водолази використовували кувалди для отримання зразків матеріалу.

«Ми повинні вивчити те, що ми знайшли», – заявили вчені. «Засоби масової інформації розповсюдили чутки про все – від НЛО до російського космічного корабля, і тепер настав час, щоб дізнатися, що ж це таке».

На думку експертів, якщо б це був інопланетний космічний

корабель, як вважають деякі, який впав в море, то він мав би бути майже повністю похований на дні океану.

Спочатку вчені взяли знахідку за камінь, але так як в Балтійському морі ніколи не була зареєстрована вулканічна активність, то ця знахідка стає ще більш дивною.

24.

Формат графічних файлів GIF став одним з найпопулярніших в світі, а його винахідник, Стів Уілхайд, буде відзначений нагородою Webby Awards. GIF був придуманий в 1987 році, коли в компанії CompuServe задумалися про відображення кольорових погодних карт. Тоді Уілхайту прийшла ідея нового формату і він приступив до програмування, в результаті чого з'явилася перша GIF-картинка, що зображає літак.

Фахівці швидко оцінили винахід і дали йому широке поширення за рахунок хорошої графіки, швидкості і рівня стиснення. Зараз в GIF проводиться величезна кількість анімаційних картинок, за словами ж самого Уілхайта, улюбленої для нього залишається робота 1996 року «Танцююче немовля».

Напередодні нагородження престижною премією, що знаходиться вже більше 10 років на пенсії Стів Уілхайд відзначив ще один важливий нюанс щодо свого дітища: вимовлятися GIF повинен починаючи з м'якого звуку, тобто «джіф», а не з можливістю подвійного вимови, як впливає з Оксфордського словника, повідомляє The New York Times.

Тексти для перекладу

Текст 1

Power

The quantity work has to do with a force causing a displacement. Work has nothing to do with the amount of time that this force acts to cause the displacement. Sometimes, the work is done very quickly and other times the work is done rather slowly. For example, a rock climber takes an abnormally long time to elevate her body up a few meters along the side of a cliff. On the other hand, a trail hiker (who selects the easier path up the mountain) might elevate her body a few meters in a short amount of time. The two people might do the same amount of work, yet the hiker does the work in considerably less time than the rock climber. The quantity that has to do with the rate at which a certain amount of work is done is known as the power. The hiker has a greater power rating than the rock climber.

(<http://www.physicsclassroom.com/Class/energy/u511e.cfm>)

Текст 2.

English is a second language to one in 13: More than 100 dialects are spoken by large numbers of people in the UK

More than four million people in England and Wales – around one in 13 – do not use English as their first language, official statistics show.

More than 100 languages are spoken by significant numbers of people in the UK, according to census results.

However, a big majority of the foreign language speakers have mastered English and can use it in their everyday lives.

Only 138,000 people say they cannot speak English at all.

The figures were taken from the findings of the 2011 National Census and published by the Office for National Statistics (ONS).

It said that 4.2 million people – 7.7 per cent of the population – speak a first language that is not English.

Groups of foreign language speakers are found around the country. Around one in eight people in Leicester speak Gujarati as their first language.

More than 6 per cent of those in Rushmoor, Hampshire – close to the army bases of Aldershot and an area with a strong Gurkha community – speak Nepalese.

In the Lincolnshire town of Boston, more than 5 per cent of the population speak Lithuanian, Latvian, Russian or Polish.

The greatest concentration of foreign language speakers is in London, where 22.1 per cent of the population, around 1.7 million people, have a language other than English as their first language.

The ONS said in its report: 'Language is an important defining characteristic of people's identity.

'It can be used with information from other identity questions such as ethnic group, nationality and religion to provide a detailed picture of England and Wales.'

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2288189/English-second-language-More-100-dialects-spoken-large-numbers-people-UK.html>

Текст 3.

Raglan

Raglan – rodzaj rękawa. Od tradycyjnego rękawa różni się tym, iż wszywany jest on do odzieży z przedłużeniem sięgającym aż do linii dekoltu. Rękaw ten stanowi więc całość z barkowymi częściami tyłu i przodu odzieży. Dzięki jego budowie z przodu oraz tyłu odzieży widoczne są ukośne szwy biegnące od dekoltu do linii pachy.

Raglan zawdzięcza swoją nazwę od nazwiska angielskiego generała lorda Raglana, który to nosił płaszcze o takim kroju rękawa. Początkowo w modzie rękaw ten używano wyłącznie w odzieży wierzchniej, dziś jest to bardzo popularny krój w odzieży sportowej.

[http://pl.wikipedia.org/wiki/Raglan_\(rękaw\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Raglan_(rękaw))

Текст 4.

Pythagoras

Pythagoras of Samos was an Ionian Greek philosopher, mathematician, and founder of the religious movement called Pythagoreanism. Most of the information about Pythagoras was written down centuries after he lived, so very little reliable information is known about him. He was born on the island of Samos, and might have travelled widely in his youth, visiting Egypt and other places seeking knowledge. Around 530 BC, he moved to Croton, in Magna Graecia, and there set up a religious sect. His followers pursued the religious rites and practices developed by Pythagoras and studied his philosophical theories. The society took an active role in the politics of Croton but this eventually led to their downfall. Pythagorean meeting-places were burned and Pythagoras was forced to flee the city. He is said to have died in Metapontum.

Pythagoras made influential contributions to philosophy and religion in the late 6th century BC. He is often revered as a great mathematician, mystic, and scientist but is best known for the Pythagorean theorem which

bears his name. However, because legend and obfuscation cloud his work even more than that of the other pre-Socratic philosophers, one can give only a tentative account of his teachings, and some have questioned whether he contributed much to mathematics or natural philosophy. Many of the accomplishments credited to Pythagoras may actually have been accomplishments of his colleagues and successors. Whether or not his disciples believed that everything was related to mathematics and that numbers were the ultimate reality is unknown. It was said that he was the first man to call himself a philosopher, or lover of wisdom, and Pythagorean ideas exercised a marked influence on Plato, and through him, all of Western philosophy.

[\(<http://en.wikipedia.org/wiki/Pythagoras>\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Pythagoras)

Текст 5.

René Descartes

René Descartes, né le 31 mars 1596 à La Haye (actuellement Descartes), et mort le 11 février 1650 à Stockholm, est un mathématicien, physicien et philosophe français.

Il est considéré comme l'un des fondateurs de la philosophie moderne, en atteste cette phrase volontairement provocatrice : « Enfin Descartes vint ». Il formule le cogiton – « je pense, donc je suis » – fondant avec le système des sciences sur le sujet connaissant face au monde qu'il se représente. En physique, il a apporté une contribution à l'optique et est considéré comme l'un des fondateurs du mécanisme. En mathématiques, il est à l'origine de la géométrie analytique. Certaines de ses théories ont par la suite été contestées ou abandonnées . Sa pensée a pu être rapprochée de la peinture de Nicolas Poussin pour son caractère clair et ordonné.

Sa méthode scientifique, exposée à partir de 1628 dans les Règles pour la direction de l'esprit (ouvrage inachevé, posthume, dont la datation a pu faire débat), puis dans le Discours de la méthode en 1637, affirme constamment une rupture par rapport à la scolastique enseignée dans l'Université. Le Discours de la méthode s'ouvre sur la fameuse phrase « le bon sens est la chose du monde la mieux partagée» . Elle se caractérise par sa simplicité (Descartes la résume en peu de règles, quatre en tout dans le Discours de la méthode) et prétend rompre avec les interminables raisonnements scolastiques. Elle s'inspire de la méthode mathématique, cherchant à remplacer la syllogistique aristotélicienne utilisée au Moyen Âge depuis le XIIIe siècle.

Comme Galilée, il se rallie au système cosmologique copernicien ;

mais, par prudence envers la censure, il « avance masqué » (larvatus prodeo), en dissimulant partiellement ses idées nouvelles sur l'homme et le monde dans ses pensées métaphysiques⁶, idées qui révolutionneront à leur tour la philosophie et la théologie. L'influence de René Descartes sera déterminante sur tout son siècle : les grands philosophes qui lui succéderont développeront leur propre philosophie par rapport à la sienne, soit en la développant (Arnauld, Malebranche), soit en s'y opposant (Hobbes, Pascal, Spinoza, Leibniz).

Il affirme un dualisme substantiel entre l'âme (la res cogitans, la pensée) et le corps (la res extensa, l'étendue). Il radicalise sa position en refusant d'accorder la pensée à l'animal, le concevant comme une « machine », c'est-à-dire un corps entièrement dépourvu d'âme. Cette théorie sera critiquée dès son apparition mais plus encore à l'époque des Lumières, par exemple par Voltaire, Diderot ou encore Rousseau.

(http://fr.wikipedia.org/wiki/René_Descartes)

Текст 6.

Марс

Марс е четвъртата планета от Слънчевата система. Тя носи името на бога на войната от римската митология Марс поради факта, че изглежда червена на нощното небе. По тази причина е наричана още „Червената планета“. Марс има два естествени спътника: Фобос и Деймос, които са малки по размери, с неправилна форма и за които се счита, че са прихванати от гравитацията на планетата астероиди. Символът на планетата е стилизирано изображение на щита и копие на Марс.

Марс е земеподобна планета с рядка атмосфера и повърхност едновременно напомняща за ударните кратери на Луната и за вулканите, пустините, долините и полярните шапки на Земята. На Марс се намира най-високият връх в Слънчевата система - Олимп. В допълнение към географските му особености е и периода на завъртане и сезонните цикли, които са много подобни на Земята.

След първото прелитане край планетата, направено от Маринър 4 през 1965 г. се предполага, че на повърхността на Марс има вода. От всички земеподобни планети, Марс е най-вероятното място, където може да се открие вода или дори живот.

Марс

Марс — чацьвертая па аддаленьні ад Сонца і сёмая па памерах плянэты Сонечнай сыстэмы. Лёгка назіраецца няўзброеным вокам як

яркая зорка чырванаватага колеру. Марс, як і іншыя плянэты Сонечнай сыстэмы, названы імем аднаго з багоў антычнага пантэона, у дадзеным выпадку — бога вайны Марса (адпавядае грэцкаму Арэсу). Аналагічнай выявай абраныя назвы і для спадарожнікаў плянэты: Фобас і Дэймас — імёны двух сыноў міталягічнага Арэса, суправаджалых яго ў бою.

Як і ўсе плянэты зямнога тыпу, Марс складаецца з горных пародаў і мэталаяў. Каля 60% паверхні Марса займае чырванаватая камяніста-пясчаная пустэча, ёсць кратэры і горы. Чырвань паверхні надае пыл аксід у жалеза. Рэшта паверхні мае зеленаваты колер, адценьне якога мяняецца на працягу году. Раней гэта лічылася прыкметай наяўнасьці расьліннага жыцьця, але пацьверджаная адсутнасьць кіслароду і вады прэрэчыць гэтай думцы.

Mars

Mars – czwarta według oddalenia od Słońca planeta Układu Słonecznego. Nazwa planety pochodzi od imienia rzymskiego boga wojny – Marsa. Zawdzięcza ją swej barwie, która przy obserwacji z Ziemi wydaje się być rdzawo-czerwona i kojarzyła się starożytnym z pożogą wojenną. Postrzegany odcień wynika stąd, że powierzchnia planety zawiera tlenki żelaza. Mars jest planetą wewnętrzną z cienką atmosferą, o powierzchni usianej kraterami uderzeniowymi, podobnie jak powierzchnia Księżyca. Występują tu także inne rodzaje terenu, podobne do ziemskich: wulkany, doliny, pustynie i polarne czapy lodowe. Okres obrotu wokół własnej osi jest niewiele dłuższy niż Ziemi i wynosi 24,6229 godziny (24h37min22s). Na Marsie znajduje się najwyższa góra w Układzie Słonecznym – Olympus Mons i największy kanion – Valles Marineris. Gładki obszar równinny Vastitas Borealis na półkuli północnej obejmuje 40% powierzchni planety i może być pozostałością ogromnego uderzenia. W przeciwieństwie do Ziemi, Mars jest geologicznie i tektonicznie nieaktywny.

Do czasu pierwszego przelotu sondy Mariner 4 obok Marsa w 1965 roku spekulowano na temat obecności ciekłej wody na powierzchni planety. Podstawą spekulacji były obserwowane okresowe zmiany jasności obszarów powierzchni, w szczególności w pobliżu biegunów, które w obserwacjach teleskopowych wydawały się być morzami i kontynentami. Długie ciemne linie na powierzchni, nazwane kanałami marsjańskimi, były interpretowane przez niektórych jako kanały nawadniające wybudowane przez istoty rozumne. Ich obserwacje wytłumaczono później jako

złudzenie optyczne, ale ze wszystkich planet w Układzie Słonecznym poza Ziemią, występowanie na Marsie wody, a tym samym warunków do życia, jest najbardziej prawdopodobne.

Mars

Mars is the fourth planet from the Sun and the second smallest planet in the Solar System. Named after the Roman god of war, it is often described as the "Red Planet" because the iron oxide prevalent on its surface gives it a reddish appearance. Mars is a terrestrial planet with a thin atmosphere, having surface features reminiscent both of the impact craters of the Moon and the volcanoes, valleys, deserts, and polar ice caps of Earth. The rotational period and seasonal cycles of Mars are likewise similar to those of Earth, as is the tilt that produces the seasons. Mars is the site of Olympus Mons, the second highest known mountain within the Solar System (the tallest on a planet), and of Valles Marineris, one of the largest canyons. The smooth Borealis basin in the northern hemisphere covers 40% of the planet and may be a giant impact feature. Mars has two known moons, Phobos and Deimos, which are small and irregularly shaped. These may be captured asteroids, similar to 5261 Eureka, a Martian trojan asteroid.

(З Вікіпедії)

Текст 7.

Электролиз

Электролиз – процесс, имеющий место при прохождении постоянного тока через проводники второго рода – электролиты в растворе или расплавленной среде. При этом ионы электролита будут двигаться к электродам, соединённым с источником тока; положительно заряженные ионы (катионы) направятся к отрицательному электроду – катоду, а отрицательно заряженные (анионы) – к положительному электроду - аноду. На электродах ионы или совсем теряют заряд, выделяясь в виде нейтральных атомов, или изменяют заряд и образуют новые химические соединения.

В результате на катоде отлагаются металлы (из раствора солей и щелочей) и водород (из раствора кислот и воды), а на аноде – остальная часть электролита.

По открытому Фарадеем закону количество выделенных при электролизе веществ пропорционально току и времени его прохождения.

Текст 8

Радиолокация

Радиолокация — определение с помощью радиоволн точного местоположения какого-либо движущегося объекта (корабля, самолёта) в пространстве в условиях отсутствия оптической видимости.

Зарождение радиолокации связано с именем выдающегося русского учёного Александра Степановича Попова, который открыл явление отражения радиоволн летом 1897 года во время опытов по радиосвязи в Балтийском флоте. Он обнаружил нарушение радиосвязи между двумя кораблями, когда на прямой линии между ними оказывался третий корабль. Радиоволны отражались от промежуточного судна, что вызывало прекращение радиосвязи. В своём отчёте об опытах на Балтике в 1897 году А.С. Попов описал это открытие и изложил отправные идеи для развития радиолокации.

Текст 9

Оптика

Оптика – раздел физики, изучающий световые явления и взаимодействие излучения с веществом – поглощение, излучение, рассеяние света, распространение и другое.

Оптика подразделяется на: 1) физическую оптику, предметом которой является выяснение природы света и закономерностей его взаимодействия с веществом; 2) геометрическую оптику – прикладной раздел оптики, рассматривающий законы образования оптических систем, исходя из приближённого представления о световых лучах; 3) физиологическую оптику, охватывающую законы зрительного восприятия, и другие разделы.

Оптические методы принадлежат к числу наиболее мощных методов изучения строения и свойств вещества. Важнейшими производственными отраслями оптики являются: 1) спектроскопия, разрабатывающая методы спектрального анализа; 2) светотехника и 3) оплотехника (техника расчёта и изготовления оптических приборов).

Текст 10

В электронно-зондовом микроанализе спектральный состав рентгеновского излучения обычно исследуют с помощью

“брэгговского спектрометра” с кристаллом, который используется в качестве монохроматора, выделяющего одновременно одну длину волны в спектре. Длина волны является функцией угла падения рентгеновских лучей на кристалл. В большинстве микроанализаторов имеются два или три спектрометра, с помощью которых можно регистрировать одновременно соответствующее число элементов. Все детали спектрометров размещены в вакуумном объеме во избежание поглощения рентгеновских лучей в воздухе. Конструкция столика образцов рассчитана на установку нескольких образцов и эталонов.

Оптический микроскоп необходим для визуального выбора интересующих участков поверхности образца и сопоставления результатов анализа с видимой микроструктурой. Система сканирования зонда по образцу с модуляцией яркости пучка в электронно-лучевой трубке и сигналом с выхода рентгеновского спектрометра обеспечивает получение картины распределения элемента на экране трубки. Картина на экране состоит из отдельных точек, каждая из которых соответствует импульсу, возникающему в детекторе при попадании в него рентгеновского фотона. Картина образца в электронах содержит меньше информации, чем изображение в рентгеновских лучах, и ее информация в большей степени характеризует рельеф, нежели состав образца.

Текст 11

Скорость диффузии примесных атомов обратно пропорциональна их растворимости. Причина этого в разности атомных радиусов указанных элементов. Если атомный радиус примеси много меньше атомного радиуса полупроводника, то растворяемый атом не может замещать узел или не может удержаться в нем из-за слабой химической связи и диффузия идет в междоузлия. При этом необходимо ориентироваться радиус элемента не в нейтральном состоянии, а в том, в котором он диффундирует. Поскольку акцепторы приобретают электрон, то их радиус в возбужденном состоянии больше, чем в нейтральном, в то время как у донора он меньше. Механизм диффузии по междоузлиям является более быстрым. Однако в междоузельном пространстве может разместиться значительно меньше примесных атомов, чем в вакансиях. Это и обуславливает малую растворимость. В этом случае образуются твердые растворы внедрения.

Текст 12

Состояние газа определяется тремя параметрами: давлением, объемом, температурой. Средняя энергия хаотического движения молекул пропорциональна температуре газа. Обычно учитывается лишь энергия поступательного движения молекул, и поэтому рост температуры соответствует увеличению их кинетической энергии.

Основные зависимости кинетической энергии газов выводятся с помощью теории вероятности и статистических методов применительно к идеальным газам.

Идеальными принято считать такие газы, у которых:

молекулы можно представить как упругие материальные частицы;

силы межмолекулярного взаимодействия отсутствуют (происходят лишь упругие столкновения между молекулами);

объем занимаемый собственно молекулами, исчезающе мал по сравнению с объемом, свободным от молекул.

При давлениях меньше атмосферного модельный “идеальный газ” достаточно точно описывает поведение реального газа.

Текст 13

Физическую адсорбцию и хемосорбцию часто трудно различить, но при последней связь обычно более прочная. Условно считают, что при глубине потенциальной ямы менее 3-4 ккал/моль – имеет место физическая адсорбция, при энергии свыше 8 ккал/моль – хемосорбция.

При физической адсорбции энергия связи молекул газа с поверхностью большинства материалов сравнительно невелика, а характер взаимодействия определяется силами Ван-дер-Ваальса.

Процесс хемосорбции подобен образованию химического соединения. Энергия связи при этом может составлять 10^6 Дж/моль, а сам процесс в отличие от физической адсорбции протекает одновременно. Характеризовать адсорбцию можно числом поглощенных поверхностью молекул или объемом поглощенного газа.

При рассмотрении физической адсорбции количество поглощенного газа обычно относят к единице поверхности твердого тела. Очевидно, что с изменением количества адсорбированного газа

должны меняться характер взаимодействия газа с поверхностью твердого и энергия связи. Качественное отличие наблюдается при величинах покрытия поверхности твердого тела газом в количествах соответственно менее или более одного мономолекулярного слоя.

При этом предполагается, что на поверхности твердого тела имеется определенное число мест, которые могут быть заняты молекулами газа. Если все вакантные места заняты молекулами, то говорят, что заполнение поверхности твердого тела равно одному монослою.

Текст 14

Когда люди начали применять секретные коды и шифры

Шифры и коды сыграли значительную роль в мировой истории. Римский император Юлий Цезарь, покоривший около двух тысячелетий назад почти всю Европу, посылал приказы своим полководцам при помощи шифра. Во времена американской революции разведчики Джорджа Вашингтона кодировали отправляемую информацию. У этих агентов всегда под рукой находилась особая книга, в которой цифрами были пронумерованы слова, которые могли понадобиться для донесений. А когда сообщения достигали адресата, их можно было быстро раскодировать. Для этого требовалась всего лишь такая же книга.

В шестнадцатом веке шифры и коды были особенно в ходу среди учёных. В письмах и посланиях друг к другу они часто пользовались кодами, чтобы никто не мог проникнуть в их тайны.

В то самое время итальянский учёный по имени Джиамбаттиста делла Порта сочинил даже книгу, посвящённую целиком кодам и шифрам. За это его и теперь иногда называют “отцом современной криптографии”. Когда знаменитый итальянский астроном и физик Галилей открыл фазы Венеры, своё открытие на бумаге он зашифровал. *(Аркадий Леокум “Скажи мне, почему?”)*

Текст 15

Римский полководец Лукулл вел упорную войну с понтийским царем Митридатом VI, повелителем огромного государства в Малой Азии. Однажды римляне захватили дворец Митридата, в котором был роскошный сад, а в саду невысокие деревья с диковинными плодами, которых Лукулл ещё не видывал. Он отведал их и пришёл в восторг.

Когда Лукулл победно возвратился в Рим и проезжал триумфатором по улицам мимо ликующих толп горожан, его колесница была украшена несколькими деревцами, с которых свисали удивительные плоды.

Так две тысячи лет назад римляне познакомились с вишней. Вначале её плодами лакомился Лукулл и его знатные гости - патриции и сенаторы. Съев сочную мякоть, они не выплёвывали косточки, как это делаем мы, а сохраняли все до единой. Вернувшись домой, они закапывали косточки у себя в саду и с нетерпением ожидали, когда появятся всходы.

Со временем вишня стала обычным плодовым деревом в садах Рима и его обширных провинций. А оттуда распространилась и в другие страны... (Н.Осинов "Без билета по белу свету")

Текст 16

Приветствия

Существует в мире много форм различных приветствий. Тибетцы, например, здороваясь, снимают свой головной убор правой рукой. Левую руку они закладывают за ухо, да ещё высовывают язык. Европейцы ограничиваются, как правило, тем, что приподнимают шляпу и отдают лёгкий поклон. У японцев для приветствия применяются три вида поклонов – сайкэйрэй (самый низкий), средний поклон с углом в тридцать градусов и лёгкий поклон с углом в пятнадцать. Встречая утром своего профессора, японский студент кланяется ему средним поклоном. Видя его в течение дня, он каждый раз отдаёт ему лёгкий поклон. Кланяются оба, но старший кланяется не так низко. И всё-таки, как бы ни различались национальные обычаи, международный этикет приветствий примерно одинаков. Люди, встречаясь, в разной форме разными способами желают друг другу доброго утра, дня или вечера, успехов в труде, здоровья, добра и благополучия.

Основные правила таких приветствий состоят в том, что мужчина должен первым поздороваться с женщиной, более молодой человек – со старшим. Не следует ждать, пока вас будут приветствовать. Проявляйте инициативу первым.

Надо ли обмениваться рукопожатиями? Мужчинам друг с другом рекомендуется делать это всегда, женщинам – по обоюдному желанию. Смысл древнего обычая подавать правую руку для приветствия – показать, что в ней нет оружия. Сейчас рукопожатие – это символ доброжелательности, уважения. Когда мужчину представляют женщине, руку первой предлагает она. Приоритет в этом принадлежит и более пожилым людям. (В.Матвеев, А.Панов “В мире вежливости”)

Текст 17

Суржик – один из общемировых современных “лингвистических сюжетов”. В нормальной ситуации литература вполне может воспользоваться любым языковым явлением. Но сам по себе суржик ненормален. Нужно задуматься над тем, откуда он взялся, этот суржик... Представьте себе огромный “деревенский мир”, существовавший в Российской империи: миллионы людей после 1861 года мигрируют в город и, появляясь там, на протяжении почти полутора столетия, носитель того или иного украинского диалекта постоянно сталкивался с унижениями. Начиная с 60-х прошлого века, этот язык “останавливали” где угодно, включая бильярдную и кофейную, поскольку в середине 80-х, после так называемого Валувеского циркуляра, было не просто пресечено сугубо литературное употребление “малороссийского наречия”, но запрещалось даже говорить по-украински в кофейнях и бильярдных городов южной части империи, попросту говоря - в Украине. Это приводило к тому, что рано или поздно человек отказывался от родного языка и пытался “войти в другой язык”, хотя это у него не очень получалось, поскольку, помимо желания овладеть русским, существовала ещё и сверхмощная инерция его прежнего языкового поведения. Возникает так называемый суржик, столь гениально воспроизведённый сначала Иваном Нечуй-Левицким, а затем Михаилом Старицким. Но что смешно в водевиле, то может быть совершенно не смешно в реальной жизни. И украинские писатели это чувствовали. Они видели иную, трагическую сторону этого явления и

насыщали суржик трагическим содержанием. Но современный украинский автор, современный функционер масс-медиа может нагружать суржик противоположным содержанием - это его право. И всё же он не должен забывать об изначальном, трагическом характере этого языкового феномена. (В.Л.Скуратівський з газети "Столичные новости" № 38 1998 р.)

Текст 18

Охота за невестами

Когда бушмен Калахари ухаживает за возлюбленной, он не шлёт даме цветы (где их взять в пустыне?) и не поёт серенады у шалаша (с гитарами в Калахари пока напряжённо). Он вырезает из рога антилопы маленький, длиной не более 10 сантиметров лук, изготавливает к нему изящные стрелы. Затем варит приворотное зелье и смачивает им наконечники. Когда снаряжение Амура готово, бушмен отправляется на любовную охоту. Он подкрадывается к предмету страсти и пускает стрелу, стараясь попасть в поясицу. Если дама вырывает стрелу и, изломав, отбрасывает в сторону, - домогательства кавалера отвергнуты. Но если бушменка оставляет стрелу и не выказывает беспокойства по поводу укола, всё в порядке: ухажёр пришёл к ней по сердцу.

Текст 19

Прокрастинация

Прокрастинация (от лат. *procrastinatus*: *pro-* (вместо, впереди) и *crastinus* (завтрашний)) — понятие в психологии, обозначающее склонность к постоянному «откладыванию на потом» неприятных мыслей и дел. Выражается в «отлынивании» и исполнении обязательств в самый последний момент, а зачастую и тогда, когда все сроки уже миновали. Психологи часто определяют прокрастинацию как механизм борьбы с тревогой, связанной с начинанием либо завершением каких-либо дел, принятием решений. Также называются три основных критерия, на основании которых поведение человека определяется как прокрастинация: контрпродуктивность, бесполезность, отсрочка.

Известно, что первый исторический анализ феномена был сделан в 1992 году, в работе Ноаха Милграма «Прокрастинация: болезнь

современности». Широкие научные дискуссии о данном феномене начались двадцатью годами раньше. А упоминания данного явления, а также его формулировку можно встретить еще раньше — как в работах времен расцвета индустриальной революции — в середине восемнадцатого века, так и в Оксфордском словаре 1548 года. Однако и это еще не все. Исследователи пошли намного дальше. Выяснилось, что еще римский консул Марк Туллий Цицерон в 40 году до н. э. жаловался на проявления прокрастинации в высших кругах власти, 400 годами раньше Фукидид, афинский полководец, выступавший против спартанцев, считал, что прокрастинация — черта характера, полезная только в случае выжидания начала войны. Наконец, Гесиод, наиболее ранний из дошедших до нас греческих поэтов, в 800 году до н. э. пишет об «откладывающих на завтра». Есть подобные упоминания и в «Бхагават-гите» (V век до н. э.) — классическом тексте индуизма.

Таким образом, можно сделать вывод, что прокрастинация была всегда. Просто по мере необходимости и увеличения актуальности проблемы, ее стали изучать. Появились теории, методики измерения уровня прокрастинации, техники ее ослабления.

(<http://www.psychologos.ru/articles/view/prokrastinaciya>)

Текст 20

Мимика

У каждого народа свои мимика и жестикация. И хотя внешне жесты могут быть похожи, их смысл далеко не однозначен. Покрутив пальцем у виска, мы хотим сказать: “Ты что, ненормальный?” Датчанин воспринимает этот жест как комплимент своему интеллекту. Если вы прикоснетесь пальцем к нижнему веку, то житель Саудовской Аравии посчитает, что вы обозвали его дураком, а прекрасные бразильянки подумают, что вы заигрываете. Общеизвестный далеко за пределами США жест “о’кей” во Франции будет означать “ноль” или ничего, в Японии - “деньги”, а в Тунисе — “я тебя убью”. А потирание мочки уха имеет пять различных значений в странах Средиземноморья. Причем для испанца, грека, мальтийца и итальянца этот жест будет оскорбителен, а португалец будет польщён. Дабы не попасть впросак, сдерживайте эмоции и поменьше жестикулируйте.

Текст 21

Общение по телефону

В телефонном разговоре есть «гость» и «хозяин». Первый должен быть ненавязчивым, другой – приветливым. «Гость» должен сразу же представиться и выяснить, каким временем располагает собеседник. Если на работе телефонный «гость» просит вашего коллегу, нужно спросить: «Как вас представить?» Инициатор беседы определяет ее цель. Такое вступление настраивает на дальнейшее общение.

Чтобы создать иллюзию присутствия, чаще называйте партнера по имени и поддерживайте разговор короткими словами: «да», «конечно», «хорошо» и т.п. Если возникла необходимость прервать общение, вежливо извинитесь, а вернувшись к беседе, поблагодарите за ожидание и восстановите ход прерванных мыслей.

Инициатор разговора заканчивает его фразой: «Я вас правильно понял...» и подводит итоги. Благодарность, комплимент или шутка оставят приятное впечатление. Итак, по телефону следует говорить вежливо, информативно и коротко.

Текст 22

Не любите читать? Посмотрите на это с другой стороны:

1. Читая авторов, которые хорошо пишут, привыкаешь хорошо говорить.
2. Культура — это не количество прочитанных книг, а количество понятых.
3. Люди, которые читают книги, всегда будут управлять теми, кто смотрит телевизор.
4. Книга всегда лучше фильма, потому что в воображении нет ограничений на спецэффекты.
5. Чем больше читаешь, тем меньше подражаешь.
6. Люди делятся на две категории: на тех, кто читает книги, и тех, кто слушает тех, кто читает.
7. Как из копеек составляются рубли, так и из крупинок прочитанного составляется знание.
8. Чтение для ума — то же, что физические упражнения для тела.
9. Существует только одна вещь, худшая, чем не прикасаться к чтению книг последние 90 дней; это не прикасаться к чтению

последние 90 дней и думать, что ничего не случилось.

10. Есть преступления хуже, чем сжигать книги. Например – не читать их.

11. Чтобы стать умным, достаточно прочитать 10 книг, но чтобы найти их, нужно прочитать тысячи.

12. Книги — корабли мысли, странствующие по волнам времени и бережно несущие свой драгоценный груз от поколения к поколению.

13. Помните: то, что вы собой представляете, определяется тем, что вы читаете.

14. Доверяй книгам, они самые близкие. Они молчат, когда надо, и говорят, открывая перед тобой мир, при надобности.

(<http://moytop.ru/biznes/148003-chitaya-avtorov-kotorye-horosh-pishut-privykaesh-horosh-govorit.html>)

Текст 23

Немного истории...

Письменные договоры, фиксирующие правила поведения государств в международном общении, составляют особую часть международного этикета – международный, или дипломатический, протокол. Он регламентирует все формы официальных контактов между представителями различных государств. В протокольных церемониях древности нашли своё выражение многие формы международной вежливости, которые сегодня, хотя и в изменённом виде применяются не только в отношениях между правительствами, но и между общественными организациями и отдельными гражданами. На основании археологических раскопок, проведённых в конце прошлого века, удалось установить, например, что первый письменный договор в истории человечества был заключён между египетским фараоном Рамзесом II и королём хеттов Хаттушилем III в 1278 году до нашей эры. Причём для подтверждения верности документу, выгравированному на серебряной плитке, на одной её стороне король хеттов изобразил себя сидящим рядом с богом ветров, а на другой – королеву рядом с богиней солнца. Рамзес II также выколот серебряную плитку с аналогичными изображениями. Обычай подготавливать два одинаковых (аутентичных) текста договора, затем обмениваясь ими, вошёл с той поры в повседневную практику международного общения. *(В.Матвеев, А.Панов “В мире вежливости”)*

Текст 24

Лаперуз Жан Франсуа
(1741 – 1788 pp.)

Французский мореплаватель, исследователь Тихого океана. Родился в Ле Гюа. С 1756 служил на военном флоте. . начиная с 1764 принимал участие в дальних плаваниях. Участвовал в войне Франции против Англии за земли Канады.

В 1785 возглавил французскую экспедицию на судах “Буссоль” и “Астролябия”, целью которой было изучение северной части Тихого океана, открытие новых земель, проведение научных наблюдений. Обогнув Южную Америку, экспедиция вышла в Тихий океан, посетила остров Пасхи, Гавайские острова, северные берега залива Аляска. Затем пересекла океан и, обследовав морское пространство между Филиппинами и Японией, вошла в Японское море, а потом в Татарский пролив. Лаперуз ошибочно посчитал Сахалин полуостровом, поэтому экспедиция обогнула Сахалин с юга и прибыла в Петропавловск-Камчатский. Отсюда Лаперуз по суше послал во Францию донесение, а сам на судах, пройдя проливом между Сахалином и островом Хоккайдо (ныне пролив Лаперуза), поплыл в Тихий океан и достиг Австралии. Из поселка Порт-Джексон (ныне в этом месте город Сидней) он отправил свое последнее донесение, в котором сообщил о намерении посетить острова Меланезии. Оставив Порт-Джексон в 1788, экспедиция пропала без вести. Только через сорок лет Ж.С.С.Дюмон-Дюрвиль обнаружил несомненные доказательства гибели судов Лаперуза в районе острова Ваникоро из группы Санта-Крус (Меланезия). *(Г.И.Молявко, В.П.Франчук, В.Г.Куліченко “Геологи. Географы”)*

Текст 25

Знак бесконечности

Эта простая, самая обыкновенная загогулина рисуется обачно на уроках алгебры или геометри, во время прохождения курса численных интервалов.

Если это происходит именно в такой ситуации, это означает, что человек очень хорошо запомнил и воспринял весь рассказанный ему курс и тепер подсознательно «отрабатывает» предложенные ему термины. Конечно, может бать, этот человек – зубрила, который заучивает все нужное и ненужное. Вот мозг и срабатывает, выплескивая излишки заученого материала.

В таком случае это может являться сигналом мозга, посылаемым организму: «Все, я перегружен». Рисующему стоило бы задуматься о нужных и ненужных ему интеллектуальных затратах. Так называемая мозговая перегрузка – вещь серьезная, потому необходимо проанализировать собственные возможности и предоставляемые задачи. (А.Ланская, «Язык рисунка. Характер человека – как на ладони»)

Текст 26

Однажды Конан Дойл прибыл в Париж и взял кэб от вокзала до отеля. Когда он платил извозчику, тот сказал: ”Спасибо, сэр Конан Дойл”.

– Откуда вы знаете, кто я? – спросил с величайшим изумлением сэр Артур.

– Видите ли, сэр, - ответил извозчик, – как видно из газет, ожидали , что вы приедете в Париж с юга Франции. Поезд, на котором вы ехали, прибыл с юга Франции. Я мог определить по вашей одежде, особенно по вашей шляпе, а также по тому факту, что вы несли зонтик, что вы англичанин. Эти детали помогли мне догадаться, что вы, вероятно, сэр Артур Конан Дойл.

– Великолепно! Великолепно! – сказал сэр Артур. — Вы проанализировали факты абсолютно правильно. А у вас было так мало фактов! Умная работа! Очень умная!

– Конечно, – сказал извозчик, – ваше имя есть на обеих ваших дорожных сумках. Этот факт тоже помог.

(“Антология мирового анекдота”)

Текст 27

В школе, где учился американский подросток Уильям Сидни Портер, физику преподавал рьяный энтузиаст науки, увлекавшийся новомодными экспериментами в области электричества. Особенный восторг у него вызывал корифей американской науки профессор Джозеф Генри. Лекции об успехах своего кумира физик обычно начинал с восклицаний:

– О Генри! Он построил мощные электромагниты и электродвигатель!

– О Генри! Он открыл новое свойство электрического тока – самоиндукцию.

— О Генри! Он установил, что разряд конденсатора колеблется!

Эти восторженные возгласы так врезались в память Портера, что много лет спустя в качестве своего литературного псевдонима он взял начальные слова каждого из них – “ О Генри!” Так появился знаменитый писатель О’Генри, который ныне известен во всем мире больше, чем физик Дж. Генри. (*“Антология мирового анекдота”*)

Текст 28

“Восьмое чудо света”. Стоунхендж

В юго-западной части Англии, в Стоунхендже, стоит самое знаменитое мегалитическое сооружение. Хотя подобных сооружений немало в Британии, Шотландии и Ирландии, однако Стоунхендж, что означает “подвешенный камень”, без сомнения, является самым известным.

Как полагают специалисты, это сооружение было воздвигнуто 4 тысячи лет назад. А, возможно, и много раньше. И скорее всего предназначалось для астрономических наблюдений. Камни и лунки расположены здесь таким образом, что можно точно предсказывать солнечные и лунные затмения, прогнозировать приливы и отливы. Странно, что людям первобытного общества, занимавшимся охотой и примитивным земледелием, понадобилась такая сложная обсерватория. Последние исследования показали, что в Стоунхендже зашифрована поразительная информация. Выяснилось, например, что диаметры колец сооружения соответствуют диаметрам Земли и Луны. Оказалось также, что Стоунхендж каким-то образом тесно связан с египетскими пирамидами и Сфинксом, поскольку и о них здесь заложена информация. Не зашифровано ли здесь какое-то послание потомкам? И что хотели нам сказать строители Стоунхенджа?

(А. Абрамов *“Тайны древних цивилизаций”*)

Тексти промов видатних людей

Текст 1

Феофан Прокопович

Про риторичне мистецтво

Молоді оратори! Поступивши до школи красномовства, знайте, що ви прагнете до такої почесної справи, яка сама по собі справді настільки корисна, що її належить викладати не лише для вашого добра, а й на благо релігії і батьківщини. Вважаю, що при цьому не менш треба мені думати про мою галузь навчання, ніж вам про ваші здобутки. Бо це є та цариця душ, княгиня мистецтв, яку всі вибирають з уваги на достоїнство, численні бажають з огляду на користь, а лише деякі осягають внаслідок нерівних сил таланту та через обсяг самого предмета, а про власні похвали цього останнього поговоримо ширше в самій праці.

Про навчання, завдяки якому хтось може оволодіти [риторичним мистецтвом], я тверджу: потрібно, щоб ми намагалися вкласти працю і зусилля рівні тому подиву, котрий кожний має перед красномовством. А цього ми слушно не можемо дозволити і довірити талантові. Якщо його не вдосконалювати, вправляючись наполегливо у наслідуванні [кращих зразків], то талантові нічим не допоможе щастя. Але ви, кандидати красномовства, подаєте мені міцну надію, бо ви так своєчасно зійшлися тут тамою громадою, що здається, наче ви не зійшлися, а злетілися. А це, гадаю, треба приписувати не якимсь веслам чи вітрилам, не прудкості та швидкості коней, а палкому вашому бажанню.

Я вітаю себе з таким початком, з якого можна робити висновок, що я привітав вас і себе з добрим успіхом.

Отже, якщо ви почали, старайтеся з кожним днем бути наполегливішими; а щоб вам кінець був кращий, ніж початок, то до цих перших зусиль ви додавайте ще більші, принаймні, рівні [з попередніми].

Адже ясно, що кожний має віддаватись такій справі з великою ретельністю. Вас закликає на громадські наради батьківщина, що так часто зазнавала спустошень; церква, яка не раз вела боротьбу з єрессю, благає вас взяти участь у полемічних дискусіях; сама слава кличе кожного з вас передати своє ім'я нащадкам, а цього успіху

можна добитись тільки за допомогою красномовства.

Я теж докладаю всіх зусиль, щоб стати вам провідником на цьому прекрасному шляху або принаймні постараюся бути побратимом і товаришем у праці.

<http://litopys.org.ua/procop/proc106.htm>

Текст 2

Любомир Гузар

Не моліться на гроші!

Я багато слухаю промови — президента, прем'єра, міністрів, експертів, науковців — різних людей. І мене не полишає враження, що вся їхня увага і увага суспільства звернені на економіку. От візьміть інавгураційну промову президента Януковича — вона цілком присвячена економічному розвитку України. Або програма реформ: просто подивитися список, і стає зрозумілим, що всі ті реформи — пенсійна, адміністративна, соціальна — мають суто економічний ґрунт. В усіх випадках йдеться про гроші — де знайти гроші, як їх заощадити та покрити всі свої борги і потреби.

Я не применшую значення економіки для держави. І гроші дійсно потрібні, і необхідно шукати можливості для покриття боргів. Але той підхід, який я бачу зараз, дуже односторонній. Ми говоримо: найбільше лихо нашого народу — корупція. Так, можливо. Але як з нею борються? Видають антикорупційний закон. Але ж корупцію не викоринити законами! Якщо дійсно ціле суспільство просякнуте корупцією — то як буде сповнятися закон? Хто його буде сповняти? Суспільство не переробиш законами — його можна змінити тільки вихованням. Отже, і корупцію в нас можна викоринити тільки вихованням. Для подолання корупції ми маємо виховати людину на солідних духовних засадах, зростити її певні духовні якості. Інакше нічого в нас не вийде. Можна шукати, хапати, судити за корупцію — ну, то, може, один, два, п'ять відсотків настрашиться. Але це не врятує ціле наше суспільство від тої нещасливої вади.

Корупцію можна побороти тільки солідною духовною настановою — від малого дитину вчити, що це є лихо. Натомість дитину в школі вчать, що це нормальна ситуація: мама мусить щось у школу принести, бо інакше дитину в школу не візьмуть, або спокійно

вчитися не дадуть. Дитина змалечку знає, що оцінку можна підправити, якщо мама ще щось принесе. Вчителя можна підкупити — це від дітей не приховують. Та хіба ж це приховаєш! В наших школах це не поодинокі випадки, це вже стало звичною справою. Діти бачать це, і з самого дитинства наші громадяни починають вважати, що так воно і має бути, що це нормально, правильно.

Потім дитя вступає до інституту, і все виходить на нове коло. Воно вже заздалегідь, як і його батьки, знає, що без хабара не вступити. Навіть якщо це не так — ця дитина в це не повірить, її уявлення про життя вже викривлено, вже налаштоване на корупційний спосіб вирішення проблем. Коли вчитель бере хабара — це найгірша форма корупції. Бо вона руйнує особистість — ту людину, яку цей вчитель начебто заповзвся виховувати.

Отже, якщо ми людей так виховуємо і терпимо все це в наших школах і вишах — то чому ми дивуємося, що наші діти виростають у громадян, впевнених, що все на світі можна купити і продати?

Тому перше, що ми маємо зробити, аби подолати корупцію, — змінити систему виховання. Докорінно. До засад. До зовсім інших духовних основ. Заново будувати систему виховання людей. А це духовна програма, не економічна. Треба в ній шукати засобів порятунку суспільства, ліки від корупції. Треба в першу чергу вчити народ жити порядно, за моральними засадами, справедливо поводитися, поважати права кожної людини, не судити нікого, доки вина не доказана — тоді ми підемо вперед.

Ми ж, судячи з програм реформ і взагалі настрою нашого проводу, все робимо навпаки: спочатку економіка, а там все саме по собі стане прекрасно. Не стане. Ми матимемо прекрасну економіку тільки тоді, коли будемо мати морально здорових людей.

Натомість ми думаємо забагато про гроші і замало про людей. Гроші мають над нами велику владу. І це саме тому, що ми впевнені: за гроші можна все купити і продати. Якщо в тебе є гроші, ти успішно закінчиш школу, отримаєш добру роботу, зробиш кар'єру, матимеш повагу. Ми не сподіваємося на власні здібності й людські якості так, як сподіваємося на гаманець чи рахунок у банку. Ми забагато думаємо про гроші. Ми забагато говоримо про гроші. І тому вони отримують над нами забагато влади.

Така зосередженість на державному рівні на грошах, економіці — це є наша трагедія. І все це від того, що люди, які зараз у проводі, — не є елітою. Вони не мають того відчуття, розуміння, бачення

майбутнього, не мають самі відповідного виховання і потрібних людських вартостей.

Економіка — не є розв'язка всього. Ми це знаємо з історії. Але люди, на жаль, не вчаться історії.

(http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/ne_molitsya_na_groshi.html)

Текст 3

Мартін Лютер Кінг

«У мене є мрія»

П'ять десятиліть тому великий американець, під чийм символічним покровом ми сьогодні знаходимося, підписав Прокламацію про звільнення негрів.

Цей важливий указ став величним маяком світла надії для мільйонів чорних рабів, обпалених полум'ям спопеляючій несправедливості. Він став радісним світанком, що завершив довгу ніч неволі.

Але через сто років ми змушені визнати трагічний факт, що негр все ще не вільний. Через сто років негр, на жаль, як і раніше, покалічений кайданами сегрегації і кайданами дискримінації.

Через сто років негр живе на безлюдному острові бідності посеред величезного океану матеріального процвітання.

Через сто років негр, як і раніше, знемагає на задвірках американського суспільства і знаходиться у вигнанні на своїй власній землі. Саме для цього ми і прийшли сьогодні сюди, щоб підкреслити драматизм жалюгідної ситуації.

У якомусь сенсі ми прийшли до столиці нашої держави, щоб отримати готівку за чеком. Коли архітектори нашої республіки писали красиві слова Конституції і Декларації незалежності, вони підписували тим самим вексель, який передавався у спадок кожному американцеві.

Відповідно до цього векселя, всім людям гарантувалися невід'ємні права на життя, свободу і прагнення до щастя.

Сьогодні очевидно, що Америка виявилася неспроможною і не може виплатити за цим векселем те, що належить її кольоровим громадянам. Замість того щоб погасити цей святий борг, Америка видала негритянському народу фальшивий чек, який повернувся з

позначкою «коштів недостатньо».

Але ми відмовляємося вірити, що банк справедливості збанкрутував. Ми відмовляємося вірити, що у величезних сховищах можливостей нашої держави недостатньо коштів. І ми прийшли, щоб отримати за цим чеком - чеком, за яким нам будуть видані скарби свободи і гарантії справедливості.

Ми прийшли сюди, в це священне місце, також і для того, щоб нагадати Америці про нагальні вимоги сьогодення. Зараз не час задовольнятися заспокійливими заходами або приймати заспокійливі ліки поступових рішень.

Настав час вийти з темної долини сегрегації і ступити на залитий сонцем шлях расової справедливості. Настав час відкрити двері можливостей усім Божим дітям. Настав час вивести нашу націю з хитких пісків расової несправедливості на тверду скелю братства.

Для нашої держави буде смертельно небезпечним ігнорування особливої важливості даного моменту і недооцінка рішучості негрів. Спекотне літо законного невдоволення негрів не закінчиться, поки не настане благодатна осінь свободи і рівності. 1963 – це не кінець, а початок.

Тих, хто сподівається, що негру потрібно було просто випустити пару і тепер він заспокоїться, чекає гірко пробудження, якщо наша нація повернеться в стан звичної буденності. До тих пір поки негру не будуть надані його громадянські права, Америка не побачить ні безтурботності, ні спокою.

Революційні бурі і далі будуть потрясати основи нашої держави до тих пір, поки не настане світлий день справедливості.

Але є ще щось, що я повинен сказати моєму народу, що стоїть на благодатному порозі біля входу в палац справедливості. У процесі завоювання належного нам по праву місця ми не повинні давати підстав для звинувачень в непристойних вчинках. У прагненні втамувати спрагу свободи я закликаю вас не куштувати з чаші гіркоти і ненависті.

Ми завжди повинні вести нашу боротьбу з благородних позицій гідності і дисципліни. Ми не повинні дозволити, щоб наш творчий протест виродився у фізичне насильство.

Ми повинні прагнути до величних висот, відповідаючи на фізичну силу силою духу. Чудова войовничість, що опанувала негритянським суспільством, не повинна привести нас до недовіри з боку всіх білих людей, оскільки серед наших білих братів багато хто

усвідомив, про що і свідчить їх присутність тут сьогодні, що їх доля тісно пов'язана з нашою долею і їх свобода неминуче пов'язана з нашою свободою. Ми не можемо йти на самоті.

І, зробивши перший крок, ми повинні запрягтися, що будемо йти вперед. Ми не можемо повернути назад. Є такі, хто запитують у тих, хто відданий справі захисту цивільних прав: «Коли ви заспокоїтеся?»

Ми ніколи не заспокоїмося, поки наші тіла, обважнілі від втоми, викликані довгими мандрями, не зможуть отримати нічліг в придорожніх мотелях та міських готелях. Ми не заспокоїмося, поки основним видом переміщення негра по країні залишається переїзд з маленького гетто у велике.

Ми не заспокоїмося, поки негр в Міссісіпі не зможе голосувати, а негр у Нью-Йорку вважає, що йому немає чого голосувати. Ні, у нас немає підстав для заспокоєння, і ми ніколи не заспокоїмося, поки справедливість не почне струменіти, подібно водам, а праведність не буду подібна потужному потоку.

Я не забув, що багато з вас, хто прибув сюди, пройшли через великі випробування і страждання. Деякі прийшли сюди прямо з тісних тюремних камер.

Дехто з вас прийшов з місць, де за ваше прагнення до свободи на вас звалився шквал переслідувань і шторми поліцейської жорстокості. Ви стали ветеранами творчого страждання. Працюйте і далі, віруючи в те, що незаслужене страждання окупається.

Повертайтеся в Міссісіпі, повертайтеся до Алабами, повертайтеся до Луїзіани, повертайтеся в нетрі і гетто наших північних міст, усвідомлюючи, що так чи інакше ця ситуація може змінитися і зміниться. Прийшов час покинути долину відчаю.

Я кажу вам сьогодні, друзі мої, що, незважаючи на труднощі і розчарування, у мене є мрія. Це мрія, корінням що увійшла в американську мрію.

У мене є мрія, що прийде день, коли наша нація встане і доживе до істинного сенсу свого девізу: «Ми вважаємо очевидним, що всі люди створені рівними».

У мене є мрія, що на червоних пагорбах Джорджії настане день, коли сини колишніх рабів і сини колишніх рабовласників зможуть сісти разом за столом братства.

У мене є мрія, що настане день, коли навіть штат Міссісіпі, пустельний штат, який знемагає від напруги несправедливості і

гноблення, стане оазою свободи і справедливості.

У мене є мрія, що настане день, коли четверо моїх дітей будуть жити в країні, де про них будуть судити не за кольором їх шкіри, а по тому, що вони за люди.

У мене є мрія сьогодні.

У мене є мрія, що настане день, коли в штаті Алабама, губернатор якого нині заявляє про втручання у внутрішні справи штату і невизнання дії на території штату прийнятих Конгресом законів, будуть створені умови, за яких маленькі чорні хлопчики і дівчатка зможуть взятися за руки з маленькими білими хлопчиками і дівчатками і йти разом, як брати і сестри.

У мене є мрія сьогодні.

У мене є мрія, що настане день, коли всі низини піднімуться, всі пагорби і гори опустяться, нерівні місцевості стануть рівнинами, викривлені місця стануть прямими, велич Господня перед нами і всі смертні разом переконаються в цьому.

Така наша надія. Це віра, з якою я повертаюся на Південь.

З цією вірою ми зможемо витесати камінь надії з гори відчаю. З цією вірою ми зможемо перетворити нестрункі голоси нашого народу в прекрасну симфонію братерства. З цією вірою ми зможемо разом працювати, разом молитися, разом боротися, разом йти в тюрми, разом захищати свободу, пам'ятаючи про те, що одного разу ми будемо вільними.

Це буде день, коли всі Божі діти зможуть співати, вкладаючи в ці слова нового змісту: «Країна моя, це я тебе, солодка земля свободи, це я тебе славлю. Земля, де померли мої батьки, земля гордості пілігримів, нехай свобода дзвенить з усіх гірських схилів».

І якщо Америці судилося стати великою країною, це має статися.

Нехай свобода дзвенить з вершин дивовижних пагорбів Нью-Хемпшира!

Нехай свобода дзвенить з могутніх гір Нью-Йорка!

Нехай свобода дзвенить з високих Аллегенських гір Пенсільванії!

Нехай свобода дзвенить з засніжених Скелястих гір Колорадо!

Нехай свобода дзвенить з звивистих гірських вершин Каліфорнії!

Нехай свобода дзвенить з гори Лукаут в Теннессі!

Нехай свобода дзвенить з кожного пагорба і кожного горбка Міссісіпі! З кожного гірського схилу нехай дзвенить свобода!

Коли ми дозволимо свободі дзвеніти, коли ми дозволимо їй

дзвеніти з кожного села і кожного сільця, з кожного штату і кожного міста, ми зможемо наблизити наступ того дня, коли всі Божі діти, чорні та білі, євреї і язичники, протестанти і католики, зможуть взятися за руки і заспівати слова старого негритянського гімну: «Вільні нарешті! Вільні нарешті! Дякуємо всемогутньому Господу, ми вільні нарешті! »

(http://shewchuk-bogdan.blogspot.com/2013/08/blog-post_28.html)

Текст 4

Стів Джобс

Промова перед випускниками Стенфордського університету

Для мене велика честь бути з вами сьогодні на врученні дипломів одного з найкращих університетів світу. Я не закінчував інститутів, але сьогодні, я в якомусь розумінні наблизився до закінчення університету. Сьогодні, я хочу розповісти вам три історії з мого життя. І все. Нічого грандіозного. Просто три історії.

Перша історія – про з'єднання крапок.

Я покинув Reed College після перших 6 місяців навчання, але залишався там вільним слухачем ще близько 18 місяців, поки нарешті не пішов. Чому ж я кинув навчання?

Усе почалося ще до мого народження. Моя біологічна мати була молодою, незаміжньою аспіранткою і вирішила віддати мене на усиновлення. Вона наполягала на тому, щоб мене усиновили люди з вищою освітою, тому все йшло до того, що я мав бути усиновленим сім'єю юристів. Правда, за хвилину до того, як я з'явився на світ, вони вирішили, що хочуть дівчинку. Тому їм зателефонували вночі і запитали: “Зненацька народився хлопчик. Ви хочете його?”. Вони сказали: “Звичайно”. Потім моя біологічна мати довідалася, що моя прийомна мати – не випускниця коледжу, а мій батько ніколи не був випускником школи. Вона відмовилася підписати папери про усиновлення. І тільки кілька місяців потому поступилася, коли мої батьки пообіцяли їй, що я обов'язково піду в коледж.

Тож через 17 років я пішов в коледж. Але я наївно вибрав коледж, що був майже таким же дорогим, як і Стенфорд, і всі накопичення моїх батьків були витрачені на оплату навчання. Через шість місяців я не бачив сенсу мого навчання. Я не знав, що я хочу

робити у своєму житті, і не розумів, як коледж допоможе мені це усвідомити. І от, я просто витрачав гроші батьків, що вони збирали все життя. Тому я вирішив кинути коледж і сподівався, що усе якось влаштується. Спочатку я був наляканий, але, оглядаючись зараз назад, розумію, що це було кращим моїм рішенням за все життя. У ту хвилину, коли я кинув коледж, я міг перестати ходити на обов'язкові уроки, і відвідувати тільки ті, котрі здавалися цікавими.

Не все було так романтично. У мене не було кімнати в гуртожитку, тому я спав на підлозі в кімнатах друзів. Я здавав пляшки “Коли” по 5 центів, щоб купити їжу і ходив за 7 миль через усе місто, кожний недільний вечір, щоб раз на тиждень нормально поїсти в храмі кришнаїтів. Мені це подобалося. І багато з того, з чим я зіштовхувався, дотримуючись своєї цікавості й інтуїції, виявилось пізніше безцінним.

От вам приклад:

Reed College завжди пропонував кращі уроки по каліграфії. По всьому кампусу кожен постер, кожна мітка були написані каліграфічним почерком від руки. Оскільки я відрахувався, і не ходив на загальні уроки, я записався на уроки каліграфії. Я довідався про serif і sans serif, про різні відступи між комбінаціями букв, про те, що робить прекрасну каліграфію прекрасною. Вона була красивою, майстерно витонченою до такого рівня, що наука цього не змогла б зрозуміти.

Ніщо з цього не здавалося корисним для мого життя. Але десять років по тому, коли ми розробляли перший “Макінтош”, усе це придалося. І “Мак” став першим комп'ютером із красивою типографікою. Якби я не записався на той курс у коледжі, у “Маку” ніколи б не було кілька гарнітур і пропорційних шрифтів. Ну, а позаяк Windows просто скопіювали з Макінтош, швидше за все, у персональних комп'ютерів узагалі б їх не було. Якби я не відрахувався, я б ніколи не записався на той курс каліграфії і в комп'ютерів не було б такої чудової типографіки, як зараз.

Звичайно, не можна було з'єднати всі крапки воедино тоді, коли я був у коледжі. Але через десять років все стало дуже, дуже зрозуміло.

Ще раз: ви не можете з'єднати крапки, дивлячись уперед. Ви можете з'єднати їх, лише оглядаючись в минуле. Тому вам доведеться довіритися тим крапкам, що ви як-небудь з'єднаєте в майбутньому. Вам доведеться на щось покластися: на свій характер, долю, життя,

карму – що завгодно. Такий підхід ніколи не підводив мене і він змінив моє життя.

Моя друга історія – про любов і втрати.

Мені пощастило – я знайшов те, що я люблю робити досить рано. Woz (Steve Wozniak) і я заснували Apple у гаражі моїх батьків, коли мені було 20. Ми багато працювали, і через десять років Apple виросла з двох чоловік у гаражі до \$2-мільярдної компанії з 4000 працівників. Ми випустили наше найкраще творіння – “Макінтош” роком раніше, і мені тільки виповнилося 30. І потім мене звільнили. Як вас можуть звільнити з компанії, яку ви заснували? Ну, в міру зростання Apple ми наймали талановитих людей, щоб допомагати мені керувати компанією, й у перші п’ять років усі йшло добре. Але потім наше бачення майбутнього стало розходитися і ми в кінцевому рахунку посварилися. Рада директорів була не на моєму боці. Тому в 30 років я був звільнений. Причому скандально. Те, що було сенсом усього мого життя, зникло. Це було жахливо.

Я не знав, що робити декілька місяців. Я почував, що я підвів старше покоління власників компанії, що я втратив естафетну паличку, коли мені її передавали. Я зустрічався з Девідом Паккардом і Бобом Нойсом і намагався вибачитися за те, що накоїв. Це було публічним провалом і я навіть думав про те, щоб утекти куди подалі. Але щось повільно стало прояснятися в мені – я усе ще любив те, що робив. Хід подій в Apple лише злегка все змінив. Я був відкинутий, але я любив. І, зрештою, я вирішив почати все спочатку.

Тоді я цього не розумів, але виявилось, що звільнення з Apple було кращим, що могло відбутися зі мною. Тягар успішної людини змінився легкодумством початківця, менш упевненого в чому-небудь. Я звільнився і увійшов в один із найбільш креативних періодів свого життя.

Впродовж наступних п’яти років я заснував компанію NeXT, іншу компанію, названу Pixar, і закохався в дивовижну жінку, що стала моєю дружиною. Pixar створив найперший комп’ютерний анімаційний фільм – “Toy Story” (“Історія іграшок”), і є тепер найуспішною анімаційною студією у світі. У дивовижному ході подій, Apple купила NeXT, я повернувся в Apple, і технологія, розроблена в NeXT стала серцем нинішнього відродження Apple. А Лорен і я стали чудовою сім’єю.

Я впевнений, що нічого з цього не трапилося б, якби мене не звільнили з Apple. Ліки були гіркими, але пацієнтові вони допомогли.

Іноді життя б'є вас по голові цеглиною. Не втрачайте віри. Я переконаний, що єдина річ, що допомогла мені продовжувати було те, що я любив свою справу. Вам треба знайти те, що ви любите. І це так само вірно для роботи, як і для стосунків. Ваша робота заповнить велику частину життя і єдиний спосіб бути цілком задоволеним – робити те, що на вашу думку є великою справою. І єдиний спосіб робити велику справу – робити те, що ви любите. Якщо ви ще не знайшли своєї справи – шукайте. Не зупиняйтеся. Як це буває в коханні, ви довідаєтеся тоді, коли знайдете. І, як будь-які гарні стосунки, вони стають лише кращими з роками. Тому шукайте - поки не знайдете. Не зупиняйтеся.

Моя третя історія – про смерть.

Коли мені було 17, я прочитав цитату – щось на зразок цього: “Якщо ви живете кожний день так, ніби він останній, коли-небудь ви виявитеся праві.” Цитата справила на мене враження, і з того часу, вже 33 роки, я дивлюся в дзеркало щодня і запитую себе: “Якби сьогоднішній день був останнім у моєму житті, чи захотів би я робити те, що збираюся зробити сьогодні?”. І як тільки відповіддю було - “ні”, протягом декількох днів підряд, я розумів, що треба щось змінювати.

Пам'ять про те, що я незабаром помру – найважливіший інструмент, що допомагає мені приймати складні рішення в моєму житті. Тому що все інше – чужі думки, вся ця гордість, увесь цей страх позору або провалу, – усі ці речі падають перед обличчям смерті, залишаючи лише те, що дійсно важливо. Пам'ять про смерть – кращий спосіб уникнути думок про те, що вам є що втрачати. Ви вже голий. У вас більше немає причин не йти за покликом свого серця.

Біля року тому назад мені поставили діагноз: рак. Я отримав рентгенівський знімок в 7:30 ранку, і він ясно показував пухлину в підшлунковій залозі. Я навіть не знав, що таке підшлункова залоза. Лікарі сказали мені, що цей тип раку наразі не виліковний, і що мені залишилося жити не більше трьох - шести місяців. Мій лікар порадив піти додому і привести справи до ладу (що в лікарів означає: приготуватися до смерті). Це означає спробувати сказати своїм дітям те, що ти сказав би за наступні 10 років. Це означає переконатися в тім, що все завершено, підготувати родину, наскільки це можливо. Це означає - попрощатися.

Я жив з цим діагнозом весь день. Пізніше ввечері мені зробили біопсію – засунули в горло ендоскоп, пройшли через шлунок,

встромили голку в підшлункову залозу і взяли кілька кліток з пухлини. Я був під наркозом, але моя дружина, яка там була, сказала, що коли лікарі подивилися клітки під мікроскопом, вони були в шоці, тому, що в мене виявилася дуже рідкісна форма раку підшлункової залози, яку можна вилікувати операцією. Мені зробили операцію, і тепер зі мною усе гаразд.

Смерть тоді підійшла до мене дуже близько, і сподіваюся, найближче на наступних декілька десятків років. Переживши це, я тепер можу сказати наступне з більшою впевненістю, ніж тоді, коли смерть була корисною, але чисто абстрактною концепцією.

Ніхто не хоче вмирати. Навіть люди, що хочуть потрапити до Раю, не хочуть помирати, щоб потрапити туди. І все ж, смерть – пункт призначення для усіх нас. Ніхто ніколи не зміг уникнути її. Так і повинно бути, тому що Смерть, напевно, найчудовніший винахід Життя. Вона – причина змін. Вона очищає старе, щоб відкрити дорогу новому. Зараз нове – це ви, але колись (не дуже і довго залишилося) – ви станете старими і вас видалять. Пробачте за такий драматизм, але це правда.

Ваш час обмежений, тому не витрачайте його, живучи чиймсь чужим життям. Не попадайте в пастку догми, що говорить жити, керуючись думками інших людей. Не дозволяйте шумові чужих думок перебити ваш внутрішній голос. І найважливіше, майте хоробрість додержуватися свого серця й інтуїції. Вони якимсь чином уже знають те, ким ви хочете стати насправді. Все інше вторинне.

Коли я був молодий, я прочитав дивовижну публікацію The Whole Earth Catalog (“Каталог усієї Землі”), що була однією з біблій мого покоління. Її написав хлопець по імені Stewart Brand, що живе отут недалеко в Menlo Park. Це було наприкінці шістдесятих, до персональних комп’ютерів і настільних видавничих систем, тому вона була зроблена за допомогою друкарських машинок, ножниць і полароїдів. Щось начебто Google у паперовій формі, за 35 років до Google. Публікації були ідеалістичними і переповнені великими ідеями.

Steward і його команда зробили кілька випусків The Whole Earth Catalog і, зрештою, видали фінальний номер. Це було в середині 70-х і я був вашого віку. На останній сторінці обкладинки була фотографія дороги раннім ранком, типу тієї, на якій ви, можливо, ловили машини, якщо любите пригоди. Під нею були такі слова: “Залишайтеся голодними. Залишайтеся безрозсудними”. Це було їхнє прощальне

посланнтя. Залишайтеся голодними. Залишайтеся безрозсудними. І я завжди бажав собі цього. І тепер, коли ви закінчуєте інститут і починаєте заново, я бажаю цього вам.

Залишайтеся голодними. Залишайтеся безрозсудними.

Усім велике спасибі!

http://poklykannja.com.ua/Stiv_Jobs

Текст 5

Папа Іван Павло II

Проповідь до української молоді. Україна - Сихів - 26.06.2001

Слава Ісусу Христу!

«Господи, а до кого ж іти нам? Це ж у Тебе – слова життя вічного!» (Ів. 6, 68). Дорога молоде України, апостол Петро промовив ці слова, звертаючись до Ісуса, Який представив Себе народові як хліб, що зійшов з неба, щоб дати людям життя (пор. Ів. 6, 58). Сьогодні з радістю повторюю ці слова серед вас, і більше того: повторюю їх у вашому імені й разом із вами. Сьогодні Христос ставить і вам те запитання, яке поставив був апостолам: «Може, і ви бажаєте відійти?» Ти, молоде України, що відповіси? Я впевнений, що разом зі мною також і ви приймете ці слова апостола Петра за свої: «Господи, а до кого ж іти нам? Це ж у Тебе – слова життя вічного!».

Так, дорога молоде, Христос має «слова життя вічного». Його слова тривають навіки і, понад усе, відкривають двері вічного життя. Коли Бог говорить, Його слова дають життя, кличуть до існування, скеровують на шлях, зігрівають розчаровані й збентежені серця та вселяють у них нову надію.

Дорогі друзі! Одного дня один дуже багатий юнак запитав Ісуса: «Учителю, що маю робити, щоб отримати життя вічне?» (Мт. 19,16). А Ісус йому відповів: «Якщо бажаєш увійти у життя, зберігай заповіді» (Мт. 19, 17). Христос не прийшов, щоб скасувати перший союз; Він прийшов, щоб довести його до завершення. Божі Заповіді мають одвічну цінність, бо вони є основним Законом людства, записаним у совісті кожної особи. Саме ці стосунки є першим кроком у напрямку до свободи і до вічного життя; бо, зберігаючи їх, людина

стає на шлях правильних взаємостосунків з Богом і з ближнім. Вони «визначають відповідь любові, яку людина покликана дати своєму Богові» (Катехизм Католицької Церкви, 2083). Цей Закон природно записаний у серці кожної людської істоти, і він повинен бути правильно прийнятий та виконаний. Він має стати правилом нашого щоденного існування.

У нинішньому світі бачимо глибокі й швидкі соціальні переміни та захитано багато моральних основ, вводячи людей у хаос, а іноді – навіть у відчай. Десять Божих Заповідей – це немов компас, який у бурхливому морі не дозволяє втратити маршрут, щоб доплисти до причалу. Ось чому сьогодні, дорога молоді України, я хотів би символічно наново вручити вам Десять Божих Заповідей, щоб вони були вашим "компасом", міцною підтримкою для побудови вашого сьогодення й вашого майбуття.

«Любитимеш Господа Бога твого». Богові належить перше місце у нашому житті. Тому три перші Заповіді торкаються нашого зв'язку з Богом. Він справедливо заслуговує на те, щоб бути любленим цілим серцем, всією душею і всіма силами (пор. Втор. 6, 5). Бог є один і ніколи не повинен бути замінений фальшивими божками. Також і тобі, дорога молоді, Він каже: «Я є Господь Бог твій, бажаю вести тебе до повноти життя: не заміною Мене на щось інше».

Сьогодні існує сильна спонукка замінити справжнього Бога фальшивими богами й хибними ідеалами. Ідоли – це матеріальні добра. Якщо за ними шукаємо та їх використовуємо як засоби й знаряддя для добра, то вони нам допомагають. Однак вони ніколи не повинні займати першого місця у людському серці, тим більше – молодому, яке покликане літати високо, у напрямку до кращих та гідніших ідеалів.

Ім'я Бога – це Батько, Любов, Вірність, Милосердя. Як же ж не бажати, щоб усі Його знали й любили? Його день – Субота, став для нас, християн, Неділею, днем Господнього Воскресіння – випередженням Обіцяної землі. Чи ж можемо не освячувати Неділю участю у Пресвятій Євхаристії, цією святковою зустріччю християнської спільноти?

6. «Люби твого ближнього». Ставленню до ближнього присвячені сім інших Заповідей. Вони вказують нам шлях для встановлення стосунків з іншими людьми, на основі пошани й любові, правди й справедливості. Хто практикує цей Божий Закон, той дуже часто йде проти течії. Молоде України, Христос запрошує тебе йти

проти течії! Запрошує вас бути захисниками Його Закону та виявляти його послідовною поведінкою у щоденному житті. Цей старозавітній Закон завжди актуальний і знаходить своє досконале здійснення у Євангелії. Це – любов, що оживляє існування, і це – справжня, вільна й глибока любов, що веде до вірного зберігання Десятьох Божих Заповідей. З цим Божим Законом, міцно вкоріненим у серці, ви не повинні боятись: у всій повноті ви зможете себе здійснити і внесете вклад у побудову солідарнішого та справедливішого світу.

Дорога молоде, ваш народ переживає важкий і складний перехід від тоталітарного режиму, що пригнічував його протягом стількох років, до, нарешті, вільного й демократичного суспільства. Свобода, однак, вимагає сильного, відповідального й зрілого сумління. Свобода вимоглива, і, в певний спосіб, коштує більше, ніж неволя.

Тому, обіймаючи вас, як батько, кажу вам: вибирайте вузьку дорогу, – ту дорогу, яку Господь вказує вам через Свої заповіді. Це – слова правди й життя. Дорога, яка часто здається широкою й зручною, потім виявляється облудною та хибною. Не переходьте від неволі комуністичного режиму до неволі споживацтва, що є іншою формою матеріалізму, який, хоч і на словах не відкидає Бога, однак заперечує Його фактами, виключаючи Його з життя. Без Бога не зможете зробити нічого доброго. З Його ж допомогою – навпаки: ви зможете сміливо вийти назустріч усім викликам сьогодення. Зможете довести до кінця зобов'язуючі починання, іти проти течії, як, наприклад, щоб з довір'ям залишитись у своїй Батьківщині, не піддаючись мареву легкого щастя за кордоном. Тут потрібно вас, молодих, готових внести свій вклад для покращення суспільних, культурних, економічних і політичних умов життя країни. Тут потрібно талантів, якими ви багаті, потрібно для майбутнього вашої землі, що має таке славне минуле.

Майбутнє України великою мірою залежить від вас і від тієї відповідальності, яку ви зумієте взяти на себе. Бог не забариться, щоб благословити ваші зусилля, якщо спрямуєте своє життя на великодушне служіння родині й суспільству, ставлячи спільне добро вище від особистих інтересів. Україна потребує чоловіків і жінок, які б віддавали себе на служіння суспільству, маючи на меті сприяння правам і добробуту всіх, починаючи від найслабкіших і знедолених. Такою є логіка Євангелія, але це також і логіка, завдяки якій зростає цивілізоване суспільство.

Справжня цивілізація, в дійсності, не вимірюється тільки

економічним поступом, але, в основному, людським, моральним і духовним розвитком народу. (<http://kyrios.org.ua/literature/articles/1725-propovid-papi-ivana-pavla-ii-do-ukrayinskoyi-molodi.html>)

Текст 6

Ліна Костенко

Виступу перед студентами НТУ ім. Драгоманова

Я вдячна за честь бути почесним професором цього університету.

Я вчилася тут, тільки тоді він називався Педінститут. Тоді не йшлося про те, що я стану професором. Я просто тікала з лекцій. Тікала в Ботанічний садок, збирала осіннє листячко.

З вікон аудиторії було видно Володимирський собор. Я слухала дзвони Володимирського собору. Мені ще тоді викладач з марксизму-ленінізму поставив "трійку". Це була моя єдина "трійка" в житті.

Думаю, що між Педінститутом імені Горького та НПУ ім. Драгоманова – велика різниця. Тут казали, що він вільний від ідеологічних облуд. Я думаю, це справді так.

Якщо захочете зі мною зустрітися ще колись - я прийду до студентів. Думаю, що сьогодні сама я вчилася б у такому університеті.

Знаю, що маю вам щось сказали. Одинадцять років тому я в Могилянці зробила доповідь про гуманітарну ауру нації. Одинадцять років минуло, а гуманітарної аури так і нема.

Є проблеми та питання, про які хочеться дискутувати. А є проблеми, про які навіть і говорити не хочеться. І про одну з них нам треба разом подумати.

Зараз панує думка, що головне - економіка, дешевший газ з Росії, добробут. І мовляв потім почнеться культура. Це все неправда.

Згадайте, Сервантес писав свого "Дон Кіхота" в трактирі, живучи з ласки трактирника, який його підтримував і сам від того падав у боргову яму.

А в нас все чекають, що Азаров зробить економіку, і все розцвіте. Це не так.

Повинна бути гуманітарна аура. Вона не вирішує всіх проблем. Але вона дає той шляхетний образ нації, що не соромно і в світі з'явитися.

Тоді я говорила студентам, що ця гуманітарна аура є, але насправді її досі немає.

Одним із найбільш яскравих спектрів гуманітарної аури є література. Це високовольтна лінія духу. Це рух опору.

Загадайте, що Камю сказав: "Світ ділиться навпіл – на чуму та на її жертв". Наша задача – не стати на сторону чуми.

Давайте згадаємо, коли в Україні був справжній рух опору. Він був ще в часи Шевченка. І цю високовольтну лінію духу підняли "шістдесятники". Ось про них я і розкажу.

Цей рух опору ми хотіли передати наступним поколінням. Головне, щоб було кому його передавати. Але ж ви знаєте, що зараз відбувається в культурі. Панує комерціалізація, що не сприяє створенню гуманітарної аури духу.

Я читаю сучасні дослідження і не розумію, чому дослідники не бачать суті явища "шістдесятників".

От я недавно в "Смолоскипі" читала дослідження про те, чи "шістдесятники" були бунтом поколінь, чи викликом часу. Але це і не те, і не те. Ви не жили в той час і не уявляєте, що це було неможливим.

Ми тоді були молоді і не знали, що ми "шістдесятники". Не можна саморубрикуватися, не можна самим давати собі звання. Так було і з "Розстріляним Відродженням". Саме такі люди несли високовольтну лінію духу.

От зараз ділять літературу на шістдесятників, сімдесятників, вісімдесятників, дев'яностників, двотисячників... А далі що?

Не можна міряти літературу десятиліттями. Талановиті люди з "вісімдесятників" можуть бути корисними і в 2012 році. В кожному поколінні є різне. І в теперішніх поколіннях так само.

Тому я би радила оперувати іншими поніттями. Є поняття "плеяда" та "когорта"

Шістдесятники були когортою. Вони були поєднані спільними переконаннями та чесністю. Вони справді любили один одного та поважали один одного. Я не знаю другого такого покоління. Ну може ще Київська школа, ну може ще вісімдесятники. А далі такого вже не було.

Треба, щоб у вашому середовищі з'явилася когорта...

Нормальному письменнику треба народитися талановитим. Але у нас це ускладнюється. По-перше є режими. По-друге, є мова. Що це за письменник, якому треба боротися за мову?

Я думаю, що шістдесятники багато зробили саме для цього. Вони боролися та писали. А ще серед них були перекладачі - Лукаш, Кочур. Вони зробили величезну справу для української мови. В радянські часи боролися, рятували мову.

Це сьогодні панує обжепонятний мат. Не думайте, що це епатажно, цікаво. Це не так. Все починається не з епатажу, не з викликів, не зі скандалу. Справи починаються з солідарності.

Коли шістдесятники несли свою високовольтну лінію духу, хтось помер, хтось не витримав. Це вдарило по їхній особистій долі та творчості. Але не треба їх судити. Треба думати. Треба бути глибшими та поряднішими. Не треба засмічувати суспільство ворожістю.

Що вийшло?

Шістдесятники працювали та боролися, мали дуже важку долю. Але коли прийшов час передати високовольтну лінію духу, настав інший час. Її ніхто не взяв.

Чому держава замість справжнього ставлення до себе отримала пофігізм? Чому Сосюра написав вірш про Україну, а його назвали лохом і перекривили його вірш на вірш про Оклахому?

Але зараз потрібне щось справжнє. Талановиті люди це зроблять.

Колись один письменник писав, що хотів би купити собі нову батьківщину. Але щоб купити нову батьківщину, треба продати стару.

Я не знаю, хто придумав, що у 1960-ті роки була "відлига". Тоді була "кузькіна мати". Але сонячна енергія молодих людей все те перепалювала. Пам'ятаю один кавказець сказав, що можна прожити без вугілля, але не можна прожити без гідності.

Корнілов так само казав, що не боїться нічого, крім ганьби Росії. Україна буде тоді, коли будуть люди, які найдужче боятимуться її ганьби. Думаю, це будете ви. (<http://life.pravda.com.ua/culture/2011/09/20/85867/>)

Текст 7

Вячеслав Чорновіл

**Останнє слово під час судового процесу
у Львові 15 листопада 1967**

Громадяни судді!

Мушу визнати, що як був я невинним оптимістом, так ним, мабуть, і помру. Спочатку я слав у високі інстанції заяви, наївно

сподіваючись на якісь позитивні результати. І навіть зовсім несподіваний результат – тюрма – мене не до кінця розхолодив. Залишки рожевого оптимізму в мене лишилися ще сьогодні вранці, на початку судового засідання. Дуже вже очевидно здавалася мені моя безневинність. Але поступово в ході судового засідання мій рожевий оптимізм почав переростати в чорний песимізм. Я побачив явну упередженість і зрозумів, що зупинити операцію і довести, що я не верблюд, мені не вдасться. Моє клопотання про виклик свідків та долучення документів відхилили без умотивованих пояснень; мої докази, висловлені на початку судового засідання, залишили без обговорення; суті справи намагалися не торкатися, орудуючи нешироким арсеналом ярличних визначень. Поступово нагніталася важка атмосфера, що увінчалася обвинувачувальним словом прокурора Садовського, від якого я навіть дізнався про таке, чого досі не знав ні від слідчого, ні із звинувального висновку.

Виявляється, я ще й націоналіст. Ось тільки б уточнити – буржуазний, чи, може, соціалістичний? Я в своїх заявах не торкався національного питання.

Такий висновок робиться лише на основі того, що я писав про порушення законності, допущені на Україні. А якби я жив у Тамбові і написав що-небудь подібне, – яким би я націоналістом був, тамбовським? Львівські прокурори не можуть без того, щоб до «справи» такого типу, як моя, не прив'язати націоналізму. Вони у Львові, мабуть, у кожному другому буржуазного націоналіста бачать.

Прокурор цитує часто цитовані слова Леніна про «єдину взаємодію пролетарів великоруських та українських». Але не можна обходитися ввесь час однією цитатою, треба брати ленінську національну теорію в цілому. Мушу нагадати державному звинувачеві, що В.І.Ленін вже в радянські часи, коли існував СРСР, наполегливо підкреслював, що місцевий націоналізм сам по собі не виникає, що він завжди буває реакцією на великодержавний шовінізм, що найкращий засіб боротьби з націоналізмом – викорінювати його першопричину – шовінізм. Ці ленінські настанови відбивалися у рішеннях партійних з'їздів аж до початку 1930-их років, коли Сталін остаточно запровадив свою національну політику.

Ще одне відкриття зробив прокурор: виявляється, я співаю з чужого голосу. Джерелом моїх думок він робить якогось американця Евенштейна. Може, державний звинувач підкаже мені, де б я міг почитати цитованого ним Евенштейна? Але у нас судять за 62

статтею Кримінального кодексу лише за читання таких книжок, незалежно від того, поділяю я їх зміст, чи ні. Ніяк не може уявити собі державний звинувач, що можна без допомоги евенштейнів чи когонебудь іншого сформувати свої власні думки, власні переконання. Я, бачте, винен ще й в тому, що мій супроводжуючий лист до П.Шелеста передала радіостанція «Свобода» і надрукував журнал «Сучасність». І цей факт смакується, хоч до сьогоднішнього звинувачення він не має ні найменшого відношення. Державний звинувач висловлює навіть припущення, що, може, я особисто передав ці матеріали, а перекручені дані про мою особу, подані там, – то всього лише хитрий прийом. На чому побудоване це припущення? Виключно на бажанні нагнітити обстановку в суді.

Прокурор тут згадував виступ П.Шелеста на XXIII з'їзді КПРС, на якому перший секретар ЦК КПУ називав імена здібної творчої молоді. Від цієї молоді державний звинувач мене відмежовує. А чи відомо шановному прокуророві, що твори названих Шелестом осіб, друковані і недруковані, незалежно від бажання авторів, також з'являються у тих журналах і передаються тими радіостанціями. Але ж їх не судять за це і навіть називають як кращих з трибуни партійного з'їзду.

В довгому і «пристрасному» слові прокурора мало чогось суттєвого, що потребувало б відповіді. Бо ж не назвеш аргументами, наприклад, вислови, що не роблять чести юристові: «підняв несамовитий галас», «розпускає по світі Божому пасквілі», «зубоскальство», «як п'яний хуліган» і т. п. Я не хочу ображати особу шановного прокурора, як він ображає мене. Але все ж мушу висловити жаль, що свого часу в одному з наших юридичних вузів, трохи навчаючись науці Демосфена, зовсім не звертали увагу на формальну логіку.

Державний звинувач робить ту ж логічну помилку, що й у звинувачувальному висновку: часткове підносить в ранг загального, або й взагалі, робить узагальнюючі висновки з нічого, з своїх суб'єктивних уявлень. Прокурор кілька разів підкреслює, що своїми «наклепницькими заявами я хотів вплинути і впливав на деякі нестійкі групи населення». Але ж слідство не встановило жадного факту розповсюдження мною заяви «Лихо з розуму», окрім посилки й в офіційні республіканські органи. Отже, за прокурорською логікою, «нестійкі групи населення» – це перший секретар ЦК КПУ П.Шелест, голова КГБ при Раді Міністрів УРСР Нікітченко та інші керівники

республіканського рангу. Будувати ж звинувачення на суб'єктивних припущеннях прокурора про мої наміри – юридично жалюгідний прийом.

Так само спекулятивним прийомом є перенесення центру ваги на [Святослава] Караванського. Я писав про двадцятьох засуджених, а не про одного Караванського. Але засуджені – в основному молодь, а на минулому Караванського можна зіграти, сівши на свого улюбленого коника – націоналізм. Але ж я ніде не писав, що виправдовую минуле Караванського, я лише твердив і тверджу, що повторне ув'язнення здібного перекладача і мовознавця Караванського через 5 років після амністії – юридично не обґрунтоване, а 25-річний строк ув'язнення – дійсно канібальський.

Промова прокурора могла б бути на половину коротшою, якби він не адресував мені претензії до твору Валентина Мороза «Репортаж із заповідника імени Берії». Я ніде не писав і не заявляв, як я ставлюсь до Морозової заяви. Я зробив те, що зробила б на моєму місці кожна порядна людина – на прохання Мороза переслав його заяву адресатам – депутатам Верховної Ради УРСР. Морально виправдовує мене й та обставина, що, як мені відомо, адміністрація Мордовських таборів не пропускає заяв і скарг в'язнів на табірний режим, і тому в'язні мусять вдаватися до позацензурних способів передачі скарг в керівні інстанції. Під час слідства в своїй справі я дізнався, що політв'язень Валентин Мороз за написання «Репортажу із заповідника імени Берії» повторно притягнутий до кримінальної відповідальності. Тому прокурор Садовський має можливість запропонувати свої послуги виступити на суді Мороза і адресувати йому те, що адресував тут мені.

Однак з деякими пунктами звинувачувальної промови я цілком погоджуюся. З тим, наприклад, що автобуси з маркою «Львів» можна зустріти в багатьох країнах, що на Львівщині добувають чимало нафти й газу, що в Казахстані треба розвивати господарство. Погоджуюся з тим, що дружба народів – велика справа, і то не лише народів СРСР. Якщо тільки це, звісно, дружба рівноправних народів і якщо вона духовно збагачує всі народи. Погоджуюсь ще з багатьма відомими істинами. Не розумію тільки, яке це все має відношення до висунутого проти мене звинувачення? Мабуть, державного звинувача і тут підвела недовчена ним свого часу формальна логіка.

Не буду більше гаяти часу з прокурором, щоб полемізувати з якимись тезами, що не підкріплюються аргументами. А на лайку

лайкою відповідати не вмію. Не буду також ще раз повторювати докази своєї невинности. Надто багато я про це сьогодні говорив, до того ж я приєднуюся до тільки-що сказаного адвокатом Ветвінським.

Давайте краще, громадяни судді, на хвилинку відірвемося від дуже серйозних досліджень, котрий із двох взятих мною епіграфів більш наклепницький і дописав чи не дописав я кому, передруковуючи табірні вірші [Михайла] Осадчого. Давайте також не будемо гадати, як ось прокурор, що я хотів зробити, чи що я міг би зробити. Облишмо цю софістику і гляньмо на те, що відбувається в цьому залі, збоку.

Я вважаю, що суд наді мною – далеко не рядовий суд, а навіть якоюсь мірою етапний. Бо тут судять не тільки мене, як особу, тут судять думку. Тому й рішення, яке ви приймете, торкатиметься не лише Чорновола, як такого, а й певних принципів нашого громадського життя. Мене, здається, чи не першого на Україні судять за ст. 187-1. Я писав з тюрми в президію Верховної Ради Української РСР, що, як показав мій арешт, прийнята нею на 50-ому році радянської влади стаття Кримінального кодексу не є дальшим розвитком соціалістичної демократії. Навпаки, вона дає в руки слідчим і судовим органам неправомірно широкі права, дозволяє їм втручатися у сфери ідеології, що лежать поза їхньою компетенцією. Примушує їх ставати, як ми це сьогодні побачили, філософами і літературними критиками, економістами і соціологами – і виносити остаточний присуд у всіх цих питаннях, які є часом дискусійними навіть для фахівців. Стаття 187-1, як показує суд наді мною, відкриває можливість прямого наступу на право людини мати свою думку, свої переконання.

Справді, вдумаймося, що ж означає в сьогоднішній інтерпретації наклеп на радянський лад, чи на радянську дійсність? Що таке наклеп взагалі – зрозуміло. Коли я кажу, що майор Гальський з Львівського КГБ є новоявленим унтер-пришибєєвим, бо займається рукоприкладством, а слідчі з того ж управління КГБ Сергеев та Клименко не зупиняються перед погрозою і матерщиною, щоб добути дізнання, – і при перевірці ці факти не підтвердяться, – то це буде наклеп; а якщо я все це видумав – то завідомий наклеп. Але наклеп не на радянську дійсність, а на особу майора і двох його колег. На це є своя стаття в Кримінальному кодексі. Якщо я на основі цих видуманих фактів зроблю висновок, що матерщина і мордобій – це взагалі стиль роботи львівського управління КГБ – це буде завідомий

наклеп на установу, але ж ніяк не на радянський лад. Так що ж вважати наклепом на радянський державний і суспільний лад?

Якби я, наприклад, в науковій статті чи у виступі з трибуни почав стверджувати, що централізм в умовах соціалізму – не найкращий принцип внутрішньополітичного і господарського життя, що в рамках соціалізму і радянської системи більший ефект дасть децентралізація, найширше виробниче і територіяльне самоврядування, і коли б я обґрунтував би цю тезу економічними викладами, покликаючися на досвід інших країн, наприклад, Югославії, – то, навіть відхиливши мою тезу, чи можна мене судити за неї, як за наклеп на радянську дійсність? Що це – наклеп, чи мої переконання? Коли б я, уважно простудіювавши твори Леніна, почав твердити, що теоретично ми дотримуємося правильних ленінських настанов в національному питанні, а на практиці допускаємо відступи від них, і цю тезу обґрунтував би ленінським положенням та аналізом конкретних даних з питань сучасного культурного будівництва, економіки і т. п. – то що це з мого боку: світоглядна точка, мої переконання чи наклеп на радянську дійсність?

Коли я, нарешті, стоячи обома ногами на плятформі ХХІІІ з'їзду КПРС, почав би твердити слідом за Пальміро Тольятті що демократизація радянського життя, започаткована ХХ з'їздом КПРС, йде надто повільно, що в частини громадян ще не цілком вижита психологія культівських часів, що у нас трапляються прикрі екскурси в минуле, коли я слідом за поетом Євтушенком «обращаюсь к правительству нашему с просьбой: удвоить, утроить у этой стены караул, чтобы Сталин не встал, и со Сталиным прошлое» (цей вірш свого часу друкувався в «Правді») то що це буде з мого боку: моє конституційне право звертатися з своїми міркуваннями до вибраних мною керівників, чи «розповсюдження наклепницьких вигадок»?

І коли навіть у всіх трьох випадках я помилився (бо, шановний прокуроре, помилятися може навіть Верховний Суд, – не помиляються тільки боги, а їх, як відомо, немає) і моїм аргументам можна протиставити інший ряд аргументів, які виявляться вагомішими, то чи значить це, що мене треба віддати під суд, щоб і я, і всі інші в майбутньому взагалі не наважувалися думати?

А я ж не робив у своїх заявах таких широких узагальнень, як викладені вище. Мої висновки значно вужчі і мають конкретного адресата. І все ж мене судять саме за дві-три узагальнюючі фрази, не знайшовши потрібним розглянути одного з десятка фактів, на основі

яких я зробив ці висновки. Відразу після арешту я дні й ночі наскрізь продумував зміст своїх заяв, згадуючи усі факти і думав: де я міг допустити наклеп? Звичайно, не завідомий, але де я дався ошукати себе? І на одному з перших допитів я казав слідчому приблизно так: «Знаєте, отут у мене неправильне прізвище стоїть, а в цьому факті я не певен, бо одержав його з третіх рук». Але слідчий Крикливець відмахнувся: «А мене ці факти зовсім не цікавлять, навіть якщо вони всі правдиві, а ось що саме ви думали, даючи таку назву своїй заяві?..» То як же ж мені не зробити висновок, що мене судять за переконання, що комусь потрібно препарувати мій мозок, вштовхнувши у заготовлену стандартну форму?

Я кажу, що суд наді мною – не рядовий суд, і може мати гучний резонанс ще й тому, що не пригадую випадку за останні роки, щоб людину так відверто судили за переконання. Цього не було навіть на тих судах, про які я писав у своїх заявах. Коли в червні 1966 я запитав у капітана Клименка з Львівського КГБ: «Скажіть, будь ласка, за що все-таки дали кандидатів наук Осадчому два роки таборів суворого режиму? Невже за те, що прочитав оті дві статті?», то капітан мені відповів: «Еге, якби ти знав, що у нього в щоденнику було понаписувано». Але у вирокі щоденник все-таки не згадувався, а згадувалися дві крамольні статті. Мене ж навіть формально судять за переконання, тільки сором'язливо це слово замінюють словом «наклеп». Я певен, що й прокурор і судді в глибині душі розуміють, наскільки сміхотворне звинувачення в розповсюдженні наклепів оригінальним шляхом надсилання їх в ЦК партії та в КГБ. Але все ж ви мене судите...

Нарешті, останнє. Коли влітку 1966 року я пояснював судді Ленінського району Львова, чому я вважав закритий суд у справі братів Горинів незаконним, він прямо запитав: «Чорновіл, а хто ви такий, щоб вирішувати, законно щось робиться чи не законно?

Адже для цього є відповідні органи». Сьогодні цей самий аргумент висовували прямо й недвозначно і суддя Назарук, і прокурор Садовський. Я – радянський громадянин. Виявляється, цього мало. Якби прорахунки слідчих і судових органів, які помітив я, захотів помітити такий самий радянський громадянин, як я, але що займає пост прокурора республіки, то помилки були б виправлені, а винні, можливо, покарані. Мене ж самого карають...

Коли перемогла революція і почалося будівництво держави нового типу, В. Ленін постійно вимагав, щоб якомога більше

громадян брали участь у керівництві державою і суспільством; в цьому він бачив єдину Гарантію успішного розвитку соціалізму.

Його відомий вислів про те, що куховарка повинна вміти керувати державою, не слід, звичайно, розуміти вульгарно, і що куховарку обов'язково треба садити в крісло прем'єр-міністра чи що вміння керувати державою – це вміння піднімати руку на запитання «Хто – за?» Ці слова слід розуміти так, що при соціалізмі кожний рядовий громадянин повинен вміти мислити по-державному, повинен вміти в кожному найскладнішому випадку сформулювати свою точку зору, а не чекати, поки йому запрограмують чергову програму. Доказом цього можуть бути інші слова В.Леніна, сказані ним вже в перші місяці радянської влади: «Граждане должны участвовать поголовно в суде и в управлении страны, и для нас важно привлечение к управлению государством поголовно всех трудящихся. Это – гигантски трудная задача. Но социализм не может ввести меньшинство – партия. Его могут ввести десятки миллионов, когда они научатся это делать сами».

Я спробував діяти згідно цих ленінських настанов – і про результат такої спроби ви мене зараз повідомите.

http://www.hromada.hu/2011/nom_114/nezalezsnisty/cornovil.html

Текст 8

*Дуайт Ейзенхауер,
34-й Президент США*

Промова при відкритті пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні в суботу, 27 червня 1964 року

Насамперед дозвольте мені подякувати вам за великодушний прийом.

Дня 13 вересня 1960 року, коли я своїм підписом перетворив у закон ухвалу, яка уповноважувала будову цього пам'ятника, я вірив, що ви влаштуєте урочистість відкриття, яка відповідала б величчю Тараса Шевченка.

Цей день настав, і вас прийшли тисячі з усіх частин Сполучених Штатів; ви прийшли з Канади, з Латинської Америки і Європи та навіть з далекої Австралії, щоб ушанувати пам'ять поета, який так

переконливо висловив невмирущу рішучість людини боротись за волю та її негасиму віру в кінцеву перемогу.

Цей порив прихильників волі, щоб віддати шану українському героєві, далеко переходить мої сподівання.

Але його значення не перевищує моєї надії.

Моєю-бо надією є те, що ваш величний похід від Монумента Вашингтонові до стін пам'ятника Тарасові Шевченкові запалить тут новий світовий рух у серцях, умах, словах і справах людей; безперервний рух, в ім'я незалежності та волі всіх народів та всіх поневолених націй в усьому світі.

У мої юнацькі роки з певністю твердили, що впродовж життя моєї генерації принципи нашого вільного суспільства стануть відомі всім народам по всіх усюдах та що вони будуть універсально прийняті в світі.

Ця мрія розвіялася.

Упродовж кількох минулих десятиліть можновладці, які здобули контроль над великими обширами нашої планети, зневажили і заперечили засади волі й людської гідності. Революційні доктрини нашого вільного суспільства ще далекі від універсального застосування на землі. Навпаки, ми бачили протинаступи фашизму і комунізму, придушення особистих прав, запереченням національної незалежності і навіть знищення свободи запитів і дискусії.

Тиранія і гніт сьогодні не різняться від тиранії і гніту за часів Тараса Шевченка.

Сьогодні як і тоді, тиранія означає зосередження всієї влади в руках елітарної групи, урядового бюро, однієї людини. Це значить, що кінцеві рішення, які стосуються кожного аспекту життя, залежать не від самого народу, а від тиранів.

Шевченко зазнав того роду урядових узурпацій, рішень, та він уважав, що він повинен терпіти сам за себе.

Але він звитяжець волі не тільки для себе самого. Коли він говорив про українську незалежність від російського колоніального правління, він ставив під загрозу свою власну волю.

Коли ж він приєднався до Братства, ціллю якого було встановлення республіканської форми влади в країнах Східної Європи, його ув'язнено – навіть відібрано йому право вживати олівця й папір, щоб записувати свої думи про волю.

Сьогодні такий самий зразок життя існує в Радянському Союзі та в усіх поневолених країнах. Де тільки при владі є комунізм, там

існує накинений контроль думки, вислову і фактично кожної фази людського існування, яку держава забажає опанувати.

Наріжним каменем кожного вільного суспільства є обмежена влада, яка виконує тільки ті завдання, що їх народ потребує і яких він сам за себе взагалі не може виконати, або не може виконати так, як це належить.

Наша власна країна була створена як суспільство вільне, у щирому переконанні, що де люди вільні, де вони мають право думати, молитись і діяти за своєю волею, - аби тільки не топтати таких самих прав інших людей – там буде швидкий людський поступ.

Ми також віримо, що коли така воля буде гарантована універсально, тоді буде мир між усіма націями.

Хоча світ сьогодні поділений між тиранією й волею, ми маємо надію і віримо, що так не залишиться назавжди.

Між усіма, що заселяють земну кулю, у кожній поневоленій країні – навіть у самій Росії – тільки горстка творить лиху конспірацію, опановуючи своїх співгромадян силою або ошуканством. Тому що людина інстинктивно бунтується проти уніформованості, вона прагне до волі, до добробуту й до миру. Тим часом, воля кількох осіб заперечує волю мільйонів і воля приголомшена таким станом речей. Але не забуваймо вікової правди, що "це також минеться".

У країнах Східної й Центральної Європи, серед неросійських націй СРСР і в самій Росії – де поезії Шевченка добре відомі – є мільйони поодиноких людських істот, які серйозно бажають права на самовизначення й самоуправління. Його постать, що стоїть тут, у серці столиці країни, близько амбасад, де її можуть бачити представники майже всіх країн світу, є світлим символом його волелюбності.

Вона промовляє до мільйонів гноблених. Вона дає їм постійну заохоту боротись безупину проти комуністичної тиранії, аж доки одного дня буде досягнена кінцева перемога, що напевно станеться.

Більшість з вас тут сьогодні є українського походження або роду.

Усі ми – якщо вернемося на одну, дві чи десять генерацій назад – знайдемо своє родинне коріння в якійсь іншій нації, на якомусь іншому континенті.

Але сьогодні ми всі стоїмо разом як американці, з'єднані нашою спільною відданістю системі самоуправління, – системі, яка

уможливило нам бути іншими, але взаємозалежними; різними, але нероздільними.

Щоб змогти з успіхом принести світові мир з волею і справедливістю, ми мусимо збільшити наші спільні зусилля, щоб люди по всьому світі краще усвідомлювали, що тільки у волі можна знайти правильний шлях до людського поступу, щастя й самовиявлення. Шевченко жив цією правдою і її навчав. Відкриваючи цей пам'ятник Великому Українському Поетові ХІХ століття, ми заохочуємо сьогоднішніх поетів в Україні, у Східній Європі і в усьому світі включати в їхні поезії прагнення людства до волі, до самовияву, до національної незалежності та до волі для всіх людей.

Якщо б Шевченко жив сьогодні, він був би у першому ряду цього великого змагання.

А тепер я пригадаю слова одного з найбільших синів Америки, Абрагама Лінкольна. Промовляючи тут якраз сто років тому, він сказав: "Це не тільки для сьогодні, але й на всі грядущі часи ми повинні для дітей наших увічнити це величне і вільне правління, яким ми втішались усе наше життя".

І в цей час так само – це не тільки на сьогодні, але й на всі грядущі часи ми зараз даруємо світові цю постать Тараса Шевченка, Кобзаря України та Борця за Волю, щоб увічнити віру людини в кінцеву перемогу волі.

Безупинною нашою працею та за Божою допомогою одного дня настане нова доба, доба вселюдського миру з волею і справедливістю для всіх.

<http://ukrlife.org/main/2000/eizen.htm>

Текст 9

Висловлювання видатних людей

Володимир Мономах (князь Київський, письменник; 1053 – 1125).

Не забувайте того доброго, що вмієте, а чого не вмієте, того навчайтеся.

Ледарство – всьому мати: хто що має, те забуде, а чого не має, тому не навчається.

Данило Заточник (філософ, релігійний діяч; кін. ХІІ – поч. ХІІІ ст.).

Ліпше чути заперечення мудрих, аніж підтакування нерозумних.

Очі-бо мудрих жадають добра, а нерозумних – бенкету в залі.

Не забороняй глупому глупство чинити, то й не уподібнишся до

нього.

Дівця ж бо губить красу свою блудством, а муж мужність свою – злодійством.

Іван Вишенський (письменник; між 1545-1550 – бл. 1620).

Неправді властиво не стояти на місці.

Не ганьби, бо оганьбленим будеш.

Що в житті цьому приготував, те в майбутньому візьмеш, а що був посіяв, теє там пожнеш.

Мелетій Смотрицький (письменник, церковний діяч; бл. 1578 – 1633)

Очисти серце, щоб прийняти мудрість, котра у підступну душу не входить.

Шануй мудрість, а не золото.

Чи може бути пастирем і вчителем той, котрий сам ніколи не вчився?

Окрийте сердечні очі ваші і пізнайте самих себе, пізнайте родителя і родительку ваших, усвідомте, в чий і в якому домі ви народилися.

Петро Могила (релігійний і громадський діяч, письменник; 1596 – 1647).

Щаслива є та душа, яка сама себе судить.

Три речі є до вподоби Богу і людям: згода братів, милосердя до ближніх і згода між чоловіком та дружиною.

Безділля порожує гріх.

Через слух люди впадають у високоум'я, пиху й порожню славу, особливо коли прислухаються, що їх хтось хвалить.

Данило Туптало (релігійний діяч, письменник; 1651 – 1709).

Хто працював на мамону, на Бога працювати не може.

Чесне є не те, що давнє, а те, що добре й корисне.

Хто має від Бога дар і не користується ним – злодій є.

Феофан Прокопович (письменник, вчений, релігійний діяч; 1681 – 1736).

Гравець не так досконало володіє м'ячем, як оратор душею людини.

Це ж велика дурість – хотіти говорити, а не хотіти бути зрозумілим.

Всі прагнуть навчати інших, а самі не хочуть вчитися.

Якщо вади хочуть завжди бути прихованими, то чеснота, навпаки, радіє, коли її бачать.

Георгій Кониський (письменник, церковний і культурний діяч; 1717 – 1795).

Мудрець не придушує пристрасті, а керує ними і стримує.

Логіка є чесною інтелекту.

Ми є, а слави немає, коли ми живі; коли ж вона починає бути, то немає нас.

Всякий жадібний є нужденним.

Ненависть є не що інше, як невдоволення злом як злом.

Коли надія перевищує страх, то вона породжує відвагу.

Душа є більше там, де любить, ніж там, де живе.

Григорій Сковорода (філософ, письменник; 1722 – 1794).

Що вподобав, на те й перетворився.

Не шукай щастя за морем.

Хто соромиться визнати недоліки свої, той з часом безсоромно виправдовуватиме своє невігластво, яке є найбільшою вадою.

Коли не можу нічим любій Вітчизні прислужитися, в кожному разі з усієї сили намагатимуся нікому ні в чому не шкодити.

З видимого пізнавай невидиме.

Хіба може говорити про біле той, котрому не відоме, що таке чорне?

Без бажання все важке, навіть найлегше.

Роби те, до чого народжений, будь справедливий і миролюбний громадянин, і досить із тебе.

Найкраща помилка та, якої допускаються у навчанні.

Микола Гоголь (письменник; 1809 – 1852).

Дивіться на те, чи любите ви інших, а не на те – чи люблять вас інші.

У кожнім слові безодня простору.

Поети з'являються не звідкись з-за моря, а виходять зі свого народу.

Навряд чи є вища насолода, ніж насолода творити.

Варто дотепному посміятися з одного боку справи, як слідом за ним тупіший і дурніший глузуватиме з усіх боків справи.

Гнів скрізь недоречний, а більш за все у справі справедливій, тому що затемнює і каламутить її.

Костянтин Ушинський (педагог; 1824 – 1871).

Якщо ви вдало виберете справу і кладете в неї всю свою душу, то щастя саме відшукає вас.

Розширювати свої знання можна тільки тоді, коли дивився

прямо в очі власному незнанню.

Добре міркувати про чесноту – ще не означає бути доброчесним.

Стан безглузлого неприборканого гніву так само призводить до загибелі, як і стан безглуздої доброти і ніжності.

Не вміти добре висловлювати свої думки – недолік; але не мати самостійних думок – ще багато більший недолік.

Як не можна жити за взірцем іншого народу... точно так само не можна виховувати за чужою педагогічною системою.

Кожному народові призначено відігравати в історії свою особливу роль. І якщо він забув цю роль, то повинен піти зі сцени: він більше не потрібен.

Мова – найважливіший, найбагатший, найміцніший зв'язок, що зв'язує віджилі, живуці і майбутні покоління народу в одне велике, історично живе ціле.

Відберіть у народу все – і він усе зможе повернути, але відберіть мову, і він ніколи більше уже не створить її.

Іван Франко (письменник, громадський діяч; 1856 – 1916).

Література кожного народу – це найкраще дзеркало його життя.

Живий язик можна і треба студіювати, як живу рослину, але не можна і не слід засушувати і заковувати в мертві правила і формулки.

Всяке добро має... й темний бік, а жодне лихо не буває без добра.

Леся Українка (письменниця, громадський діяч; 1871 – 1913).

Малоросійство – це не політика і навіть не тактика, лише завжди апріорна і тотальна капітуляція.

Права без обов'язків – то сваволя.

В'ячеслав Липинський (філософ, історик, дипломат; 1882 -1931).

Державу Українську може здійснити наша любов до неї, а не зненависть до її ворогів.

Світогляд, опертий на неправдах про минуле життя, мусить завжди вести своїх визнавців до помилок і катастроф в житті сучаснім.

Нації, де переважають» нейтральні»... неминуче засуджені на смерть і рабство.

Люди звичайно хочуть того, що їм подобається, подобається ж звичайно те, що вимагає найменшої праці.

Кожне національне відродження починається з відродження еліти.

Григорій Тютюнник (письменник; 1931 – 1980).

Сердяться слабкі душі, сильні – ненавидять або прощають.

Образа притаманна слабким.

Зустріч з величчю робить нас скромнішими.

Василь Симоненко (письменник; 1935 – 1963).

Немає нічого страшнішого за необмежену владу в руках обмеженої людини.

Якими б цитатами бездари не підпирали свою розумову стелю, вона, однак, занизька.

Щасливий той, хто хоче мало від життя: він ніколи не розчарується в ньому.

Павло Мовчан (письменник, громадський діяч; р.н. 1939).

Слово формує світ. Спотворене слово – спотворює його.

Естетика ніколи не могла замінити етику, а краса – віру.

Кордони мови ніколи не збігаються з географією.

Слово – свідок історії, свідок Часу.

Оксана Забужко (письменниця, літературознавець; р.н. 1960).

Нація, котра мислить про світ і себе в ньому категоріями позиченої мови, неминуче мислить несамотійно.

Коли винні всі, сама ідея вини – а отже, й суду, і навіть просто оцінки – втрачає сенс.

Володимир Яворівський (письменник, політичний діяч; р.н. 1942).

Я постарішав ще на одну істину.

Хрести на могилах – як знаки додавання між минулим і майбутнім.

Сама свобода нікому нічого не дає. Це лише стан душі людини, який дає можливість домогтися навіть неможливого.

(Українська афористика)

Російсько-український міні-словник найуживаніших виразів ділового мовлення

Агент по снабжению – агент з постачання
Административное взыскание – адміністративне стягнення
Административный нажим – адміністративний натиск
Акт гражданского состояния – акт громадського стану
Арендные отношения – орендні відносини
Без всякого снисхождения — без будь-якої поблажливості
(полегкості)
Без изменений – без змін
Безналичный расчет – безготівковий розрахунок
Без промедления – не гаючи часу
Без ущерба – без шкоди
Беспечно отнестись к работе – недбало поставитись до роботи
Бесплатно исправить – безкоштовно виправити
Бесполезный труд – марна праця
Больничный листок – лікарняний листок
Большие перемены к лучшему – великі зміни на краще
Бросать на произвол судьбы – кидати напризволяще
Бумажная волокита – паперова тяганина
Бухгалтерский учет – бухгалтерський облік
Бытовые условия – побутові умови
Быть в родстве – бути родичем
Быть на хорошем счету – мати добру репутацію
Ввиду вышеизложенного – зважаючи на викладене вище
Ввиду того, что – через те, що; з огляду на те, що
Вводит в заблуждение – вводити в оману
Вводит в убыток – призводити до втрат
В довершение ко всему – на додаток до всього
В доказательство – на доказ
В должности руководителя отдела – на посаді керівника відділу
Вечное хранение – довічне зберігання
В зависимости от оснований – залежно від підстав
В знак согласия – на знак згоди
Взыскать штраф – стягнути штраф
Взять на себя обязательство – взяти на себе зобов'язання
В каждом отдельном случае – у кожному окремому випадку
Влечь за собой – тягти за собою

В лице (кого) – в особі (кого)
В лучшем случае – у найкращому випадку
Вменять в обязанности – ставити в обов'язок
Вневедомственная охрана – позавідомча охорона
Вне всякого сомнения – поза всяким сумнівом
Внедрение в производство – впровадження у виробництво
Внештатное расписание – позаштатний розклад
Внештатная должность – позаштатна посада
В образцовом состоянии – у зразковому стані
Вовлекать в работу – залучати до роботи
Во вред – на шкоду
Возбуждать иск – порушувати (подавати) позов
Возложить обязанности – покласти обов'язки
Возмещать убытки – відшкодовувати збитки
Восстановить в должности – поновити на посаді
В порядке, принятом общим собранием – у порядку, ухваленому загальними зборами
В пределах своих полномочий – у межах своїх повноважень
Временно отстраненный – тимчасово усунений
Временно исполнять обязанности – тимчасово виконувати обов'язки
Врозницу – вроздріб
В связи с создавшимся положением – у зв'язку зі становищем, що склалося
Всеобщая перепись – загальний перепис
В скором времени – незабаром
В случае досрочного выбытия – при достроковому вибутті
В случае необходимости – у разі потреби
В связи с изложенным – у зв'язку з викладеним
В случае вашего согласия – у разі вашої згоди
В случае необходимости – у разі потреби, за необхідності
В соответствии (с чем) – відповідно (до чого)
В состав – до складу
Встречное притязание – зустрічна претензія
Вступительный взнос – вступний внесок
В течение всего года – протягом цілого року
Вход по пропускам – вхід за перепустками
В худшем случае – у найгіршому разі
В целях предотвращения – з метою запобігання
Выдано для представления в... – видано для подання до...

Выписка из протокола – витяг з протоколу
Выплата ссуды – сплата позики
Гражданское состояние – громадянський стан
Двойное гражданство – подвійне громадянство
Двусторонние переговоры – двосторонні переговори
Действие закона – чинність закону
Действующее законодательство – чинне законодавство
Действовать на основании – діяти на підставі
Действовать по собственному усмотрению – діяти на власний розсуд
Денежное обращение – грошовий обіг
Денежный перевод – грошовий переказ
День ото дня – з кожним днем
Держаться в стороне – триматись осторонь
Дисциплинарное взыскание – дисциплінарне стягнення
Для предоставления – для надання
Для приличия – заради пристойності
Для этого нет никаких оснований – для цього немає жодних підстав
Добросовестное отношение к делу – сумлінне ставлення до справи
Добрый по характеру – добрий за вдачею
Довести до всеобщего сведения – довести до загального відома
Договор теряет силу – договір втрачає силу
Договорная возмездная основа – договірна відплатна основа
Докладная записка – доповідна записка
Долгосрочный контракт – довгостроковий контракт
Долевая собственность – пайова власність
Должен соответствовать – повинен відповідати
До начала действия нового закона – поки новий закон не набув чинності
Дополнительное соглашение – додаткова угода
До потери сознания – до нестями
До сих пор – до цього часу
Достигать цели – досягати мети
Достичь согласия – дійти згоди
Единовременное пособие – одноразова допомога
Единообразные формы учёта – однакові форми обліку
Если право не предусмотрено – якщо право не передбачене
Жилищное строительство – житлове будівництво
Заверение подписи – засвідчення підпису
Завещательное распоряжение – заповідальне розпорядження

Заводовладелец – власник заводу
За время, что прошло с... – за час, що минув з...
Загруженность оборудования – завантаженість устаткування
Заинтересованная сторона – зацікавлена сторона
За исключением вопросов – за винятком питань
Заключать договор – укладати договір
Заключение контракта – укладання контракту
Законодательная инициатива – законодавча ініціатива
Законодательство о труде – законодавство про працю
Закон о занятости населения – Закон про зайнятість населення
Замедляют темпы развития – уповільнювати темпи розвитку
Замещать вакансию – заміщати вакансію
За наличные деньги – готівкою
Занимаемая должность – обіймана посада
Заниматься в вузе – навчатися у вузі
За неимением – через відсутність чогось
За отсутствием сведений – через брак відомостей
Зарегистрировать брак – зареєструвати шлюб
Заручиться поддержкой, согласием – заручитись підтримкою, згодою
Заслуживать доверие – заслуговувати на довіру
Заслуживать снисхождения – заслуговувати полегкості
Застрахованное имущество – застраховане майно
Заступать на дежурство – заступати на чергування
Затрагивать чьи-либо интересы – зачіпати чий-небудь інтереси
Заявление об отпуске – заява про відпустку
Здравый смысл – здоровий глузд
Злоупотреблять служебным положением – зловживати службовим становищем
Знаки различия – знаки розрізнення
Идти на убыль – спадати
Избавиться от опасности – уникнути небезпеки
Издержки обращения – витрати обігу
Издержки производства – витрати виробництва
Из-за неосторожности – через необережність
Излагать мысль – викладати думку
Изменения в законе – зміни в законі
Из расчета – з розрахунку
Из уважения к Вам – з поваги до Вас
Изъятие из обращения – вилучення з обігу

Иметь в виду – мати на увазі
Иметь преимущественное право – мати переважне право
Имеются все предпосылки для этого – є всі передумови для цього
Имущественный сертификат – майновий сертифікат
Индекс розничных цен – індекс роздрібних цін
Инструктивное письмо – інструктивний лист
Иск с требованием – позов із вимогою
Исключительное право – виняткове право
Испытательный срок – випробувальний термін
Исследовательская работа – дослідна робота
Источник доходов – джерело прибутків
Исходящий номер – вихідний номер
Исчисленная плата – обчислена плата
Каждый в отдельности – кожен зокрема
Как указывалось выше – як зазначалося вище
Кассационная жалоба – касаційна скарга
Квалификационная комиссия – кваліфікаційна комісія
К вашему сведению – до вашого відома
К вашим услугам – до ваших послуг
Клеймить позором – ганьбити
К началу недели – на початок тижня
Количественный рост – кількісне зростання
Командировочное удостоверение – посвідчення про відрядження
Комиссия по составлению резолюции – комісія для складання резолюції
----- содействия – сприяння
----- по вопросам труда и быта – з питань праці й побуту
----- по делам молодёжи – у справах молоді
----- по назначению пенсий – з питань призначення пенсій
----- по охране труда – з охорони праці
----- по трудовым спорам – з питань трудових суперечок
Коммунально-бытовые условия – комунально-побутові умови
Конкурентноспособное предприятие – конкурентоспроможне підприємство
Коллегия считает – колегія вважає
Коренной пересмотр – докорінний перегляд
Косвенные налоги – непрямі податки
Косвенный результат – побічний результат
Круг вопросов – коло питань

— — — — нахождения — місцеперебування
 — — — — пребывания — місцеперебування
 — — — — рождения — місце народження
 Мирозрение — світогляд
 Многоуважаемый — вельмишановний
 Мотивированный отказ — умотивована відмова
 Мы в расчете — ми розраховалися
 Наверстывать упущенное — надолужувати згаяне
 Наводить справки — довідуватись
 На время отсутствия — за відсутності
 На всякий случай — про всяк випадок
 Надбавка к тарифным ставкам и должностным окладам — надбавка до тарифних ставок і посадових окладів
 Надзор за соблюдением охраны труда — нагляд за дотриманням охорони праці
 На должном уровне — на належному рівні
 Назвать по фамилии — назвати на прізвище
 Назначить к рассмотрению — призначити на розгляд
 Налаживание связей — налагодження зв'язків
 Наличие — наявність; (присутствие) присутність
 Налог единый — податок єдиний
 — — — — имущественный — податок майновий
 — — — — косвенный — податок непрямий
 — — — — личный — податок особистий
 — — — — местный — податок місцевий
 — — — — на прибыль — податок на прибуток
 — — — — подоходный — податок прибутковий
 — — — — прогрессивный — податок прогресивний
 — — — — пропорциональный — податок пропорційний
 — — — — прямой — податок прямий
 — — — — целевой — податок цільовий
 Налоговые льготы — податкові пільги
 Налогоплательщик — платник податків
 Наложение ареста — накладання арешту
 — — — — — — — — — — взыскания — накладання стягнення
 — — — — — — — — — — запрета — накладання заборони
 — — — — — — — — — — наказания — накладання покарання
 - — — — — — — — — — — штрафа — накладання штрафу
 Наложённый платеж — післяплата

Намереваться – мати намір
На обратном пути – на зворотному шляху
На общественных началах – на громадських засадах
На определенный срок – на певний термін
На повестке дня – на прорядку денному
Направленность действий – спрямованість дій
Направляют взыскание – спрямувати стягнення
На произвол судьбы – напризволяще
На протяжении пяти дней – упродовж п'яти днів
На прошлой неделе – минулого тижня
Нарицательная стоимость – номінальна вартість
Нарушение правил – порушення правил
Нарушения выявлены – порушення виявлено
На следующий день – наступного дня
Настоятельная потребность – нагальна потреба
Настоятельная просьба – настійне прохання
Научное обоснование – наукове обґрунтування
Начальное образование – початкова освіта
Начисления на зарплату – нарахування на зарплату
На удивление – на диво
На худой конец – у найгіршому разі
Не возьму в толк – не збагну, не втямлю
Невосполнимая потеря – непоправна втрата
Невосприимчивость – несприйнятливість
Невостребованный – незапитаний
Непригодный к употреблению – непридатний до вжитку
Недобросовестный – несумлінний
Не ко времени – не на часі
Не к спеху – не спішно
Необходимо учитывать – треба враховувати
Неоплачиваемые поступления – безоплатні надходження
Неопределённость – невизначеність
Неотложные меры – невідкладні заходи
Неотъемлемый – невід'ємний
Не по плечу – не під силу
Непосредственный – безпосередній
Неприбыльная деятельность – збиткова діяльність
Несомненно – безсумнівно, безперечно
Неуважительная причина – неповажна причина

Неуклонно – неухильно
 Нижеизложенный – викладений нижче
 Нуждаться – потребувати, мати потребу
 Обанкротившийся – збанкрутілий, збанкрутований
 Обвешивание покупателей – обважування покупців
 Обвинение беспочвенное – обвинувачення безпідставне
 ----- голословное – обвинувачення голослівне
 ----- государственное – обвинувачення державне
 ----- ложное – обвинувачення неправдиве
 ----- необоснованное – обвинувачення необґрунтоване
 ----- общественное – обвинувачення громадське
 ----- ошибочное – обвинувачення помилкове
 Обвинитель государственный – обвинувач державний
 ----- общественный – обвинувач громадський
 ----- частный – обвинувач приватний
 Обжаловать взыскание – оскаржити стягнення
 Облагать налогом – оподатковувати
 Обладать законной силой – мати законну силу
 ----- правоспособностью – правоздатністю
 Обмен валюты – обмін валюти;
 ----- жилой площади – житлової площі;
 ----- мнениями – думками;
 ----- опытом – досвідом
 Обменные операции – обмінні операції
 Обнаружить ошибку – виявити помилку
 Обнищание – зубожіння
 Обобщение опыта работы – узагальнення досвіду роботи
 Обобществление – усуспільнення
 Обоснованность выводов – обґрунтованість висновків
 Обособленность – відокремленість
 Обострённое внимание – загострена увага
 Обостренные отношения – загострені стосунки
 Обоюдность – обопільність; взаємність
 Обоюдное согласие – обопільна згода
 Образование государств – утворення держав
 Образование высшее – освіта вища
 ----- начальное – початкова
 ----- незаконченное – незакінчена

— — — — — профессионально–техническое — професійно–
технічна

Образованный человек — освічена людина

Образовательный уровень — освітній рівень

Обратный адрес — зворотна адреса

Обратно пропорциональный — обернено пропорційний

Обратное действие закона — зворотна дія закону

Обременять просьбами — обтяжувати проханнями

Обслуживающий персонал — обслуговуючий персонал

Обсуждать доклад — обговорювати доповідь

Обходной лист — обхідний лист

Общественная жизнь — громадське життя

Общественное положение — суспільне становище

Объединять усилия — об'єднувати зусилля

Объём товарооборота — обсяг товарообігу

Объявить благодарность — оголосити подяку

— — — — — выговор — догану

Объяснительная записка — пояснювальна записка

Обязанность руководителя — обов'язок керівника

Оглашение результатов голосования — оголошення результатів
голосування

Ограниченные средства — обмежені кошти

Одобрять предложение — схвалювати пропозицію

Озабоченный вид — стурбований (заклопотаний) вигляд

Оказание внимания — виявлення уваги

Оказать помощь — надати допомогу

Оказаться в затруднительном положении — опинитися в скрутному
становищі

Оклад должностной — оклад посадовый

— — — — — среднемесячный — середньомісячний

Опознавательный знак — розпізнавальний знак

Оправдательный приговор — виправдувальний вирок

Определять качество товара — визначати якість товару

Опытный руководитель — досвідчений керівний

Опытный участок — дослідна ділянка

Освободить с должности — звільнити з посади

Освободить от уплаты пошлины — звільняти від сплати мита

Оставляют заявление без ответа — залишати заяву без відповіді

Оставляют имущество наследникам — залишати майно спадкоємцям

Острая необходимость – крайня (гостра) потреба
Осуществлять намерение на практике – здійснювати намір на практиці
Ответное письмо – лист-відповідь
Ответные действия – дії у відповідь
Отвечать за порученное дело – відповідати за доручену справу
Отказывать в ходатайстве – відмовляти в клопотанні
Откровенное предложение – відверта пропозиція
Открывать заседание – відкривати засідання
Отменить правило – скасувати правило
Отпуск денежных средств – відпуск грошових коштів
Отпускная цена – відпускна ціна
Отраслевая программа – галузева програма
Отрезок времени – відрізок часу
Отрицательный поступок – негативний вчинок
Отрицать факты – заперечувати факти
Отселение жильцов – відселення мешканців
Отставать в развитии – відставати в розвитку
Отставка правительства – відставка уряду
Отстранение от должности – усунення з посади
Отстраниться от дел – відійти від справ
Отсутствие времени – брак часу
Отсутствовать на собрании – бути відсутнім на зборах
Оттиск печати – відбиток печатки
Отчётно-выборное собрание – звітно-виборні збори
Отчислить студента – відрахувати студента
Официальное лицо – офіційна особа
Оформление на работу оформлення на роботу
Охрана окружающей среды – охорона навколишнього середовища
Оценить по достоинству – належно оцінити
Ощутительные потери – відчутні втрати
Падение курса валюты – падіння курсу валюты
Падение температуры – спад температури
Парламентская неприкосновенность – парламентська недоторканість
Пенсионное обеспечение – пенсійне забезпечення
Пенсия пожизненная – пенсія довічна
– – – – – в связи с потерей кормильца – пенсія у зв'язку із втратою годувальника
– – – – – за выслугу лет – пенсія за вислугу років

— — — — — по возрасту – пенсія за віком
Первичная документация – початкова документація
Первоначальное накопление капитала – первісне нагромадження капіталу
Первоначальные сведения – початкові відомості
Перевод денег по почте – переказування грошей поштою
Переводной экзамен – перевідний екзамен
Переговоры на высшем уровне – переговори на вищому рівні
Перегрузка сети – перевантаження мережі
Перейти всякие границы – перейти всякі межі
Перерасход средств – перевитрата коштів
Перечисление денег на текущий счёт – перерахування грошей на поточний рахунок
Печать учреждения – печатка установи
Письменно известить – письмово повідомити
Платить неустойку – сплачувати недотримку (неустойку)
Платить по перечислению – платити за перерахуванням
Платежеспособность предприятия – платоспроможність підприємства
Платёжное извещение – платіжне повідомлення
Повестка дня – порядок денний
Повод для отказа – привід для відмови
По вопросам отчетности – з питань звітності
Погашать задолженность – сплачувати заборгованість
— — — — — заём – позику
— — — — — ссуду – позичку
Подлежать обжалованию – підлягати оскарженню
Подлог документов – підробка документів
Подчиняться решению суда – підкорятися рішенню суду
Пожизненное обязательство – довічне зобов'язання
Поимённое голосование – поіменне голосування
Показатель успеваемости – показник успішності
Покрыть расходы – покрити видатки
Полномочия по найму – повноваження із найму
Полномочный представитель – повноважний представник
Пользоваться поддержкой – користуватися підтримкою
Пользоваться успехом – мати успіх
Понедельный отчёт – потижневий звіт
По необходимости – за необхідності
Понести убытки – зазнати збитків

По обоюдному согласию – за обопільною згодою
Поощрение в связи с – заохочення у зв'язку з
По предварительным подсчётам – за попередніми підрахунками
По приглашению – на запрошення
Порядок расходования фонда оплаты труда – порядок видаткування фонду оплати праці
По семейным обстоятельствам – за сімейними обставинами
Посещаемость занятий – відвідуваність занять
По согласованию с – за погодженням з
Поставить на вид – зробити зауваження
Потребительские товары – споживчі товари
Потребляемые средства – споживчі кошти
Походотайствовать – поклопотати
Почасовая оплата – погодинна оплата
Почитатель таланта – шанувальник таланту
Превзойти все предположения – перевершити всі припущення
Превышать полномочия – перевищувати повноваження
Предварительная договоренность – попередня домовленість
Предвзятое отношение – упереджене ставлення
Предоставление кредитов – надання кредитів
Предприятие бытового обслуживания – заклад побутового обслуговування
Представить справку – подати довідку
Предъявитель иска – пред'явник позову
Предыдущий оратор – попередній оратор
Пренебрегать правилами безопасности – нехтувати правилами безпеки
Прибегать к крайним мерам – вдаватися до крайніх заходів
Привлекать к ответственности – притягати до відповідальності
Привлекать к работе – залучати до роботи
Приговор окончательный и обжалованию не подлежит – вирок остаточний і оскарженню не підлягає
Придерживаться правил – дотримуватися правил
Приемлемая цена – прийнятна ціна
Признать автором – визнати автором
Признать договор недействительным – визнати договір недійсним
Прилагать документы к делу – додавати документи до справи
Приложение к договору – додаток до договору

Применять меры воздействия – застосовувати заходи впливу
Примерный план – приблизний план
При наличии средств – за наявності коштів
Принимать дела по акту – приймати справи за актом
----- дело к производству – приймати справу до провадження
----- за основу – брати за основу
----- к сведению – брати до відома
Принимая во внимание – беручи до уваги
Принять к руководству – взяти до виконання
По принуждению – з примусу
Приобретать опыт – набувати досвіду
Приобщить документы к делу – долучити документи до справи
При подведении итогов – при підбитті підсумків
Приступить к обсуждению – розпочати обговорення
Присутствовать – бути присутнім
При уходе с должности – при залишенні посади
Причинять вред – заподіювати шкоду
----- убытки – завдавати збитків
Причитающаяся сумма – належна сума
Проводить приказом – проводити наказом
----- в жизнь – запроваджувати в життя
Продвигать по службе – просувати по службі
Продолжение следует – далі буде
Продолжительность работы на предприятии – тривалість роботи на виробництві
Проект приказа согласован – проект наказу погоджено
Произвести описание имущества – зробити опис майна
Производит следствие – провадити слідство
Произвольная программа – довільна програма
Противоречить законодательству – суперечити законодавству
Путем сотрудничества – шляхом співробітництва
Разбирательство дела – розгляд справи
Разглаголывают тайну – розголошувати таємницю
Раздел имущества – поділ майна
----- наследства – спадщини
Раздражение кожи – подразнення шкіри
Разногласие по основным вопросам – розбіжність з основних питань
Разнообразие тем – різноманітність тем
Разоблачают – викривати

Разрешать разногласия – розв’язувати суперечності
Расписка в олучении денег – розписка про одержання грошей
Распорядитель счёта – розпорядник рахунку
Распределение обязанностей – розподіл обов’язків
Расторгать сделку – розривати угоду
Расходный ордер – видатковий ордер
Расчётный счёт в банке – розрахунковий рахунок у банку
Регистрационный список – реєстраційний список
Руководство к действию – керівництво до дії
Руководящий состав – керівний склад
Самоуправление – самоврядування
Сберегательная книжка – ощадна книжка
Сведение счетов – зведення рахунків
Сверх оплаты – понад оплату
Сверхъестественное явление – надприродне явище
Свидетельство о браке – свідоцтво про одруження
Сводная таблица – зведена таблиця
Сделать отдолжение – зробити послугу
Серьезные недочеты – серйозні недоліки
Скорее всего – швидше за все
Скреплять печатью – скріплювати підписом
Слагать свои полномочия – складати свої повноваження
Слагать с себя ответственность – складати з себе відповідальність
Следующим образом – таким чином
Смещать с должности – знімати з посади
Смысл жизни – сенс життя
С наступлением условия – з настанням умови
Соблюдать инструкцию – дотримуватись інструкції
Собрание законов и распоряжений – збірник законів і розпоряджень
Совершать денежные операции – провадити грошові операції
Совещательный голос – дорадчий голос
Согласно приказу – згідно з наказом
Согласующая организация – узгоджувальна організація
Содержание постановления – зміст постанови
Содержание имущества – утримання майна
Соответствовать требованиям – відповідати вимогам
Сопоставлять факты – порівнювати факти
Сопроводительный документ – супровідний документ
Сопротивляться – чинити опір

Со следующими изменениями – з такими змінами
Сосредоточить внимание – зосередити увагу
Составлять смету – складати кошторис
Состоятельность доводов – переконливість доказів
Соучаствовать – бути співучасником
Список прилагается – список додається
Списывать по акту – списувати за актом
Способствовать работе – сприяти роботі
Справка с места работы – довідка з місця роботи
Спрос превышает предложение – попит перевищує пропозицію
Спустя некоторое время – через деякий час
Средства, нацеленные на... – кошти, спрямовані на...
Срок действия – термін дії
Срочный вызов – терміновий виклик
С согласия – за згодою
Ссуда под залог – позичка під заставу
Становиться действующим с даты начала действия – набирати чинності з дати початку дії
Старательный работник – старанний робітник
Стечение обстоятельств – збіг обставин
Строгий выговор – сувора догана
Судебное разбирательство – судовий розгляд
С указанием номера – із зазначенням номера
С учетом прибыли – з урахуванням прибутку
Существенное замечание – суттєве зауваження
С ходатайством – з клопотанням
С целью предотвратить – з метою запобігти
Счётная комиссия – лічильна комісія
Считаю своим долгом сообщить – вважаю своїм обов'язком повідомити
Считать целесообразным – вважати доцільним
Считаться с мнением – рахуватися з думкою
Тайна вклада – таємниця вкладу
– – – – переписки – таємниця листування
Таможенная пошлина – мито
Текущее кадров – плінність кадрів
Текущий счёт – поточний рахунок
Теневая экономика – тіньова економіка
Терять трудоспособность – втрачати працездатність
Только при наличии – лише за наявності

Трудоустройство стажера – працевлаштування стажиста
Тщательный уход – ретельний догляд
Убедительный довод – переконливий доказ
Уважительное отношение – шанобливе ставлення
Уважительная причина – поважна причина
Увольнять по собственному желанию – звільняти за власним бажанням
Удовлетворение иска – задоволення позову
Удостоверять подпись – засвідчувати підпис
Указания на выполнение – вказівки щодо виконання
Указывать обратный адрес – зазначати зворотну адресу
Уклоняться от ответственности – ухилятися від відповідальності
Укрывать прибыль – приховувати прибутки
Улучшать условия – поліпшувати умови
Уменьшать расходы – зменшувати витрати
Уместная шутка – доречний жарт
Уплата долга по частям – сплата боргу частинами
Управленческий персонал – управлінський персонал
Управляющий отделением – керуючий відділенням
Упразднение закона – скасування закону
----- учреждения – ліквідація установи
Усовершенствование производства – удосконалення виробництва
Уставной фонд – статутний фонд
Устраивать на работу – влаштовувати на роботу
Устранение недостатков – усунення недоліків
Утеря документа – втрата документа
Участвовать – брати участь
Участковый врач – дільничний лікар
Учёт интересов сторон – врахування інтересів сторін
Учет кадров – облік кадрів
Учредительное собрание – установчі збори
Учредить акционерное общество – заснувати акціонерне товариство
Финансирование за счёт собственных средств – фінансування за рахунок власних коштів
Формирование отдела – формування відділу
 Хищение товаров в особо крупных размерах – розкрадання товарів в особливо великих розмірах
Хожение денежных средств – обіг коштів
Ходатайство о помиловании – клопотання про помилування
Хозяйственные расходы – господарські витрати

Хранилище документов – сховище документів
Целенаправленная помощь – цілеспрямована допомога
Целесообразность работы – доцільність роботи
Ценз образовательный – ценз освітній
Частная собственность – приватна власність
Частное определение – окрема ухвала
Чересчур много – занадто багато
Численность населения – кількість населення
Черезвычайное положение – надзвичайний стан
Экземпляры направлены – примірники направлено
Экономить деньги – заощаджувати кошти
Экстренная необходимость – нагальна потреба
Электросеть – електромережа
Энергоснабжение – енергопостачання
Это мое личное дело – це моя особиста справа
Юридическое лицо – юридична особа
Является неотъемлемой частью – є невід'ємною частиною
Являются на собрание – з'являтися на збори
Ядовитое вещество – отруйна речовина
Язык документирования – мова документування

Додаток 1.

Мовні сім'ї з кількістю мовців понад мільйон

(джерело інформації: http://uk.wikipedia.org/wiki/Список_мовних_сімей)

№	Мовна сім'я	Всього мов	Живих мов	Мільйон мовців	Територія поширення
1	Індоєвропейська	280	220	2675	Європа, Південно-Західна та Південна Азія; нині по всьому світу
2	Китайсько-тибетська	343	335	1288	Китай, Гімалаї, Південно-Східна Азія
3	Нігеро-кордофанська	1386	1364	354	Західна, Центральна та Південна Африка
4	Афразійська	354	311	347	Північна Африка, Близький Схід
5	Австронезійська	1144	1119	296	Філіпіни, Індонезія, Мадагаскар
6	Австроазійська	157	156	95	Північно-Східна Індія, Південно-Східна Азія
7	Дравідійська	27	27	220	Південна, Центральна та Північна Індія; Пакистан
8	Тюркська	41	37	160	Західна та Центральна Азія, Східна Європа, Північно-Східний Сибір
9	Японсько-рюкюська	4	4	126	Японія, Окінава
10	Тай-кадайська	69	68	83	Південний Китай, Південно-Східна Азія
11	Корейська	1	1	78	Корея
12	Ніло-сахарська 1	96	188	34	Південня Сахара, Судан
13	Уральська	31	28	24	Південно-Східна Європа, Угорщина, Урал, Західний Сибір
14	Кечуа	39	38	10	Перу, Еквадор, Колумбія, Болівія, Аргентина
15	Монгольська	14	14	7,5	Монголія, Північний Китай; Бурятія, Калмикія
16	Картвельська	4	4	7	Грузія; Туреччина
17	Мяо-яо (Міао-Үао)	21	21	6,3	Південний Китай, Південно-Східна Азія
18	Тупійська	74	60	5,3	Парагвай, Болівія, Бразилія
19	Майя	33	31	4,2	Мексика, Гватемала, Беліз
20	Трансногвінейська	533	530	3,2	Нова Гвінея; Тимор, Алор, Пантар
21	Нахсько-дагестанська	29	29	3,0	Росія: Чечня, Інгушетія, Дагестан
22	Аймара	3	3	2,2	Болівія, Перу, Чилі, Аргентина
23	Ото-мангська	21	19	2,0	Мексика, Нікарагуа, Коста-Ріка
24	Юто-ацтекська	32	22	1,6	Захід США, Південно-Східна та Центральна Мексика
25	Абхазо-адигська	5	4	1,1	Грузія, Абхазія, Росія: Адигея, Кабардино-Балкарія

Додаток 2.

Групи індоєвропейських мов (сучасний стан)

(джерело інформації: http://uk.wikipedia.org/wiki/Індоєвропейські_мови)

№	Мовна група	Мови, які входять до групи
1.	Індійська	гінді та урду (2 різновиди єдиної літературної мови в Індії і Пакистані), бенгалі, панджабі, маратхі, гуджараті, орія, ассамі, синдхі, циганська та ін., а також ведійська і санскрит.
2.	Іранська	перська, таджицька, дарі (фарсі-кабулі), афганська (пушту), осетинська, ягнобська, курдська, белуджська, талиська, ряд памірських мов та ін.
3.	Слов'янська	3 підгрупи: <u>східна</u> (українська, російська, білоруська); <u>західна</u> (польська, чеська, словацька, верхньолужицька, нижньолужицька, мертва полабська); <u>південна</u> (болгарська, македонська, сербська, хорватська, словенська, мертва старослов'янська).
4.	Балтійська	литовська, латиська.
5.	Германська	англійська, німецька, нідерландська, фризська, люксембурзька, африкаанс, їдиш, шведська, данська, норвезька, ісландська, фарерська.
6.	Романська	французька, провансальська (окситанська), італійська, сардинська (сардська), іспанська, каталанська, португальська, румунська (мова румунів і молдован), аромунська, ретороманська.
7.	Кельтська	ірландська, гельська (шотландська), валлійська, бретонська.
8.	Грецька	грецька.
9.	Албанська	албанська.
10.	Вірменська	вірменська.

Додаток 3.

Основні теорії походження української мови

(джерело інформації: http://uk.wikipedia.org/wiki/Походження_української_мови)

Мовознавці	Загальна характеристика концепцій	Спільні погляди мовознавців	Відмінне у поглядах мовознавців
<p>Михайло Погодін (1800–1875),</p> <p>ОлексійСоболевський (1857–1929)</p>	<p>Російські політики та вчені-мовознавці XIX ст., які стверджували, що в Києві та на Київщині до монголо-татарської навали мешкали росіяни</p>	<p>До кінця XIV ст. в Києві мешкали росіяни</p> <p>Київський говір належить не до української мови, а до російської</p> <p>Українська мова розвинулася від російської, почала самостійне існування з XV ст.</p>	<p>–</p>
<p>Михайло Максимович (1804–1873),</p> <p>Павло Житецький (1837–1911),</p> <p>Олександр Потебня (1835–1891)</p>	<p>Учені-мовознавці XIX ст., що обґрунтували автохтонність української мови на всій території «Старої України», включаючи Київщину (тобто на півдні Русі)</p>	<p>Українська мова почала формуватися на території Південної Русі у X-XI ст.</p> <p>Стверджувалося, що українська мова розвинулася з наріччя, на одне з яких розпалася давньооруська (спільносхіднослов'янська) мова у X-XI ст.</p> <p>Стверджувалося, що у Південній Русі панував звуковий тип наріччя, характерний для Галичини</p>	<p>М. Максимович — час формування української мови — X-XI ст.</p> <p>О. Потебня — «руська мова» (давньооруська, спільносхіднослов'янська мова) розділилася на українську, білоруську та російську перед XI ст.</p>
<p>Федір Медведєв (1912–1977),</p> <p>Михайло Жовтобрюх (1905–1995),</p> <p>Федот Філін (1908–1982)</p>	<p>Радянські науковці, що розробили офіційну концепцію радянської історіографії щодо походження російської, української та білоруської мов (її основою стала концепція О. Шахматова)</p>	<p>XIV ст. — початок самостійної історії східнослов'янських народностей та їхніх мов</p>	<p>М. Жовтобрюх — в межах єдиної давньоруської мови з другої пол. XII-XIII ст. почали розвиватися діалектні риси нових східнослов'янських мов, що призвело до відмежування північно-східної діалектної зони (майбутня російська мова) від південно-західної (майбутні українська та білоруська мови)</p>
<p>Олексій Шахматов (1864–1920),</p> <p>Агатангел Кримський (1871–1942),</p>	<p>Учені-мовознавці, що обґрунтували виділення української мови зі спільноруської (або давньооруської, спільносхіднослов'янської).</p>	<p>Українська мова походить зі спільноруської (давньоруської, спільносхіднослов'янської) мови</p>	<p>А. Кримський — українська мова є «південно-руською» (тобто мовою Південної Русі), її утворення</p>

<p>Леонід Булаховський (1888–1961),</p> <p>Юрій Карпенко (1929–2009),</p> <p>Олекса Горбач (1918–1997)</p>	<p>З праслов'янської мови виділилася спільносхіднослов'янська і лише потім, на її основі утворилася українська мова</p>	<p>Існував період східнослов'янської єдності</p> <p>У період між X та XIV ст. відбувся розпад колишньої східнослов'янської єдності на діалекти та говірки</p>	<p>починається у XII ст.</p> <p>О. Шахматов — українська мова виникає після розпаду давньоруської мови у XIV ст., що було пов'язане з поділом Русі на окремі князівства</p> <p>Л. Булаховський — у IX-X ст. існував період «східнослов'янської єдності»</p> <p>А. Кримський — до IX ст. існувала «праруська єдність»</p> <p>О. Шахматов — існувала «спільноруська прामова»</p> <p>Ю. Карпенко — починає свою періодизацію історії розвитку української мови від праслов'янської мови (кінець 2 тис. до н. е.), виділяє період існування спільносхіднослов'янської мови від IV до X ст.</p> <p>О. Горбач — протосхіднослов'янська мовна спільнота існує від VI до XI ст., два основні діалекти української мови виникають і формуються у період від XI—XII до XV ст.</p>
<p>Юрій Шевельов (1908–2002),</p> <p>Григорій Півторак (нар. 1935 р.),</p> <p>Василь Німчук (нар. 1935 р.),</p> <p>Олександр Царук (1961–1999)</p>	<p>Учені-мовознавці, що обґрунтували теорію безпосереднього розвитку української мови від праслов'янської. Періоду спільносхіднослов'янської мовної єдності (спільної розмовної давньоруської мови) не існувало</p>	<p>Українська мова походить безпосередньо від праслов'янської</p> <p>Східно-слов'янські діалекти до XI ст., що згодом розвинулися в українську, білоруську та російську мови, містять певні спільні елементи</p> <p>Українська мова є окремою мовою у період з XI до XIII—XIV ст.</p> <p>Українська мова є окремою мовою у період з XIV—XV до XVIII ст.</p> <p>Різні дослідники</p>	<p>Ю. Шевельов — українська мова поступово починає виділятися з праслов'янської у VII ст., період з VII до XI ст. є періодом протоукраїнської мови</p> <p>Ю. Шевельов — період нової української мови розпочинається з останніх років XVIII ст., В. Німчук — в XVII ст.</p> <p>О. Царук — заперечує поділ слов'янських мов на східнослов'янські, західнослов'янські та</p>

		називають «новоукраїнським періодом» у розвитку мови кін. XIII ст. або поч. XIX ст.	південнослов'янські, згідно з його теорією українська мова більше наближена до польської та білоруської (належачи до «антської підгрупи»), ніж до російської (що належить до «словенської підгрупи»)
--	--	---	--

Додаток 4.

Етапи розвитку української мови та її основні риси.

Етапи розвитку (за Ю.Шевельовим)

1 етап	прото-українська мова (VII-XI ст.);
2 етап	староукраїнська (XI-XIV ст.);
3 етап	середньоукраїнська (кінець XIV - початку XVIII ст.);
4 етап	нова українська мова (кінець XVIII ст. до нашого часу)

Основні риси української мови

<i>На фонетичному рівні</i>	
1.	Поява на місці давніх звуків ы та і звука и високого піднесення переднього ряду, перед яким приголосні звуки завжди тверді, напр.: <i>тихий, низький, кислий</i> .
2.	Голосний е не пом'якшує попередніх приголосних звуків, напр.: <i>теплий, село, небо</i> .
3.	Поява голосного звука і на місці давнього звука ѣ (ять), напр.: <i>ліс, сіно, хліб</i> .
4.	Чергування о, е з і у новозакритихскладах, напр.: <i>дім – дому, піч – печі</i> .
5.	Шиплячі, губні та звук р в кінці слова завжди тверді, напр.: <i>плащ, голуб, повір</i> .
6.	Після шиплячих та й перед наступними споконвічно твердими приголосними звук е змінюється на о , напр.: <i>жонатий (жонатися), шостий (шести), копійок (копієчка)</i> .
7.	Приголосний л змінився на в у формах дієслів минулого часу чоловічого роду, напр.: <i>писав, читав, знав</i> .
<i>На морфологічному рівні</i>	

8.	Збереження окремого типу відмінювання (IV відміна) іменників середнього роду, напр.: <i>теля, курча, ім'я</i> .
9.	Збереження давніх закінчень -ою, -єю іменників (I відміна) у формі орудного відмінка однини, напр.: <i>рукою, петлею, душею</i> .
10.	Закінчення давального відмінка однини -ові, -еві (-єві) іменників чоловічого роду, напр.: <i>батькові, синові, лікарєві, Андрієві</i> .
11.	Повні стягнені форми якісних прикметників жіночого, середнього роду та множини, напр.: <i>добра, добре, добрі</i> .
12.	Збереження форм інфінітива на -ти дієслів, напр.: <i>писати, читати, брати</i> .
13.	Наявність складної форми майбутнього часу дієслів, напр.: <i>писатиму, читатиму, працюватиму</i> .
14.	Чергування приголосних г, к, х із з, ц, с у відмінкових формах іменників, напр.: <i>нога, рука, вуха - нозі, руці, вусі</i> тощо.

(джерело інформації: Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник.)

Додаток 5

Хронологія заборон української мови

1627 — наказ царя Михайла з подання Московського патріарха Філарета спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні "Учительного Євангелія" Кирила Ставровецького. Текст грамоти за Собрание Гос. Грамотъ, III, №77

1696 — ухвала польського сейму про запровадження польської мови в судах і установах Правобережної України.

1690 — засудження й анафема Собору РПЦ на "Кієвскія Новыя Книги" П. Могили, К. Ставровецького, С. Полоцького, Л. Барановича, А. Радзивиловського та інших.

1720 — указ царя Московії Петра I про заборону книгодрукування українською мовою і вилучення українських текстів з церковних книг.

1729 — наказ Петра II переписати з української мови на російську всі державні постанови і розпорядження.

1731 — вимога цариці Анни Іванівни вилучити книги старого українського друку, а «науки вводить на собственном российском языке». У таємній інструкції правителєві України князю О. Шаховському 1734 наказала всіляко перешкоджати українцям одружуватися з поляками та білорусами, «а побуждать их и искусным образом приводить в свойство с великоросами».

1763 — указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1769 — заборона Синоду РПЦ друкувати та використовувати український буквар.

1775 — зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.

1789 — розпорядження Едукаційної комісії польського сейму про закриття всіх українських шкіл.

1817 — запровадження польської мови в усіх народних школах Західної України.

1832 — реорганізація освіти на Правобережній Україні на загальноімперських засадах із переведенням на російську мову навчання.

1847 — розгром Кирило-Мефодієвського товариства й посилення жорстокого переслідування української мови та культури, заборона найкращих творів Шевченка, Куліша, Костомарова та інших.

1859 — міністерством віросповідань та наук Австро-Угорщини в Східній Галичині та Буковині здійснено спробу замінити українську кириличну азбуку латинською.

1862 — закриття безоплатних недільних українських шкіл для дорослих в підросійській Україні.

1863 — Валуєвський циркуляр про заборону давати цензурний дозвіл на друкування україномовної духовної і популярної освітньої літератури: «ніякої окремої малоросійської мови не було і бути не може».

1864 — прийняття Статуту про початкову школу, за яким навчання має проводитись лише російською мовою.

1869 — запровадження польської мови в якості офіційної мови освіти й адміністрації Східної Галичини.

1870 — роз'яснення міністра освіти Росії Д.Толстого про те, що «кінцевою метою освіти всіх інородців незаперечно повинно бути обрусіння».

1876 — Емський указ Олександра II про заборону друкування та ввозу з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також про заборону українських сценічних вистав і друкування українських текстів під нотами, тобто народних пісень. Повний текст Емського указу за журналом «Особого Совещания» Вперше оприлюднено у книжці Савченко Ф. Заборона українства 1876 р.

1881 — заборона викладання у народних школах та виголошення церковних проповідей українською мовою.

1884 — заборона Олександром III українських театральних вистав у всіх малоросійських губерніях.

1888 — указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення українськими іменами.

1892 — заборона перекладати книжки з російської мови на українську.

1895 — заборона Головного управління в справах друку видавати українські книжки для дітей.

1908 — чотирма роками після визнання Російською академією наук української мови мовою(!) Сенат оголошує україномовну культурну й освітню діяльність шкідливою для імперії.

1910 — закриття за наказом уряду Столипіна всіх українських культурних товариств, видавництв, заборона читання лекцій українською мовою, заборона створення будь-яких неросійських клубів.

1911 — постанова VII дворянського з'їзду в Москві про виключно російськомовну освіту й неприпустимість вживання інших мов у школах Росії.

1914 — заборона відзначати 100-літній ювілей Тараса Шевченка; указ Миколи II про скасування української преси.

1914, 1916 — кампанії русифікації на Західній Україні; заборона українського слова, освіти, церкви.

1922 — проголошення частиною керівництва ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У «теорії» боротьби в Україні двох культур — міської (російської) та селянської (української), в якій перемогти повинна перша.

1924 — закон Польської республіки про обмеження вживання української мови в адміністративних органах, суді, освіті на підвладних полякам українських землях.

1924 — закон Румунського королівства про зобов'язання всіх «румун», котрі «загубили материнську мову», давати освіту дітям лише в румунських школах.

1925 — остаточне закриття українського «таємного» університету у Львові.

1926 — лист Сталіна «Тов. Кагановичу та іншим членам ПБ ЦК КП(б)У» з санкцією на боротьбу проти «національного ухилу», початок переслідування діячів «українізації».

1933 — телеграма Сталіна про припинення «українізації».

1933 — скасування в Румунії міністерського розпорядження від 31 грудня 1929 р., котрим дозволялися кілька годин української мови на тиждень у школах з більшістю учнів-українців.

1934 — спеціальне розпорядження міністерства виховання Румунії про звільнення з роботи «за вороже ставлення до держави і румунського народу» всіх українських вчителів, які вимагали повернення до школи української мови.

1938 — постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про обов'язкове вивчення російської мови в школах національних республік і областей», відповідна постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У.

1947 — операція «Вісла»; розселення частини українців з етнічних українських земель «урозсип» між поляками у Західній Польщі для прискорення їхньої полонізації.

1958 — закріплення у ст. 20 Основ Законодавства СРСР і союзних республік про народну освіту положення про вільний вибір мови навчання; вивчення усіх мов, крім російської, за бажанням батьків учнів.

1960—1980 — масове закриття українських шкіл у Польщі та Румунії.
1970 — наказ про захист дисертацій тільки російською мовою.
1972 — заборона партійними органами відзначати ювілей музею І.Котляревського в Полтаві.
1973 — заборона відзначати ювілей твору І. Котляревського «Енеїда».
1972 — постанова ЦК КПРС «Про підготовку до 50-річчя створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік», де вперше проголошується створення «нової історичної спільноти — радянського народу», офіційний курс на денаціоналізацію.
1978 — постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого вдосконалення вивчення і викладення російської мови в союзних республіках» («Брежнєвський циркуляр»)
1983 — постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про додаткові заходи з поліпшення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік» («Андроповський указ»), яким зокрема введено виплату 16% надбавки до платні вчителям російської мови й літератури; директива колегії Міносвіти УРСР «Про додаткові заходи по удосконаленню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах, педагогічних навчальних закладах, дошкільних і позашкільних установах республіки», спрямована на посилення зросійщення.
1984 — постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про дальше вдосконалення загальної середньої освіти молоді і поліпшення умов роботи загальноосвітньої школи».
1984 — початок в УРСР виплат підвищеної на 15% зарплатні вчителям російської мови порівняно з вчителями мови української.
1984 — наказ Міністерства культури СРСР про переведення діловодства в усіх музеях Радянського Союзу на російську мову.
1989 — постанова ЦК КПРС про «законодавче закріплення російської мови як загальнодержавної».
1990 — прийняття Верховною Радою СРСР Закону про мови народів СРСР, де російській мові надавався статус офіційної.
(джерело інформації: http://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_заборон_української_мови)

Додаток 6.

Цікаві факти про українську мову

- ✓ Перший друкований буквар, виданий українським автором, мав назву «Наука до читання й розуміння слов'янського письма». Він вийшов іу світ у Вільні в 1596 р. стараннями Лаврентія Зизанія. До книжки було додано словник, який містив 1061 слово.
- ✓ Першим букварем, виданим в Україні, був «Буквар» («Азбука»), надрукований у 1574 р. у Львові першодрукарем Іваном Федоровим. Книжка складалася з абетки, складів, зразків відмінювання і короткої читанки. До нас дійшов лише один примірник, який знайдено в Римі 1927 р. Зберігається в бібліотеці Гарвардського університету (США). Факсимільне видання було здійснено в Києві 1964 та 1974 рр.
- ✓ Перший український словник, «Лексис з тлумаченням слов'янських слів на просту мову», складений після 1581 р. невідомим автором, лишився в рукописі. Він містив 896 слів. Автор підшив його до «Острозької Біблії», яка вийшла 1581 р., і в такому вигляді словник дійшов до нашого часу.
- ✓ Найдавнішими українськими поетесами, імена яких відомі, й про яких збереглися документальні свідчення, є інокія Анисія Парфенівна і Анна Люболичівна; жили вони, очевидно, в кінці XVI – на початку XVIII ст. і залишили акровірші, де вписано їхні імена.
- ✓ Найстарішою українською піснею, запис якої зберігся до наших днів, вважається пісня «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?»
- ✓ Найдавніша згадка про українську мову датується 858 роком, а вперше українська мова було прирівняна до рівня літературної мови в кінці XVIII століття після виходу в 1798 році першого видання “Енеїди”, автором якої є Іван Котляревський. Саме його і вважають засновником нової української літературної мови.
- ✓ Найбільш вживаною літерою в українському алфавіті є літера “п”. Також на цю літеру починається найбільша кількість слів. Тоді ж як найрідше вживаною літерою українського алфавіту є “ф”. В українській мові слова, які починається з цієї літери, в більшості випадків запозичені з інших мов.

- ✓ Найбільшу кількість разів перекладений літературний твір – «Заповіт» Т.Г.Шевченка: 147 мовами народів світу.
- ✓ Найпершим вищим навчальним закладом в Україні була Острозька колегія, заснована в 1576 р. у місті Острог князем Костянтином Острозьким. Другий вищий навчальний заклад – Києво-Могилянська академія, заснована у 1623 р. шляхом об'єднання Київської братської і Лаврської шкіл. Це були на той час єдині вищі школи у східнослов'янському світі.
- ✓ Найдавнішим і єдиним давньоруським медичним довідником, що зберігся до наших часів, є лікарський трактат-порадник «Мазі» – узагальнена праця про лікування травами, який склала Євпраксія Мстиславна, онука Володимира Мономаха, у X ст.
- ✓ Найдовше слово в українській мові. 31 літеру містить слово «рентгеноелектрокардіографічного».
- ✓ Найчастіше серед іменників вживається слово «рука», серед дієслів — «бути», прикметників — «великий», займенників — «він». Останні місця в таблиці частотності займають слова «мутація», «баклажка», «радист», «білочка».
- ✓ Найдовша аббревіатура в українській мові - ЦНДІТЕДМП, яка розшифровується як Центральний науково-дослідний інститут інформації і техніко-економічних досліджень з матеріально-технічного постачання. Вона складається з дев'ять літер.
- ✓ Згідно з «Коротким словником синонімів української мови», у якому розроблено 4279 синонімічних рядів, найбільшу кількість синонімів має слово «бити» — 45.
- ✓ Найбільшу кількість значень має аббревіатура ПК. Це палац культури, паровий кран, передній край, перфокарта, Петербурзький комітет, Петроградський, комітет, підбирач-копнувач, пістолет-кулемет, Пітерський комітет, предметний каталог, Повітряний кодекс, пожежний кран, польовий караул, постійний комітет, променевий кінескоп, проміжний конденсатор, прохідницький комбайн, прядильно-крутильна (машина), парсек та інші.
- ✓ Українська мова є однією з найпоширеніших мов в світі і за кількістю носіїв займає 26-те місце. Також вона є другою за поширеністю серед мов слов'янського походження після російської мови.

- ✓ Найповнішим словником рідної мови є «Словник української мови» в одинадцяти томах, створений в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні АН України і виданий у 1970-1980 рр.
- ✓ Семибуквених паліндромів в українській мові відомо усього два: «ротатор» і «тартрат» (сіль винної кислоти). До найдовших фраз-паліндромів належить «Я несу гусеня», «Аргентина манить негра».

(джерело інформації: http://cbslibrary5.blogspot.com/2013/11/blog-post_8.html)

Додаток 7

Національна специфіка термінологічної лексики (порівняльна таблиця деяких математичних термінів)

українська	англійська	латинська	польська	болгарська	білоруська	російська
додавання	addition	additio	dodawanie	събирането	складанне	сложение
сума	sum	summa	suma	сума	сума	сумма
віднімання	subtraction	subtractio	odejmowanie	изваждане	адыманьне	вычитание
зменшуване	minuend	minuendus	odjemna	умяляемо	зьменшыва памяншаеме	уменьшаемое
від'ємник	subtrahend	subtrahendus	odjemnik	умалител	адымнік (аднімаеме)	вычитаемое
різниця	difference	differentia	różnica	разлика	рознасць	разность
множення	multiplication	multiplicatio	mnożenie	умножение	памнажэнне (множанне)	умножение
1 множник	multiplicand	factor	mnożna	множител	множыв	множимое
2 множник	multiplier	factor	mnożnik	множител	множнік	множитель
добуток	product	productum	iloczyn	произведение	здабытак	произведение
ділення	division	divisio	dzielenie	деление	дзяленне	деление
ділене	dividend	dividendum	dzielną	делимо	дзеліва	делимое
дільний	divisor	divisor	dzielnikiem	делител	дзельнік	делитель
частка	quotient	quotus	ilorazem	частно	дзель	частное
дріб	fraction	fractio	ułamek	дроб	дроб	дробь
чисельник	numerator	numerator	licznik	числитель	лічнік	числитель
знаменник	denominator	denominator	mianownik	знаменател	назоўнік	знаменатель
квадрат	square	quadrum	kwadrat	квдратът	квадрат	квадрат
коло	circle	circulus	Okrąg	окръжност	акружнасьць	окружность
трикутник	triangle	triangulum	Trójkąt	триъгълникът	трохвугольнік	треугольник
ромб	rhombus	diamond	Romb	ромбът	ромб	ромб
конус	cone		Stożek	конус	конус	конус
куб	cube	cubus	sześcian	куб	куб	куб
кут	angle	angulus	Kąt	ъгъл	вугал	угол

Додаток 8.

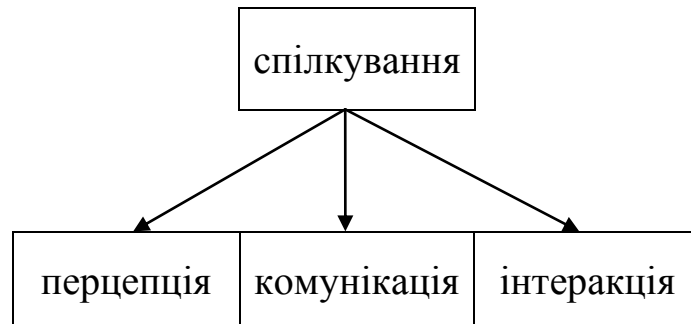
Основні закони спілкування (за Й. Стерніним)

1	Закон дзеркального розвитку спілкування
2.	Закон залежності ефективності спілкування від комунікативних зусиль
3.	Закон прогресивного зростання нетерпіння слухачів
4.	Закон зниження рівня інтелекту аудиторії зі збільшенням її чисельності
5.	Закон комунікативного самозбереження
6.	Закон ритму спілкування
7.	Закон мовленнєвого самовпливу
8.	Закон довіри до зрозумілих висловлювань
9.	Закон притягування критики
10.	Закон самовиникнення інформації
11.	Закон модифікації нестандартної комунікативної поведінки учасників спілкування
12.	Закон прискореного поширення негативної інформації
13.	Закон спотворення інформації
14.	Закон емоційної афіліації
15.	Закон мовленнєвого посилення емоцій
16.	Закон мовленнєвого поглинання емоцій
17.	Закон емоційного пригнічування логіки

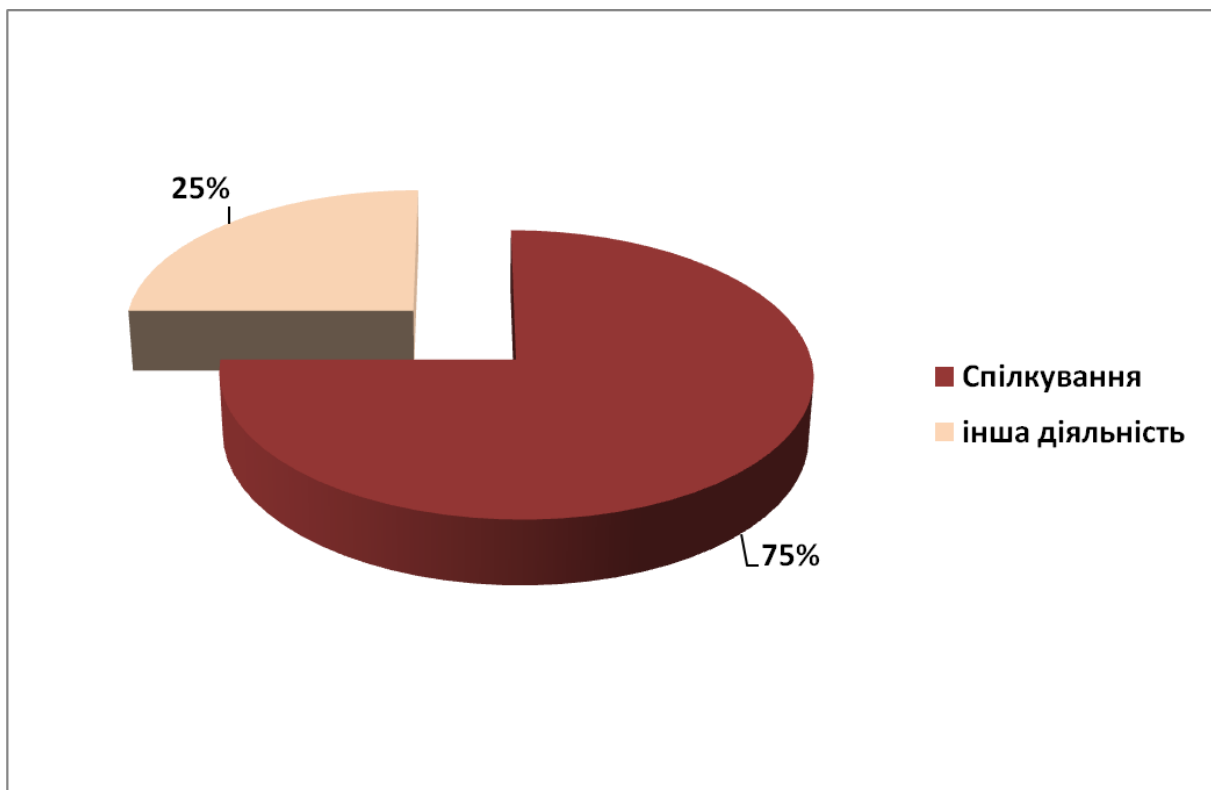
Додаток 9.

Основні характеристики і показники спілкування

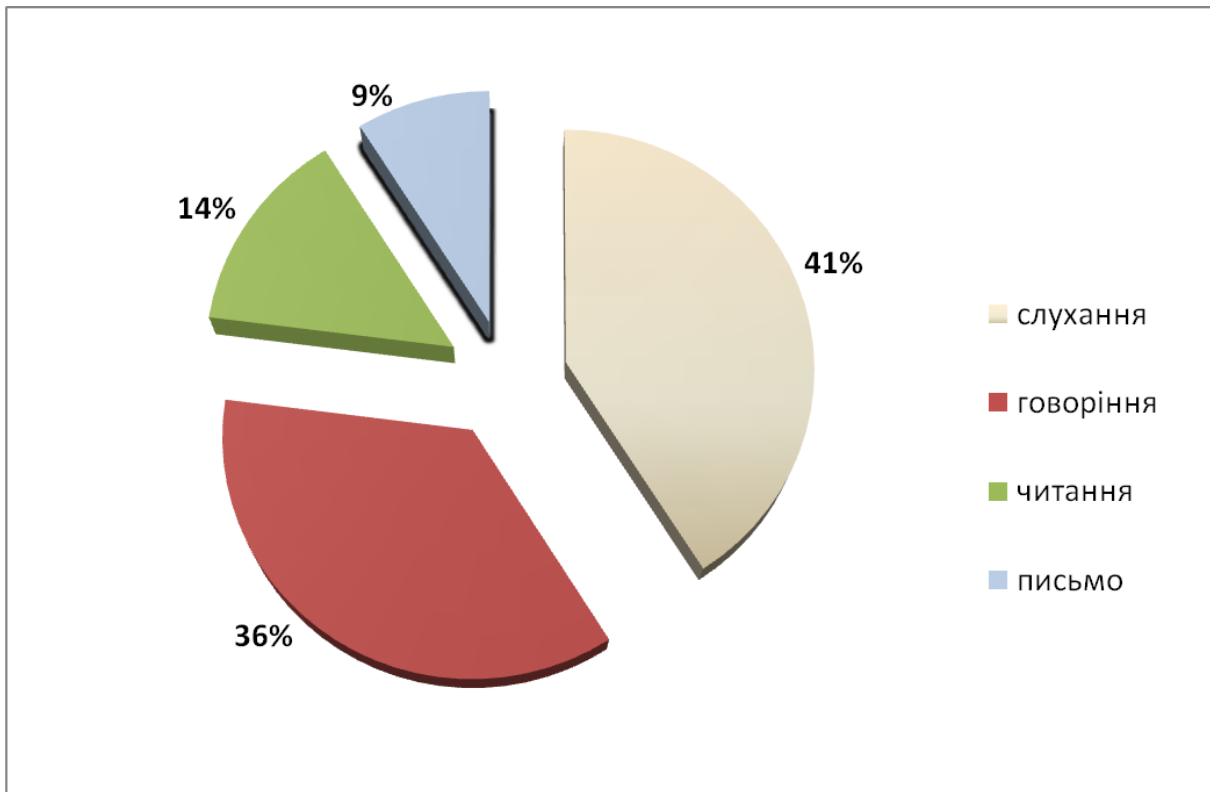
Структура спілкування

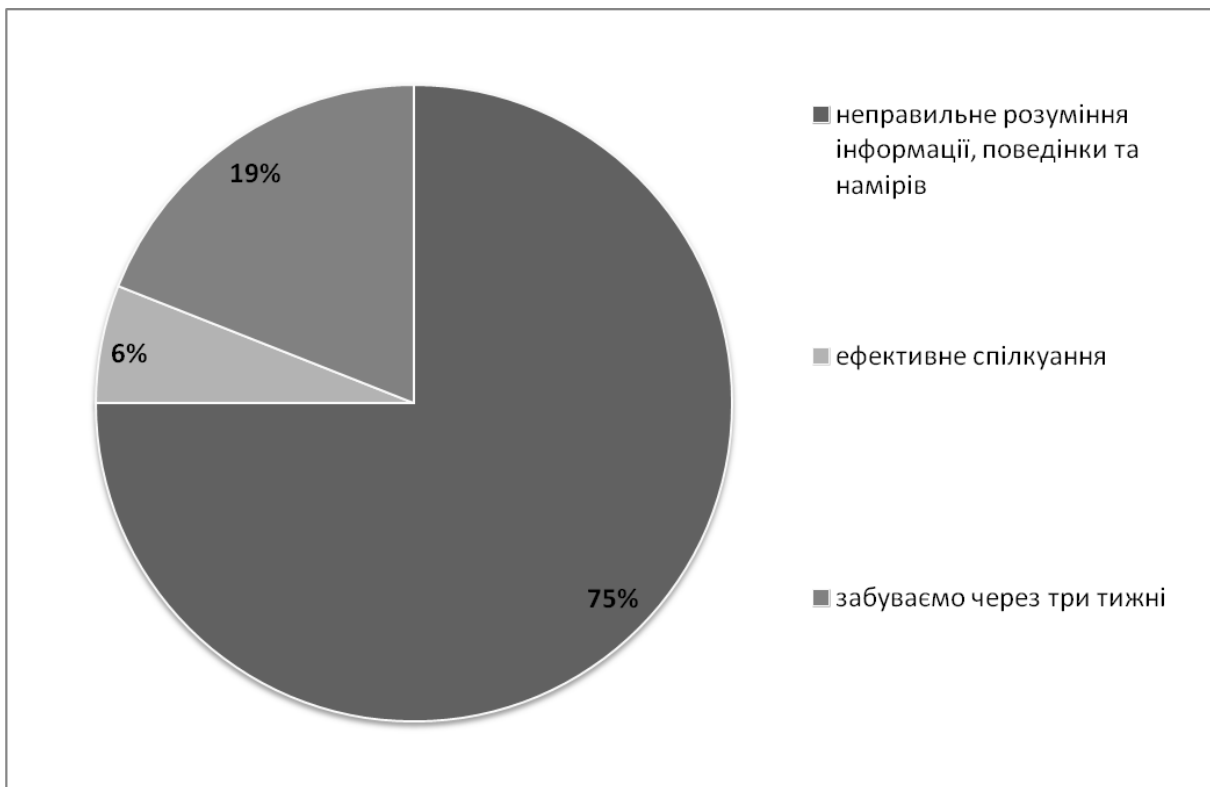
Протягом активної доби людина використовує час так.

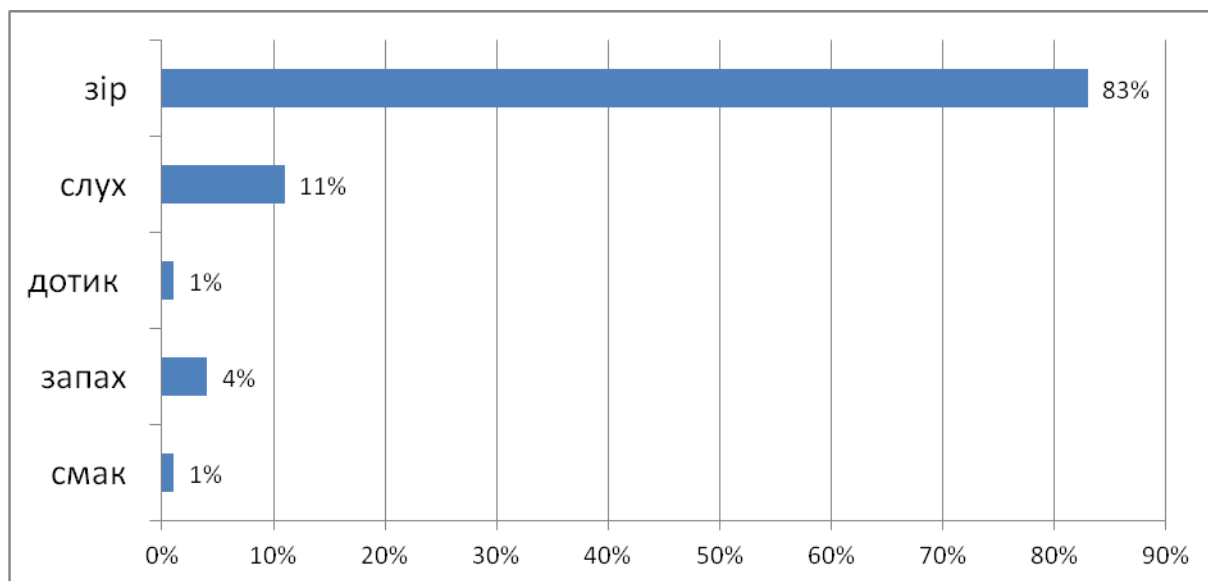
Види діяльності людини при спілкуванні

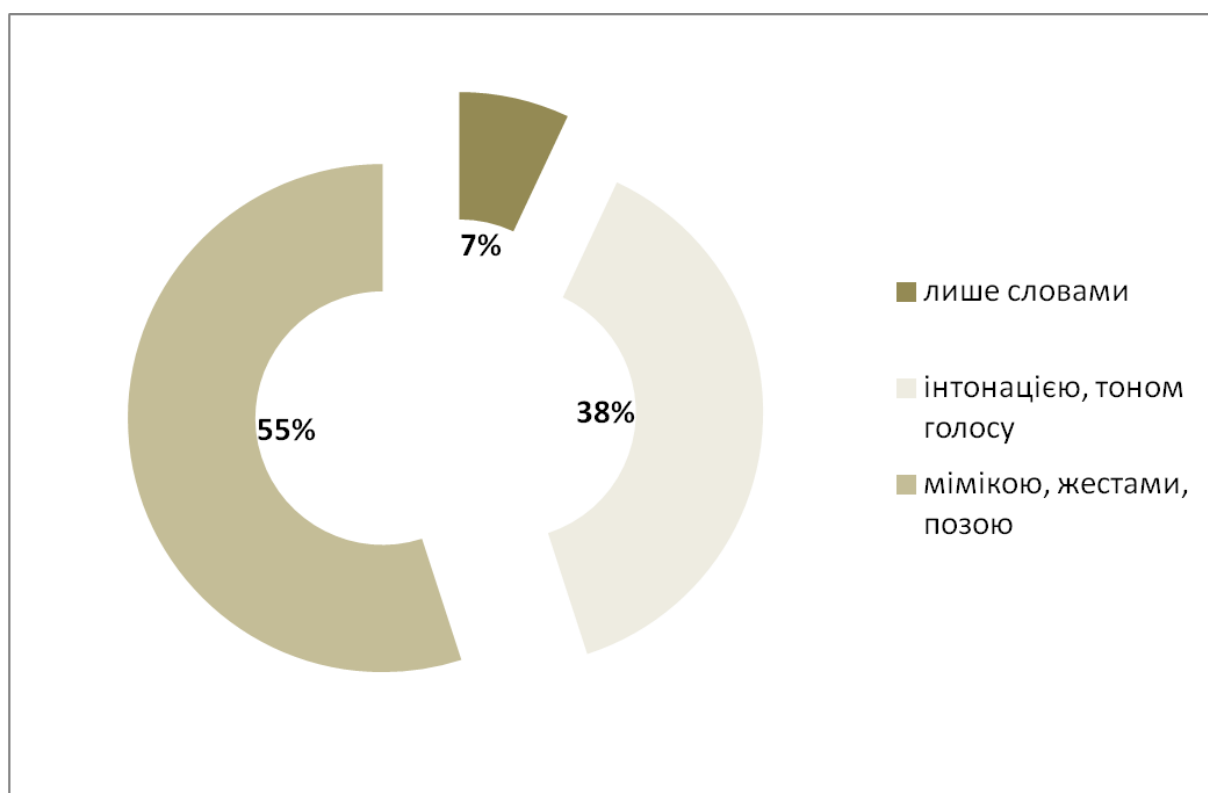
Ефективність спілкування

Коефіцієнти сприйняття основних каналів отримання інформації людиною.

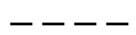
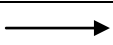

Ефективність передачі інформації

Додаток 10.

Партитура тексту. Загальноприйняті умовні знаки.

˙	—	акцент над наголошеним складом;
/	—	коротка пауза;
//	—	середня пауза;
///	—	тривала пауза;
	—	(пряма під словом) для означення логічного наголосу;
	—	підвищення тону;
	—	пониження тону;
	—	необхідність уповільнення інтонації слова, позначеного у такий спосіб;
	—	прискорення інтонації слова, позначеного у такий спосіб;
	—	інтонаційне об'єднання слів;
[]	—	для слів, які необхідно виділити тоном як вставні;
	—	інтонаційна незавершеність;
“ ”	—	для виділення слів, які необхідно вимовити з іронією;
f	—	голосно;
fff	—	дуже голосно;
p	—	тихо;
ppp	—	дуже тихо;
r	—	уповільнення темпу;
a	—	прискорення темпу;
∑	—	розповідальна інтонація;
!	—	оклична інтонація;
?	—	питальна інтонація.

Додаток 11.

Правила ефективної суперечки

1. Правило Гомера – розміщуйте аргументи у такій послідовності: сильний – слабший – найсильніший. Перший аргумент відображає ваші власні почуття, другий апелює до об'єктивних обставин справи, третій звернено до конкретних потреб опонента.

2. Правило Сократа правило трьох **так**. Найважливіше питання суперечки задавайте після ствердної відповіді на попередні 2-3.

3. Правило Паскаля: не заганяйте співрозмовника у глухий кут своїми аргументами, дайте можливість гідно вийти із суперечки.

4. Правило чужого статусу: враховуйте особистісний статус людини у процесі переконання: посаду, вік, стать, освіту, соціальний стан.

5. Правило власного статусу: не принижуйте власний статус у суперечці.

6. Правило емпатії (співпереживання): виявляйте доброзичливість і застосовуйте активне слухання.

7. Правило конфліктогенів: уникайте конфліктогенних тем у неформальному спілкуванні (політика, мова, релігія, віра, стать, гроші).

8. Правило перевірки: час від часу перевіряйте чи правильно ви зрозуміли почуту інформацію.

9. Правило питань: не декларуйте, а ставте питання опонентові, якщо хочете знайти істину.

10. Не доводьте очевидного.

11. Уникайте логічних протиріч та непослідовності у викладенні власних думок.

12. Зберігайте емоційну витримку.

Додаток 12.

Недозволені прийоми під час суперечки

Карел Чапек «Дванадцять прийомів літературної полеміки»

1. *Despicere* («дивитися згори» – з лат.) або прийом перший. Полягає у тому, що учасник диспуту повинен дати відчуті супротивнику свою інтелектуальну і моральну перевагу, іншими словами, дати зрозуміти, що супротивник – людина обмежена, недоумкувата, графоман, базіка, абсолютний нуль, порожній звук, епігон, безграмотний шахрай, матолок, полова покидьок і взагалі суб'єкт, не вартий того, щоб з ним розмовляли. Така апріорна установка дає вам потім право на той панський, зарозуміло-повчальний і самовпевнений тон, що невід'ємний від поняття «дискусія». Полемізувати, засуджувати когось, не погоджуватися і зберігати при цьому повагу до супротивника – усе це не входить у національні традиції.

2. Прийом другий або *Termini* (термінологія – лат.). Цей прийом полягає у використанні спеціальних полемічних зворотів. Якщо ви, наприклад, напишете, що пан Ікс, на вашу думку, у чомусь неправий, то пан Ікс відповість, що ви «віроломно накинулися на нього». Якщо ви вважаєте, що, на жаль, у чомусь бракує логіки, то ваш супротивник напише, що ви «ридаєте» за цим чи «проливаєте сльози». Аналогічно до цього говорять «розбризкує слину» замість «протестує», «обмовляє», замість «зазначає», «обливає брудом» замість «критикує» тощо. Якщо ви навіть людина на рідкість тиха і необразлива, немов ягня, за допомогою подібних висловів ви будете зображені як суб'єкт дратівливий, навіжений, безвідповідальний і почасти ненормальний. Це, до речі, саме собою пояснює, чому ваш шановний супротивник навалюється на вас так гарячково: він просто захищається від ваших віроломних нападів, лайки і сварки.

3. Прийом третій відомий за назвою «*Caput canis*» (тут: приписувати негативні якості – лат.). він полягає у мистецтві вживати лише такі вирази, що можуть створити про супротивника лише негативну думку. Якщо ви обачні, вас можна назвати боягузом; ви дотепні – скажуть, що ви претендуєте на дотепність; ви схильні до простих і конкретних доказів – можна сказати, що ви посередні і

тривіальні; ви використовуєте абстрактні аргументи – вас вигідно представити зарозуміли схоластом тощо. Для спритного полеміста просто не існує характеристик, точок зору і щиросердечних станів, на які не можна було б приклеїти ярлик, що вже своєю назвою викриває різницю порожнечу, тупість і непотрібність переслідуваного супротивника.

4. *Non habet* (тут: констатувати відсутність – лат.) або прийом четвертий. Якщо ви серйозний учений, над вами легко здобути перемогу за допомогою третього прийому, заявивши, що ви тугодум, балакучий мораліст, абстрактний теоретик або щось подібного. Але вас можна знищити застосувавши прийом *Non habet*. Можна сказати, що вам не вистачає тонкої дотепности, безпосередности почуттів й інтуїтивної фантазії. Якщо ж ви виявитесь саме непересічною людиною, що володіє тонкою інтуїцією, вас можна вразити твердженням, що вам бракує твердих принципів, глибини переконань і взагалі моральної відповідальности. Якщо ви розсудливі, то ви ні на що не здатні, тому що позбавлені глибоких почуттів, якщо ви володієте ними, то ви просто ганчірка, тому що вам бракує більш високих раціональних принципів. Ваші справжні риси не мають значення – потрібно знайти те, чого вам не дано, і затоптати вас у багнюці, відштовхуючись саме від цього.

5. П'ятий прийом називається *Negare* (тут: заперечувати наявність – лат.) і полягає у простому запереченні усього вашого, усього, що вам притаманне. Якщо ви, до прикладу, освічена людина, то можна ігнорувати цей факт і сказати, що ви поверховий базіка, пустодзвін і дилетант. Якщо ви протягом десяти років завзято повторювали, що (припустимо), вірите в чортову бабцю або Едісона, то на одинадцятому році про вас можна в полеміці заявити, що ви ще ніколи не піднімалися до позитивної віри в існування чортової бабці або Томаса Альви Едісона. І це пройде, тому що невтаємничений читач нічого про вас не знає, а обізнаний зловтішатиметься, усвідомлюючи, що про вас заперечують очевидне.

6. *Imago* (тут: підміна – лат.) – шостий прийом. Полягає в тому, що читачу підсувається якийсь вигадане опудало, що не має нічого спільного з реальним супротивником, після чого цей вигаданий супротивник знищується. Наприклад, спростовуються думки, що

ніколи не приходили в голову супротивнику і які він, природно, ніколи не висловлював; йому показують, що він дурень і глибоко помиляється, наводячи для прикладу дійсно нерозумні і помилкові тези, що, однак, йому не належать.

7. *Pugna* (побиття – лат.) – прийом, що родичається з попереднім. Він заснований на тому, що супротивнику або концепції, котру він захищає, присвоюють неправдиву назву, після чого вся полеміка ведеться проти цього довільно взятого терміна. Цей прийом найчастіше використовують у так званих принципових полеміках. Супротивника звинувачують у якому-небудь непотрібному «ізмі» і потім розправляються з цим «ізмом».

8. *Ulixes* (Улісс (Одіссей) – символ хитрости – лат.) – прийом восьмий. Головне тут – відхилитися вбік і говорити не по суті. Завдяки цьому полеміка вигідно пожвавлюється, слабкі позиції маскуються і вся суперечка набуває нескінченного характеру. Це також називається «вимотувати супротивника».

9. *Testimonia* (свідчення – лат.). Цей прийом будується на тому, що іноді зручно звертатися до авторитету (якого завгодно), наприклад, заявити – «ще Пантагрюель говорив» або «як довів Трейчке». При певній начитаності на кожен випадок можна знайти яку-небудь цитату, що звалить супротивника наповал.

10. *Quousque...* (доки... – лат.) Прийом аналогічний до попереднього і відрізняється лише відсутністю прямого звернення до авторитету. Просто говорять: «Це вже давно відкинуто» або «Це вже пройдений етап», або «Навіть дитині відомо» тощо. Проти того, що спростовано таким чином, не потрібно наводити жодних нових аргументів. Читач вірить, а супротивник змушений захищати «давно спростоване», а це досить невдячна справа.

11. *Impossibile* (тут: не можна допускати – лат.). Не допускати, щоб супротивник хоч у чому-небудь виявився правим. Варто визнати за ним хоч дециму розуму й істини – вважайте всю полеміку програною. Якщо якусь фразу не можна спростувати, завжди залишається можливість сказати: «Пан Ікс береться мене повчати...» або «Пан Ікс оперує такими плоскими і давно відомими істинами, як

його «відкриття...», або «Дивуйся, увесь світ! Слепа курка знайшла зерно і тепер куд-кудаче, що...». Словом, завжди що-небудь знайдеться, чи не так?

12. *Jubilare* (тріумфувати – лат.). Це один з найбільш важливих прийомів, і полягає він у тому, що поле бою завжди потрібно залишати з виглядом переможця. Вправний полеміст ніколи не буває переможений. Поразки завжди зазнає його супротивник, якого зуміли «переконати» і з яким «покінчено». Тим-то і відрізняється полеміка від будь-якого іншого виду спорту. Борець на килимі чесно визнає себе переможеним; але, здається, жодна ще полеміка не закінчувалася словами: «Вашу руку, ви мене переконали».

(джерело інформації: <http://www.ji.lviv.ua/n32texts/chapek.htm>)

Додаток 13.

Як вітаються люди у різних країнах

- У педантичній Німеччині до 12 години дня кажуть «Добрий ранок», з 12 до 17 годин вечора – «Добрий день», а після 17 годин – «Добрий вечір».
- У Франції навіть малознайомі люди при зустрічі і прощанні цілуються, по черзі торкаючись один одного щоками і посилаючи в повітря від одного до п'яти поцілунків, і кажуть: "Comment ca va", – що можна перекласти: "Як це йде?"
- В Італії при зустрічі люди один одному кажуть: «Чао!», Або " Come sta ", – що значить: "Як стоїш?"
- У Греції люди бажають один одному здоров'я. А їх стародавні родичі вітали один одного словом «Радуйся!».
- В Ізраїлі при зустрічі кажуть: «Мир вам!».
- В Ірані люди бажають один одному веселощів і при зустрічі кажуть «Будь веселим!».
- Жителі Індії вранці ставлять запитання: «Чи не дуже турбували вас комарі цієї ночі?»
- У Китаї люди вітаються поклоном з витягнутими вздовж тулуба руками.
- У Монголії при зустрічі люди говорять один одному: "Чи здорова ваша худоба?"
- Традиційне вітання в Таїланді – називається "Вай", при якому складені разом долоні прикладаються до голови або грудей, причому положення рук і тривалість всього жесту визначається соціальним становищем того, кого вітають: чим значніше статус персони, тим вище піднімаються долоні, і тим довше триває "Вай". Походження цього жесту глибоко сягає своїм корінням у далеку історію держави. На відміну від прийнятого в європейських країнах рукостискання, в тайському суспільстві вітаються на значній відстані один від одного, притискаючи долоні до грудей і трохи схиливши голову.
- У Малайзії нерідко вітаються питанням: «Куди йдеш?». Черговою відповіддю служить розпливчате: «погуляти».
- На півночі Африканського континенту праву руку підносять до чола, до губ і до грудей. Це означає: «Я думаю про тебе, я говорю про тебе, я поважаю тебе». До цього дня найбільш кумедними залишаються вітання африканських племен. Акамба в Кенії на знак глибокої поваги плює на зустрічного, а представник племені Масаї

при зустрічі спочатку спльовує, а потім плює на власну кисть руки і тільки потім дозволяє її потиснути.

- У древньому Єгипті під час короткої зустрічі жителі ставили запитання: «Як ви пітнієте?»
- У Замбезі прийнято при зустрічі плескати в долоні і робити реверанс.
- У державі Самоа обнюхують один одного.
- Представники племені Туарегів, що мешкають в Сахарі, починають вітати один одного з відстані ста метрів. Вони стрибають, кланяються, кривляються – і так впродовж півгодини.
- Зулуси при зустрічі здивовано вигукують: «Я тебе бачу!»
- У США задається стандартне питання при зустрічі – «як справи?» і дається такою ж стандартну відповідь – «все добре». Причому якщо в людини далеко не все добре, відповідь «все погано» буде розцінена як поганий тон.
- У країнах Латинської Америки при зустрічі прийнято обніматися, навіть якщо це малознайомий або зовсім незнайомий чоловік.
- Агресивний відтінок носить і вітання в Белізі – там, вітаючись, замикають на грудях руки, стиснуті в кулаки.
- Деякі індіанські народи при зустрічі знімають взуття, а у деяких індіанських племен в Америці при зустрічі треба сісти навпочіпки. Така поза вважається наймиролюбнішою.
- У Гренландії відсутнє формальне вітання, але при зустрічі обов'язково вимовляють: «Хороша погода». Сенс цього зауваження виходить далеко за рамки кліматичного визначення й означає «Світ прекрасний».

(джерело інформації: <https://sites.google.com/site/11isovagalavinal1/extra-credit/ak-vitautsa-v-riznih-kraienah-svitu>)

Список літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підруч. / Ф.С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник. – Київ: Каравела, 2012. – 352 с.
3. Ораторське мистецтво: Навчальний посібник для студентів вищ. Навч. закл.юрид. спец. Видання четверте, стереотипне / Н.П. Осипова, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. За ред. професора Н.П. Осипової. – Х.: Одиссей, 2008. – 144 с.
4. Перехрест В.І. Російсько–український словник з математики, фізики та інформатики: 46000 термінів. – К.: Довіра, 2008. – 685 с. – (Словники України).
5. Препотенська М. Риторика. 10 ключових тем. Навчальний посібник. – Київ: Фірма «ІНКОС», 2009. – 254 с.
6. Український орфографічний словник: близько 172000 слів / укл.: В.В. Чумак, І.В. Шевченко, Г.М. Ярун; за ред. В.Г. Скляренка. – Вид. 7–е, переробл. і допов. – К.:Довіра, 2008. – 983 с. (Словники України).
7. Універсальний довідник–практикум з ділових паперів / С.П.Бібик, І.Л.Махно, Л.О.Пустовіт, Г.М.Сюта. – 2-е вид., доп. випр. – К.: Довіра: УНВЦ «Рідна мова», 1999. – 507 с. – (Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство).
8. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. — К.: Наук. думка, 2012. — 288 с.
9. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. – К., Алерта, 2013. – 696 с.
10. Ющук І.П. Українська мова: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. 4-те видання. – Київ: Либідь, 2008. – 640 с.

Зміст

Передмова	3
Вступ	4
Зразки документів:	
Автобіографія	5
Резюме	6
Характеристика	7
Заява	8
Доповідна записка	10
Пояснювальна записка	11
Доручення	12
Розписка	13
Протокол	14
Витяг з протоколу	16
Наказ	17
Розпорядження	19
Вправи на дотримання орфоепічних, орфографічних, граматичних мовних норм	21
Лексичні вправи	33
Тексти для редагування	45
Тексти для перекладу	53
Тексти промов видатних людей	72
Російсько-український міні-словник найуживаніших виразів ділового мовлення	104
Інформаційні додатки	122
Список літератури	149

Для нотаток

